

---

8. KONSTITUCINIS TEISMAS

8.1. KONSTITUCINIS TEISMAS – KONSTITUCINĖS JUSTICIJOS INSTITUCIJA

Konstitucinio Teismo konstitucinis statusas (konstitucinės justicijos institucija)

Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas

Teismai, pagal Konstituciją vykdytys teisminę valdžią Lietuvoje, yra priskirtini ne vienai, bet dviem arba (jeigu tai, paisant Konstitucijos, yra nustatyta atitinkamuose įstatymuose) daugiau teismų sistemų. Šiuo metu pagal Konstituciją ir įstatymus Lietuvoje yra trys teismų sistemos: 1) Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; 2) Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje nurodyti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai sudaro bendrosios kompetencijos teismų sistemą; 3) pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai – šiuo metu įstatymais yra įsteigta ir veikia viena specializuotų teismų, būtent administracinių, sistema, kurią sudaro Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir apygardų administraciniai teismai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai).

<...>

Konstitucijoje yra apibrėžta Konstitucinio Teismo formavimo tvarka, nustatyti Konstitucinio Teismo įgaliojimų vykdymo (veiklos) pagrindai ir garantijos, įtvirtintas Konstitucinio Teismo teisėjų statusas ir kt.

Taigi pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija, vykdanči konstitucinę teisminę kontrolę (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad, pagal savo kompetenciją sprendamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2001 m. lapkričio 29 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Pažymėtina, kad konstitucinės justicijos institucijos, kuriai pagal Konstituciją pavesta vykdyti konstitucinę teisminę kontrolę, pavadinimas – Konstitucinis Teismas – yra *expressis verbis* įtvirtintas pačioje Konstitucijoje.

Pabrėžtina, kad valstybės valdžios institucija, kuri pačioje Konstitucijoje yra įvardyta kaip teismas, savo konstitucine prigimtimi negali būti ne teismas, t. y. ne teisminė institucija.

<...>

Vien tai, kad Konstitucijoje yra atskiri skirsniai „Teismas“ ir „Konstitucinis Teismas“, nėra ir negali būti pagrindas aiškinti, esą <...> Konstitucinis Teismas nėra teismas – teisminės valdžios dalis ir yra kažkur už teisminės sistemos ribų. Tokia <...> prielaida yra iš esmės klaidinga, konstituciškai visiškai nepagrįsta. Priešingai, tai, kad Konstitucijoje yra du atskiri skirsniai – VIII skirsnis „Konstitucinis Teismas“ ir IX skirsnis „Teismas“, ne paneigia Konstitucinio Teismo, kuris pagal Konstituciją vykdo konstitucinę teisminę kontrolę, buvimą teismų sistemos dalimi, bet pabrėžia ypatingą jo statusą teisminės valdžios

sistemoje, kartu ir visų valstybės valdžią vykdančių valstybės institucijų sistemoje, taip pačioje Konstitucijoje yra išryškunami ir pabrėžiami Konstitucinio Teismo konstitucinės paskirties ir kompetencijos ypatumai.

Kartu pažymėtina, kad tarp bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų ir konstitucinės justicijos institucijos Konstitucinio Teismo esama reikšmingų sąsajų, *inter alia*: kiekvienas bendrosios kompetencijos ir specializuotas teismas (jo teisėjas), kaip pareiškėjas, turi įgaliojimus Konstitucijoje (106 straipsnio 1, 2, 3 dalys, 110 straipsnio 2 dalis) nustatytu pagrindu inicijuoti konstitucinės justicijos bylas Konstituciniame Teisme; visus bendrosios kompetencijos teismus – Lietuvos Aukščiausiasį Teismą, Lietuvos apeliacinį teismą, apygardų ir apylinkių teismus, taip pat specializuotus teismus (Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą ir apygardų administracinius teismus) saisto Konstitucijos 107 straipsnyje įtvirtintas Konstitucinio Teismo sprendimų jo kompetencijai priskirtais klausimais galutinumas ir neskundžiamumas; visi bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos ir kt. Tačiau organizaciniu ir administraciniu atžvilgiais minėtos teismų sistemos – Konstitucinis Teismas, vykdamas konstitucinę teisminę kontrolę, ir bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigti specializuoti teismai – Konstitucijoje yra atskirtos.

Pabrėžtina, kad <...> prielaida, esą Konstitucinis Teismas nėra teismas ir nevykdo valstybės valdžios, visiškai nesiderina su valdžios samprata, Konstitucinio Teismo įgaliojimais, kurie yra nustatyti Konstitucijoje. Tai, kad Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus pripažinti kitų valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų – Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės – teisės aktus prieštaraujančiais aukštesnės galios teisės aktams, pirmiausia Konstitucijai, ir taip panaikinti šių aktų teisinę galią bei visam laikui pašalinti šiuos teisės aktus iš Lietuvos teisės sistemos, tai, kad tik Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją – pateikti Konstitucijos nuostatų sampratą, kuri saisto visus teisės aktus leidžiančias bei visas teisę taikančias institucijas, taip pat ir Seimą – Tautos atstovybę, akivaizdžiai liudija, kad Konstitucinis Teismas negali būti ne valstybės valdžią įgyvendinanti institucija.

Konstitucinio Teismo statusas ir įgaliojimų vykdymo tvarka nustatomi Konstitucinio Teismo įstatyme (Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2011 m. spalio 25 d. nutarimas

<...> aiškindamas Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta, jog Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką nustato Konstitucinio Teismo įstatymas, Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime konstatavo, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą visus su Konstitucinio Teismo statusu, formavimu, įgaliojimų vykdymu (veikla) ir jo garantijomis, Konstitucinio Teismo teisėjų statusu, taip pat su Konstitucinio Teismo sprendimų vykdymu susijusius santykius reglamentuoti įstatymu; Konstitucijoje yra *expressis verbis* įtvirtintas to įstatymo pavadinimas – tai Konstitucinio Teismo įstatymas. Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad toks konstitucinis teisinis reguliavimas savaime nereiškia, jog tam tikri su minėtais santykiais susiję santykiai apskritai negali būti reguliuojami ir kitais įstatymais.

8.2. KONSTITUCINIO TEISMO TEISĖJŲ KONSTITUCINIS STATUSAS

Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimas ir įgaliojimų pradžia (Konstitucijos 103 straipsnis, 104 straipsnio 2 dalis); Konstitucinio Teismo teisėjams taikomi darbo ir politinės veiklos apribojimai (Konstitucijos 104 straipsnio 3 dalis, 113 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo tvarka yra *expressis verbis* nustatyta Konstitucijoje.

Konstitucijos 103 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo teisėjais gali būti skiriami nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos piliečiai, turintys aukštąjį teisinį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 10 metų teisinio ar mokslinio pedagoginio darbo pagal teisininko specialybę stažą. Pagal šio straipsnio 1 dalį kandidatus į Konstitucinio Teismo teisėjus pateikia Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas; Konstitucinio Teismo teisėjus skiria Seimas; Konstitucinis Teismas kas treji metai atnaujinamas vienu trečdaliu.

Pabrėžtina, kad skiriant Konstitucinio Teismo teisėjus pagal Konstituciją atitinkamus įgaliojimus turi tik šie Konstitucijoje *expressis verbis* nurodyti subjektai: 1) Konstitucinio Teismo teisėjo kandidatūrą Seimui teikiantis valstybės pareigūnas (Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas); 2) Seimas, priimančias sprendimą dėl pateikto kandidato skyrimo Konstitucinio Teismo teisėju.

Pagal Konstituciją jokia institucija, joks pareigūnas neturi įgaliojimų paneigti ar riboti Aukščiausiojo Teismo pirmininko (kaip ir kitų Konstitucijos 103 straipsnio 1 dalyje nurodytų valstybės pareigūnų, teikiančių kandidatus į Konstitucinio Teismo teisėjus – Respublikos Prezidento ir Seimo Pirmininko) konstitucinės teisės teikti Seimui kandidatą į Konstitucinio Teismo teisėjus ir Seimo teisės paskirti pateiktą asmenį Konstitucinio Teismo teisėju arba jo nepaskirti. Jeigu tokie įgaliojimai būtų nustatyti įstatymu ar kitu teisės aktu, būtų sudarytos prielaidos sukliudyti Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų.

Konstitucijos 104 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo teisėjams taikomi darbo ir politinės veiklos apribojimai, nustatyti teismų teisėjams. Pagal Konstitucijos 113 straipsnį teisėjas negali užimti jokių kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse (1 dalis); jis taip pat negali gauti jokio kito atlyginimo, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą (1 dalis); teisėjas negali dalyvauti politinių partijų ir kitų politinių organizacijų veikloje (2 dalis).

Minėti ribojimai Konstitucinio Teismo teisėjui pradedami taikyti nuo tos dienos, kai jis pradeda eiti savo pareigas. Pagal Konstitucijos 104 straipsnio 2 dalį prieš pradėdami eiti savo pareigas Konstitucinio Teismo teisėjai Seime prisielia būti ištikimi Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai.

Konstitucijoje yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad paskirtasis Konstitucinio Teismo teisėjas nesuderinamumas su Konstitucinio Teismo teisėjo pareigomis (Konstitucijos 104 straipsnio 3 dalis, 113 straipsnis) turi pašalinti iki priesaikos Seime. Jeigu minėtų nesuderinamumų pašalinimas priklauso nuo tam tikrų institucijų (pareigūnų) sprendimų, šios institucijos (pareigūnai) turi pareigą priimti atitinkamus sprendimus iki Konstitucinio Teismo teisėjo priesaikos Seime. Antraip paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui būtų sukliudyta pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir šitaip būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų.

Pabrėžtina, kad Konstitucijoje nėra nuostatų, reikalaujančių, kad asmuo, kurio kandidatūra į Konstitucinio Teismo teisėjus yra pateikta, dar iki balsavimo dėl jo kandidatūros Seime atsisakytų dirbamo darbo, užimamų pareigų ar pašalintų kitus Konstitucijoje nurodytus nesuderinamumus su Konstitucinio Teismo teisėjo pareigomis.

Pabrėžtina ir tai, kad paskirtasis Konstitucinio Teismo teisėjas, kol jis nėra nustatyta tvarka prisiekęs Seime, nėra Konstitucinio Teismo teisėjo pareigų. Tuo metu Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas dar eina kadenciją bebaigęs Konstitucinio Teismo teisėjas.

<...>

Taigi Konstitucinio Teismo teisėju paskyrus asmenį, kuris paskyrimo metu ėjo kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo pareigas, jis iki priesaikos Seime turi būti atleistas iš šių pareigų. Jeigu Konstitucinio Teismo teisėju paskirtas asmuo paskyrimo metu ėjo Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas, Respublikos Prezidentas turi konstitucinę pareigą teikti Seimui, o Seimas – konstitucinę pareigą šį paskirtąjį Konstitucinio Teismo teisėją atleisti iš Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigų iki Konstitucinio Teismo teisėjo priesaikos Seime. Priešingu atveju paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui būtų sukliudyta pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir kartu būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų.

Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų nutrūkimas (Konstitucijos 108 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 108 straipsnį Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta, kai: pasibaigia įgaliojimų laikas (1 punktas); jis miršta (2 punktas); atsistatydina (3 punktas); negali eiti savo pareigų dėl sveikatos būklės (4 punktas); Seimas jį pašalina iš pareigų apkaltos proceso tvarka (5 punktas).

Pagal Konstitucijos 74, 116 straipsnius Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, taip pat Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus, o pagal Konstitucijos 74 straipsnį – ir Konstitucinio Teismo pirmininką ir teisėjus už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas, Seimas gali pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka.

Pagal Konstituciją vienas iš pagrindų teisėjo atleidimui iš pareigų (įgaliojimų nutrūkimui) yra teisėjo įgaliojimų laiko pasibaigimas.

Pažymėtina, kad juridinio fakto – teisėjo ar Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų laiko pasibaigimo pasekmės Konstitucijoje apibrėžiamos vartojant skirtingas formuluotes: „teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka“ (115 straipsnis), „Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta“ (108 straipsnis).

Aiškinant Konstitucijos formuluotę „teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka“ pažymėtina, jog ji reiškia, kad įvykus juridiniam faktui – pasibaigus teisėjo įgaliojimų laikui Konstitucijos 112 straipsnyje (ir atitinkamai kituose Konstitucijos straipsniuose) numatyta institucijai – Respublikos Prezidentui ar Respublikos Prezidentui ir Seimui kyla pareiga įsitikinti, kad toks juridinis faktas įvyko, ir jį konstatavus įstatymo nustatyta tvarka priimti atitinkamą sprendimą (individualų teisės taikymo aktą), kuriuo teisėjas ar teismo pirmininkas, kurio įgaliojimų laikas pasibaigė, būtų atleidžiamas iš teisėjo ar teismo pirmininko pareigų.

Aiškinant Konstitucijos formuluotę „Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta“ pažymėtina, kad įvykus juridiniam faktui – pasibaigus Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų laikui jokiai institucijai neįkyla pareiga tokį juridinį faktą konstatuoti ir

priimti atitinkamą sprendimą (individualų teisės taikymo aktą), kad būtų atleidžiamas Konstitucinio Teismo teisėjas.

Pažymėtina, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisėjų atleidimo iš pareigų (įgaliojimų nutūkimo) pagrindų sąrašas yra baigtinis ir negali būti išplėstas įstatymais ar kitais teisės aktais (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo teisėjų įgaliojimų trukmė (kadencija) (Konstitucijos 103 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo teisėjai nuo kitų bendrosios ir specializuotos kompetencijos teismų teisėjų skiriasi ir savo įgaliojimų trukmės aspektu. Pagal Konstitucijos 103 straipsnio 1 dalį Konstitucinio Teismo teisėjai skiriami devyneriems metams ir tik vienai kadencijai. Pagal Konstituciją bendrosios kompetencijos teismų teisėjų, specializuotų teismų teisėjų įgaliojimų trukmę nustato Teismų įstatymas. <...> reguliuojant teisėjų socialinių (materialinių) garantijų nutūkus teisėjo įgaliojimams santykius, *inter alia* diferencijuojant šias garantijas, turi būti atsižvelgiama į tai, kad iš Konstitucijos kyla teismų priskyrimas ne vienai, bet kelioms (šiuo metu trims) teismų sistemoms, iš kurių atskirą sistemą sudaro Konstitucinis Teismas, turintis savo ypatumų, *inter alia* Konstitucinio Teismo teisėjų kadencijos aspektu.

<...> įstatymų leidėjas, reguliuodamas teisėjų socialinių (materialinių) garantijų pasibaigus jų įgaliojimų trukmei santykius, turi atsižvelgti ir į tai, kad Konstitucinio Teismo teisėjai pagal savo konstitucinį statusą, *inter alia* įgaliojimų trukmę, skiriasi nuo kitų teismų teisėjų. Priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinės tokių socialinių (materialinių) garantijų sampratos, pagal kurią teisėjų socialinės (materialinės) garantijos jas nustatant turi būti diferencijuojamos atsižvelgiant *inter alia* į teismų sistemos specifiškumą, teismų sistemų teisėjų statuso ypatumus.

Konstitucinio Teismo teisėjų imunitetas (Konstitucijos 104 straipsnio 4 dalis)

Konstitucinio Teismo 2020 m. kovo 9 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo teisėjų imunitetas įtvirtintas Konstitucijos VIII skirsnyje „Konstitucinis Teismas“ esančio 104 straipsnio 4 dalyje, pagal kurią Konstitucinio Teismo teisėjai turi tokią pat asmens neliečiamybės teisę, kaip ir Seimo nariai. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 104 straipsnio 1 dalį Konstitucinio Teismo teisėjai, eidami savo pareigas, yra nepriklausomi nuo jokios valstybinės institucijos, asmens ar organizacijos ir vadovaujasi tik Lietuvos Respublikos Konstitucija. Taigi Konstitucijos 104 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas Konstitucinio Teismo teisėjų imunitetas yra jų nepriklausomumo vykdant savo pareigas garantija.

Šiame kontekste pažymėtina, jog Konstitucijos 62 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Seimo nario asmuo neliečiamas. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 62 straipsnio 1 dalis yra susijusi su šio straipsnio 2 dalimi, pagal kurią Seimo narys be Seimo sutikimo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, suimamas, negali būti kitaip suvaržoma jo laisvė (2000 m. gegužės 8 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad nors Konstitucijoje įtvirtintos papildomos Seimo nario neliečiamumo garantijos, palyginti su asmens neliečiamumo garantijomis, vis dėlto Seimo nario imuniteto apimtis yra siauresnė negu Respublikos Prezidento, t. y. Seimo nario teisė į laisvę ir asmens neliečiamybę jo kadencijos laikotarpiu gali būti ribojama; kaip minėta, pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį tai gali būti daroma tik Seimo sutikimu (2000 m. gegužės 8 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos Seimo nario asmens neliečiamybės papildomos garantijos, būtinos jo pareigoms tinkamai atlikti (*inter alia* 2000 m. gegužės 8 d., 2001 m. sausio 25 d., 2016 m. balandžio 27 d. nutarimai).

Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 104 straipsnio 4 dalį Konstitucinio Teismo teisėjas be Seimo sutikimo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, suimamas, negali būti kitaip suvaržoma jo laisvė.

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 104 straipsnio 4 dalį, aiškinamą kartu su Konstitucijos 104 straipsnio 1 dalimi, Konstitucinio Teismo teisėjų imunitetas, kaip ir Konstitucijos 114 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas teisėjų imunitetas, yra funkcinio pobūdžio: jo paskirtis – garantuoti Konstitucinio Teismo teisėjo nepriklausomumą, kad būtų užtikrintas konstitucinio teisingumo vykdymas, garantuojama Konstitucijos viršenybė teisės sistemoje ir konstitucinis teisėtumas. Taigi nėra konstitucinio pagrindo Konstitucijos 104 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto Konstitucinio Teismo teisėjo imuniteto apimties aiškinti kitaip, nei Konstitucijos 114 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto teisėjo imuniteto apimties. Tačiau, kitaip nei pagal Konstitucijos 114 straipsnio 2 dalį, Konstitucijos 104 straipsnio 4 dalyje nenumatyta galimybė Konstitucinio Teismo teisėją patraukti baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę Respublikos Prezidento sutikimu laikotarpiu tarp Seimo sesijų. Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 104 straipsnio 4 dalį reikalavimas gauti Seimo sutikimą patraukti Konstitucinio Teismo teisėją baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę yra nustatytas tam, kad būtų galima maksimaliai apsaugoti Konstitucinio Teismo teisėją nuo nepagrįsto patraukimo baudžiamojon atsakomybėn, suėmimo ar kitokio jo laisvės suvaržymo, kuriuo būtų siekiama daryti poveikį jo sprendimams.

8.3. KONSTITUCINIO TEISMO ĮGALIOJIMAI

8.3.1. Konstitucinio Teismo įgaliojimai vykdyti teisės aktų konstitucingumo kontrolę

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 105 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas

<...> pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas, esant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų teisiniais motyvais grindžiamam kreipimuisi, turi įgaliojimus ir privalo tirti bei priimti sprendimus, ar Konstitucijai neprieštarauja bet kuris įstatymas ar kitas Seimo priimtas aktas, taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja bet kuris Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas, nepriklausomai nuo to, ar teisės aktas yra (ar būtų) pažymėtas visiško slaptumo, slaptumo, konfidencialumo ar kokia nors kita žyma.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymas, kurio pareiškėjas negincija, bet kuriuo yra grindžiamas ginčijamas poįstatyminis aktas (Konstitucijos 105 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar teisės aktai neprieštarauja Konstitucijai. Taigi Konstitucinis Teismas įgyvendina konstitucinį teisingumą. Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja, kad

Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos. Todėl Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymas, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, bet kuriuo yra grindžiamas ginčijamas poįstatyminis aktas, privalo tai konstatuoti. Tokia Konstitucinio Teismo priedermė kyla iš Konstitucijos, taip užtikrinama Konstitucijos viršenybė.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius

Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus visuomeninius santykius, privalo tai konstatuoti.

Konstitucinis Teismas tiria ginčijamų teisės aktų atitiktį Konstitucijai kaip vientisai darniai sistemai

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjo prašymą tirdamas, ar ginčijamas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), kartu tiria ir tai, ar šis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai – [vientisai] darniai sistemai (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 13 d. nutarime konstatavo, kad <...> Konstitucinis Teismas, nustatęs, jog ginčijamas aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), turi įgaliojimus tai konstatuoti.

Teisės aktų pripažinimas prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

<...> toks teisės akto formos nesilaikymas, kai Konstitucija reikalauja, kad tam tikri santykiai būtų reguliuojami įstatymu, tačiau jie yra reguliuojami poįstatyminiu aktu (nepriklausomai nuo to, ar šiuos santykius kokiu nors aspektu reguliuoja dar ir įstatymas, su kuriame nustatytu teisiniu reguliavimu konkuruoja poįstatyminiame akte nustatytas teisinis reguliavimas, ar joks įstatymas šių santykių apskritai nereguliuoja), gali būti pakankamu pagrindu tokį poįstatyminį teisės aktą pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai. Ar Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės poįstatyminiai teisės aktai pagal formą neprieštarauja Konstitucijai, pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas. Tai sprenddamas, Konstitucinis Teismas kiekvienu konkrečiu atveju įvertina visas bylos aplinkybes, *inter alia* tiriamo teisinio reguliavimo vietą visoje teisės sistemoje, jo tikslą ir teisėkūros subjekto ketinimus, atitinkamų santykių teisinio reguliavimo raidą ir kaitą iki tiriamo teisės akto išleidimo (legislatyvinę istoriją) ir kt.

Taip pat pabrėžtina, kad tais atvejais, kai poįstatyminiai teisės aktai yra pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą (dėl to, kad jais buvo reguliuojami tokie santykiai, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu) ir jau negali būti taikomi, būtina paisyti iš Konstitucijos kylančio reikalavimo įvertinti, ar, neapsaugojus ir neapgynus iš tokių poįstatyminių teisės aktų jų galiojimo metu kilusių asmens įgytų teisių, nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyrą. Minėtais ypatingais atvejais įstatymų leidėjas turi konstitucinę priedermę, įvertinęs visas aplinkybes ir nustatęs, kad tai būtina, nustatyti tokį teisinį

reguliuojamą, kuris leistų visiškai arba iš dalies apsaugoti ir apginti teisei paklusių, įstatymų reikalavimų besilaikiusių, valstybe ir jos teise pasitikėjusių asmenų įgytas teises, kilusias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą (dėl to, kad jais buvo reguliuojami tokie santykiai, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu), ir kuris užtikrintų, kad nebus nukrypta nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti visų įstatymų, kitų Seimo aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitikties visiems aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies negalima aiškinti vien taikant lingvistinį metodą, pažodžiui, kaip esą pateikiančios išsamų, baigtinį teisės aktų, kurių atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, tyrimas ir atitinkamų sprendimų priėmimas Konstitucijoje yra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, sąrašą. Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis aiškintina paisant viso konstitucinio teisinio reguliavimo konteksto, atsižvelgiant *inter alia* į konstitucinę valdžių padalijimo principą, į Konstitucijoje įtvirtintą Konstitucinio Teismo paskirtį ir vietą teisminę valdžią (ir valstybės valdžią apskritai) vykdančių valstybės institucijų sistemoje, į Konstitucijoje *expressis verbis* įtvirtintą konstitucinių įstatymų (pagal Konstituciją turinčių aukštesnę teisinę galią už paprastesnius įstatymus) institutą, į Konstitucijos nuostatas, pagal kurias įstatymai (jų nuostatos) ar kiti teisės aktai gali būti priimami ir referendumu (Konstitucijos 9 straipsnio 1 dalis, 69 straipsnio 4 dalis, 71 straipsnio 3 ir 4 dalys), į Respublikos Prezidento konstitucinę pareigą daryti visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų (Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalis), į Vyriausybės konstitucinę pareigą vykdyti įstatymus, Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo bei Respublikos Prezidento dekretus (Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas), į Konstitucijos viršenybės bei konstitucinę teisinės valstybės principus, suponuojančius, be daugelio kitų dalykų, visų teisės aktų hierarchiją ir iš jos kylantį draudimą žemesnės galios teisės aktuose nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytu aukštesnės galios teisės aktuose (be abejo, pirmiausia pačioje Konstitucijoje), bei taikyti teisės aktus, prieštaraujančius aukštesnės galios teisės aktams, taip pat galimybę minėtų reikalavimų neatitinkančius teisės aktus (jų dalis) šalinti iš teisės sistemos, taigi atsižvelgiant į konstitucinės teisminės kontrolės, kaip konstitucinio instituto, paskirtį ir ją įtvirtinančių Konstitucijos nuostatų kontekstinę prasmę. Šitaip viso konstitucinio teisinio reguliavimo kontekste aiškinant Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį konstatuotina, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi išimtinę kompetenciją tirti ir spręsti, ar bet kuris Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės aktas, taip pat bet kuris referendumu priimtas aktas (jo dalis) neprieštarauja bet kuriam aukštesnės galios aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, būtent: ar bet kuris konstitucinis įstatymas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, ar bet kuris įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutai (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams, ar bet kuris Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui, ar bet kuris Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar bet kuris Vyriausybės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams.

<...>

<...> kitoks, pažodinis Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies aiškinimas reikštų, kad Konstitucija esą toleruoja savo pačios nepaisymą, kai leidžiami tam tikri teisės aktai

(pavyzdžiui, konstituciniai įstatymai arba Seimo statutas), kad pagal Konstituciją esą galima nepaisyti konstitucinių įstatymų, kai leidžiami įstatymai, ir nepaisyti įstatymų ir konstitucinių įstatymų, kai leidžiami tam tikri (pavyzdžiui, Seimo) poįstatyminiai teisės aktai, taip pat pagal Konstituciją esą galima nepaisyti Konstitucijos tada, kai įstatymai (jų nuostatos) ar kiti teisės aktai yra priimami referendumu. Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės išleisti vienkartinio (*ad hoc*) taikymo žemesnės galios teisės aktai (jų dalys) apskritai išvengtų jų atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, patikros. Pažodinis (juolab siauriamasis) Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies aiškinimas būtų visiškai nepagrįstas, nes paneigtų Konstitucijos viršenybės principą, konstitucinį teisinės valstybės principą, iš Konstitucijos kylančią visų teisės aktų hierarchiją (suponuojančią *inter alia* poįstatyminių teisės aktų atitiktį įstatymams), Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad negalioja joks įstatymas ar kitas teisės aktas, priešingas Konstitucijai, Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad valdžios galias riboja Konstitucija, taip pat Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad kiekvienas savo teises gali ginti remdamasis Konstitucija. Jeigu būtų vadovaujama tokiu vien pažodiniu Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies aiškinimu, būtų sudarytos prielaidos pažeisti ir kitas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, *inter alia* asmens konstitucines teises. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad Konstitucija, jeigu ji būtų aiškinama vien taikant lingvistinį metodą, pažodžiui, negalėtų būti Lietuvos aukščiausioji teisė, nes būtų iš esmės sutapatinama su jos tekstine forma – būtų suabsoliutinama Konstitucijos raidė ir ignoruojama Konstitucijos dvasia.

Konstitucinis Teismas tiria ir eksplicitiškai, ir implicitiškai teisės aktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Teisės aktai (taip pat ir tie, dėl kurių atitikties aukštesnės galios teisės aktams pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas) yra atitinkamų viešosios valdžios institucijų arba referendumu sukurti teisės šaltiniai, kuriuose yra įtvirtinta teisė – tam tikra tekstine forma išdėstytos teisės nuostatos. Teisės aktai, kaip teisės šaltiniai, atsiranda, yra pakeičiami (papildomi) ir panaikinami atitinkamų institucijų arba visuotiniu balsavimu (referendumu) priimtais sprendimais. Taigi teisės aktai (taip pat ir tie, dėl kurių atitikties aukštesnės galios teisės aktams pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas) visuomet yra tam tikrų institucinių teisėkūros sprendimų (veiksmų) rezultatai (plačiausia termino „institucinis“ prasme, apimančia ir referendumu priimtus teisės aktus). Jeigu teisėkūros sprendimo (dėl tam tikrų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo) nebuvo, teisės aktas negali atsirasti, būti pakeistas (papildytas) arba panaikintas. Tuo teisės aktai skiriasi nuo tokių teisės šaltinių, kaip, pavyzdžiui, teisiniai papročiai, kurie atsiranda (yra sukuriami) ne instituciniais teisėkūros sprendimais (veiksmais), bet kitais pagrindais.

Visi teisės aktai yra išreikšti tam tikra tekstine forma, turi tam tikrą kalbinę išraišką. Tačiau, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, teisės negalima traktuoti vien kaip teksto, kuriame *expressis verbis* yra išdėstytos tam tikros teisės nuostatos; teisinės realybės negalima traktuoti vien kaip jos tekstinės formos, vien kaip eksplicitinių nuostatų visumos (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas). Todėl tirdamas Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės išleistų, taip pat referendumu priimtų teisės aktų (jų dalių) atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, Konstitucinis Teismas tiria ir tą teisinį reguliavimą, kuris tuose teisės aktuose (jų dalyse) yra įtvirtintas eksplicitiškai, *expressis verbis*, ir tą, kuris tuose teisės aktuose (jų dalyse) yra įtvirtintas implicitiškai ir aiškinant teisę yra išvedamas iš eksplicitinių teisės nuostatų.

Tirdamas Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės išleistų, taip pat referendumu priimtų teisės aktų (jų dalių) atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, Konstitucinis Teismas turi nustatyti ir, jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos, konstatuoti, ar atitinkamame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) tam tikras teisinis reguliavimas yra nustatytas eksplicitiškai, ar jis ten nėra eksplicitiškai nustatytas. Pabrėžtina, kad tam tikro eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymas (teisinio reguliavimo stoka, atitinkamų eksplicitinių nuostatų nebuvimas) konstitucinės justicijos byloje tiriamame teisės akte (jo dalyje) dar nereiškia, kad tas teisės aktas (jo dalis) atitinkamų visuomeninių santykių apskritai nereguliuoja, juo labiau kad tų visuomeninių santykių nereguliuoja jokie kiti teisės aktai. Pažymėtina ir tai, kad tam tikro eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymas tiriamajame teisės akte (jo dalyje) gali būti siejamas su įvairiomis teisinėmis situacijomis: vienais atvejais tam tikro eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymą būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje) atstoja tai, kad atitinkamos teisės nuostatos yra eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtintos kitame teisės akte (kitose to paties teisės akto dalyse); kitais atvejais tam tikrus visuomeninius santykius reguliuojančių eksplicitinių teisės nuostatų nebuvimas tame teisės akte (jo dalyje), jeigu jos nėra eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtintos ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), yra traktuotinas kaip tam tikro implicitinio teisinio reguliavimo, papildančio bei pratęsiančio eksplicitinį teisinį reguliavimą (kai kada ir kaip teisinio reguliavimo, įtvirtinančio elgesį, priešingą eksplicitiškai nustatytajam), nustatymas (taigi tam tikrais atvejais yra įmanoma aiškinant teisę būtent tiriamajame teisės akte (būtent tiriamojame jo dalyje) „aptikti“ atitinkamus visuomeninius santykius reguliuojančias implicitines nuostatas, papildančias ir pratęsiančias eksplicitinį teisinį reguliavimą); dar kitais atvejais minėtas eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymas tame teisės akte (jo dalyje), jeigu atitinkamas teisinis reguliavimas nėra eksplicitiškai arba implicitiškai nustatytas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), reiškia, kad tame teisės akte (jo dalyje) esama teisės spragos, kuri savo ruožtu gali būti traktuojama arba kaip legislatyvinė omisija, t. y. tokia teisės spraga, kurią draudžia Konstitucija (arba kuris nors kitas aukštesnės galios teisės aktas), arba kaip tokia teisės spraga, kuri negali būti interpretuojama kaip legislatyvinė omisija, nes Konstitucija (taip pat joks kitas aukštesnės galios teisės aktas) nereikalauja, kad atitinkamas teisinis reguliavimas būtų nustatytas, juolab kad jis būtų nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje).

Minėta, kad tam tikro eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymą būtent tiriamajame teisės akte (būtent tiriamojame jo dalyje) gali atstoti tai, kad atitinkamas teisinis reguliavimas yra eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtintas kuriame nors kitame teisės akte (kitose to paties teisės akto dalyse). Toks teisės aktas (jo dalis) vien dėl to, kad tam tikras teisinis reguliavimas nėra įtvirtintas būtent jame (būtent toje jo dalyje), gali būti pripažįstamas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, tik tuo atveju, jeigu tas aukštesnės galios teisės aktas įsakmiai reikalauja, kad atitinkamas teisinis reguliavimas būtų įtvirtintas būtent tiriamajame teisės akte (būtent tiriamojame jo dalyje). Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucija įsakmiai reikalauja tam tikrus visuomeninius santykius reguliuoti konstituciniu įstatymu arba įstatymu, o kai kada, kaip yra Konstitucijos 93 straipsnyje, 102 straipsnio 2 dalyje, 111 straipsnio 4 dalyje, net *expressis verbis* nurodo to įstatymo pavadinimą.

Taip pat minėta, kad tam tikro eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymas tiriamajame teisės akte (jo dalyje), jeigu jis nėra eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtintas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), gali būti traktuojamas kaip

tam tikro implicitinio teisinio reguliavimo, papildančio bei pratęsiančio eksplcitinių teisinių reguliavimą (kai kada ir kaip teisinio reguliavimo, įtvirtinančio elgesį, priešingą eksplcitinai nustatytajam), nustatymas: nors toks implicitinis teisinis reguliavimas nėra nustatytas *expressis verbis*, aiškinant teisę jį galima nuosekliai išvesti iš eksplcitinių teisės nuostatų. Antai privatinėje teisėje, kurioje, kaip visuotinai pripažįstama, dominuoja bendrojo leidimo principas, pagal kurį „visa, kas neuždrausta, yra leidžiama“, tam tikro eksplcitinio draudimo nenustatymas paprastai yra traktuojamas kaip atitinkamo (eksplcitinai neuždrausto) elgesio leidimas, tuo tarpu viešojoje teisėje, kurioje, kaip taip pat visuotinai pripažįstama, dominuoja priešingas – specialaus leidimo (arba bendrojo draudimo) principas, pagal kurį „visa, kas nėra leidžiama, yra draudžiama“, tam tikro eksplcitinio leidimo nebuvimas paprastai yra interpretuojamas kaip atitinkamo (eksplcitinai neleisto) elgesio draudimas. Jeigu toks žemesnės galios teisės akte implicitiškai, o ne eksplcitinai nustatytas teisinis reguliavimas įtvirtina elgesį, kuris skiriasi nuo įtvirtintojo kuriame nors aukštesnės galios teisės akte, *inter alia* Konstitucijoje, tai gali būti pagrindas Konstituciniam Teismui (motyvuotai konstatavus to implicitinio teisinio reguliavimo buvimą) nutarimu pripažinti tą žemesnės galios teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, ta apimtimi, kuria nėra eksplcitinai nustatytas atitinkamas teisinis reguliavimas, ir šitaip tą implicitiškai nustatytą teisinį reguliavimą pašalinti iš teisės sistemos. Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje teisės aktai (jų dalys) neretai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai ta apimtimi, kuria juose (jų dalyse) yra eksplcitinai nenustatytas tam tikras teisinis reguliavimas.

Eksplcitinių teisės nuostatų, reguliuojančių tam tikrus visuomeninius santykius, nebuvimas teisės akte (jo dalyje), jeigu atitinkamas teisinis reguliavimas nėra eksplcitinai arba implicitiškai nustatytas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), yra traktuojamas kaip teisės spraga – *lacuna legis*. Ištyręs Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės teisės akto (jo dalies) arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktą aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, Konstitucinis Teismas gali konstatuoti ir tai, kad atitinkamame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) yra teisės spraga.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės aktų, įskaitant tuos, kuriais nustatomos teisėjų socialinės (materialinės) garantijos, įtvirtinami Konstitucinio Teismo įgaliojimai, bylų procesas Konstituciniame Teisme, Konstitucinio Teismo teisėjų statuso bendrieji elementai bei ypatumai, atitiktą Konstitucijai (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas

<...> kaip savo 2001 m. liepos 12 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijoje nėra nustatyta, jog Konstitucinis Teismas gali netirti kurių nors įstatymų ar kitų teisės aktų; jis privalo nagrinėti visų Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nurodytų teisės aktų atitiktą Konstitucijai, taigi ir tų, kuriais nustatomos Lietuvos Respublikos teismų teisėjų socialinio (materialinio) pobūdžio garantijos, *inter alia* teisėjų valstybinės pensijos; tokie Konstitucinio Teismo įgaliojimai kyla iš Konstitucijos ir yra susiję su jo konstitucine pareiga užtikrinti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje. Tokius įgaliojimus Konstitucinis Teismas turi net ir tada, kai ginčijamas teisinis reguliavimas yra skirtas paties Konstitucinio Teismo įgaliojimams, bylų procesui Konstituciniame Teisme, Konstitucinio Teismo teisėjų statuso bendriesiems elementams (būdingiems ir kitų teismų teisėjams) bei ypatumams (*inter alia* įgaliojimams, garantijoms) įtvirtinti.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti faktines aplinkybes; Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti Respublikos Prezidento aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams

Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 20 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją <...> nagrinėdamas konstitucinės justicijos bylą, turi įgaliojimus prirėikus tirti bylos sprendimui reikšmės turinčias faktines aplinkybes (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 15 d., 2007 m. sausio 17 d. sprendimai). Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje konstatuota ir tai, kad „Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus tirti Respublikos Prezidento aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams nepriklausomai nuo to, ar šie aktai yra individualaus, ar norminio pobūdžio, ar jie yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo“, kad „jeigu Konstitucijoje ar įstatymuose yra numatyti atitinkami reikalavimai, kurių turi būti laikomasi (kurie turi būti įvykdyti) leidžiant atitinkamą Respublikos Prezidento aktą, Konstitucinis Teismas, sprenddamas, ar Respublikos Prezidento aktas neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams, turi tirti ir tai, ar tokių reikalavimų buvo laikomasi (ar jie buvo įvykdyti), nes nenustačius šių faktinių aplinkybių būtų neįmanoma iširti ir Respublikos Prezidento akto atitikties Konstitucijai ir Įstatymams“, taip pat kad „pagal Konstituciją negali būti tokių Respublikos Prezidento aktų, išleistų įgyvendinant jam, kaip valstybės vadovui, Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, kurių Konstitucinis Teismas negalėtų tirti“ (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas <...>).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius

Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas

Vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – principas, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik Konstitucijai neprieštaraujančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, jis negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. birželio 27 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis yra įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus visuomeninius santykius, privalo tai konstatuoti (Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d., 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. birželio 19 d., 2007 m. birželio 27 d. nutarimai). Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį Konstitucinis Teismas turi išimtinę konstitucinę kompetenciją tirti ir spręsti, ar bet kuris Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės aktas, taip pat bet kuris referendumu priimtas aktas (jo dalis) neprieštarauja bet kuriam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. spalio 24 d. nutarimas). Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas tiria, ar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja būtent

teisės aktai, o ne valstybės institucijų (Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės) teisėkūros sprendimų nepriėmimas – vengimas, delsimas priimti tokius sprendimus, taip pat kokių nors kitų motyvų nulemtas neveikimas (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Seimo poįstatyminių aktų, kuriais išreiškiama jo valia dėl būsimo teisinio reguliavimo, konstitucingumo vertinimas

Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimas

<...> konstitucinio teisingumo įgyvendinimas lemia tai, kad Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti ir spręsti, ar Konstitucijai neprieštarauja ir tokios pagal savo prigimtį ir paskirtį Seimo poįstatyminių aktų (*inter alia* jų sudedamųjų dalių) nuostatos, kuriomis yra išreiškiama Seimo valia dėl būsimo tam tikrų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo ir kurios yra atitinkamų teisės aktų rengimo ir priėmimo pagrindas. Tokių Seimo poįstatyminių aktų turinio atitiktis Konstitucijos nuostatoms ir konstituciniams principams yra viena iš svarbių šių aktų pagrindu sukurto teisinio reguliavimo konstitucingumo prielaidų.

Taigi pagal savo prigimtį ir paskirtį tokio pobūdžio Seimo poįstatyminių aktų (*inter alia* jų sudedamųjų dalių) nuostatų, kuriose nėra įtvirtinta teisinio reguliavimo (teisės normų), tiesiogiai darančio įtaką teisiniams santykiams, konstitucingumas gali būti vertinamas jų turinio, kurio pagrindu turėtų vykti teisėkūros procesai, atitikties Konstitucijai aspektu.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti faktines aplinkybes

Konstitucinio Teismo 2011 m. lapkričio 10 d. sprendimas

<...> nors Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją <...> nagrinėdamas konstitucinės justicijos bylą, turi įgaliojimus prireikus tirti bylos sprendimui reikšmės turinčias faktines aplinkybes (Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 20 d. nutarimas, 2006 m. gruodžio 15 d., 2007 m. sausio 17 d. sprendimai), tuo atveju, kai pareiškėjas yra teismas (kuris nagrinėdamas bylas ir siekdamas nustatyti tiesą pagal Konstituciją ir įstatymus turi būti aktyvus ir turi plačius įgaliojimus bei procesines priemones nustatyti faktines aplinkybes, kuriomis grindžiama abejonė dėl ginčijamo teisės akto atitikties Konstitucijai ir (arba) įstatymams), Konstitucinis Teismas jas turėtų tirti tik tiek, kiek reikalinga pareiškėjo nustatytoms faktinėms aplinkybėms patikrinti ar patikslinti.

Konstitucinis Teismas netiria poįstatyminio teisės akto atitikties įstatymo nuostatoms, kurios pačios prieštarauja Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 16 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik Konstitucijai neprieštaraujančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, jis negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. birželio 27 d., 2009 m. kovo 2 d., 2010 m. rugsėjo 7 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad būtų iš esmės klaidinga prezumpcija, esą poįstatyminis teisės aktas turi atitikti antikonstitucinį įstatymą, tokia prezumpcija paneigtą Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchijos, kurios viršūnėje yra Konstitucija, sampratą; taip būtų iškreipta pati konstitucinės justicijos esmė (Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d., 2007 m. birželio 27 d., 2007 m. gruodžio 17 d., 2009 m. birželio 22 d., 2010 m. vasario 9 d., 2010 m. rugsėjo 7 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos Seimo statuto nuostatos, kuriomis reguliuojama ginčijamo įstatymo priėmimo tvarka

Konstitucinio Teismo 2014 m. sausio 24 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčia, nuostatos, kuriomis yra įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius, privalo tai konstatuoti. *Mutatis mutandis* tai taikytina ir teisės akto – Seimo statuto – nuostatų, reguliuojančių ginčijamo įstatymo priėmimo tvarką, atžvilgiu.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti Seimo nutarimo paskelbti referendumą arba jo neskelbti atitiktį Konstitucijai (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 105 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2014 m. liepos 11 d. nutarimas

<...> Pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnio 1 dalį Seimo nutarimas paskelbti referendumą arba jo neskelbti gali būti konstitucinės kontrolės objektas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti referendumu priimtų teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2014 m. liepos 11 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas, konstitucinio teisinio reguliavimo kontekste aiškina Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, ne kartą yra konstatavęs, jog pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi išimtinę kompetenciją tirti ir spręsti, ar *inter alia* bet kuris referendumu priimtas aktas (jo dalis) neprieštarauja bet kuriam aukštesnės galios aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d., 2007 m. spalio 24 d., 2010 m. gegužės 13 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijai kitu nei pareiškėjo nurodytasis aspektu

Konstitucinio Teismo 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas, nustatęs, jog pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijai kitu nei pareiškėjo nurodytasis aspektu, privalo tai konstatuoti. Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2015 m. birželio 11 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos nuostatos, įtvirtintos tame pačiame teisės akte, kurio kitos nuostatos yra ginčijamos

Konstitucinio Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos nuostatos, įtvirtintos tame pačiame teisės akte, kurio kitų nuostatų atitiktį Konstitucijai pareiškėjas ginčia, privalo tai konstatuoti (2014 m. liepos 11 d., 2015 m. birželio 11 d. nutarimai). Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos nuostatos, įtvirtintos tame pačiame įstatyme, kurio kitų nuostatų atžvilgiu yra ginčijama poįstatyminio teisės akto atitiktis

Konstitucinio Teismo 2018 m. kovo 2 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos nuostatos, įtvirtintos tame pačiame teisės akte, kurio kitų nuostatų atitiktį Konstitucijai pareiškėjas ginčija, privalo tai konstatuoti (2014 m. liepos 11 d., 2015 m. birželio 11 d., 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimai). Tai taikytina ir pareiškėjo neginčijamoms nuostatoms, įtvirtintoms tame pačiame įstatyme, kurio kitų nuostatų atžvilgiu yra ginčijama poįstatyminio teisės akto atitiktis. Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2015 m. rugsėjo 22 d., 2017 m. liepos 4 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos tuos pačius santykius reguliuojančios nuostatos, kuriomis pakeistas pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos tuos pačius santykius reguliuojančios nuostatos, kuriomis pakeistas pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas, privalo tai konstatuoti. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2015 m. rugsėjo 22 d., 2019 m. lapkričio 8 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja Konstitucinio Teismo kompetencijai priskirto tirti poįstatyminio teisės akto nuostatos, kuriomis įgyvendinamas pareiškėjo ginčijamas įstatymas

Konstitucinio Teismo 2020 m. vasario 18 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja Konstitucinio Teismo kompetencijai priskirto tirti poįstatyminio teisės akto, kuriuo įgyvendinamos konstitucinės justicijos byloje ginčijamo įstatymo nuostatos, privalo tai konstatuoti; tokia Konstitucinio Teismo priedermė kyla iš Konstitucijos, taip užtikrinama Konstitucijos viršenybė.

Konstitucinis Teismas tiria ginčijamų teisės aktų atitiktį Konstitucijai kaip vientisai darniai sistemai

Konstitucinio Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad jis, pagal pareiškėjo prašymą tirdamas, ar ginčijamas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), kartu tiria ir tai, ar šis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai – vienai darniai sistemai; Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad ginčijamas aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), turi įgaliojimus tai konstatuoti (*inter alia* 2002 m. gruodžio 24 d., 2013 m. spalio 10 d., 2019 m. rugsėjo 19 d. nutarimai). Tai *mutatis mutandis* taikytina ir tais atvejais, kai Konstitucinis Teismas nustato, kad ginčijamas aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nurodytiems konstituciniams principams.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamas teisės aktas, kurį priimti sudarė prielaidas pareiškėjo ginčijamas teisės aktas

Konstitucinio Teismo 2020 m. birželio 12 d. nutarimas

Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jis vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija; pagal savo kompetenciją sprendamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo įgaliojimai vykdyti konstitucinį teisingumą ir užtikrinti konstitucinį teisėtumą yra neatskiriami nuo konstitucinio teisinės valstybės principo imperatyvų (2018 m. birželio 19 d., 2019 m. balandžio 16 d. nutarimai). <...> pažymėtina ir tai, kad tokie Konstitucinio Teismo konstituciniai įgaliojimai yra neatskiriami nuo iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančio reikalavimo paisyti bendrojo teisės principo *ex injuria jus non oritur* (neteisės pagrindu teisė neatsiranda).

Šiame kontekste pažymėtina, kad, nustatęs, jog Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamas teisės aktas, kurį priimti sudarė prielaidas pareiškėjo ginčijamas teisės aktas, Konstitucinis Teismas privalo tai konstatuoti. Pažymėtina ir tai, kad jeigu Konstitucinis Teismas nekonstatuotų, jog Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamas teisės aktas, susijęs su pareiškėjo ginčijamu teisės aktu, tai neatitiktų Konstitucinio Teismo konstitucinės paskirties vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

<...> konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos. Todėl Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją privalo šalinti iš teisės sistemos visas antikonstitucines nuostatas, kurių prieštaravimas Konstitucijai paaiškėja nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje.

Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus konstatuoti, kad pareiškėjo ginčijamas teisės aktas prieštarauja pareiškėjo nenurodytam kitam aukštesnės galios teisės aktui, nei Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2020 m. liepos 30 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad ginčijamas aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nenurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), turi įgaliojimus tai konstatuoti (*inter alia* 2000 m. birželio 13 d., 2002 m. gruodžio 24 d., 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimai). Pažymėtina, jog ši nuostata *mutatis mutandis* taikytina ir tais atvejais, kai Konstitucinis Teismas nustato, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nenurodytam kitam aukštesnės galios teisės aktui, nei Konstitucijai, *inter alia* kad įstatymas prieštarauja konstituciniam įstatymui.

Konstitucijos keitimo įstatymai (Konstitucijos pataisos) yra Konstitucinio Teismo vykdomos konstitucinės kontrolės objektas

Konstitucinio Teismo 2020 m. liepos 30 d. nutarimas

<...> Konstitucijos keitimo įstatymai (Konstitucijos pataisos), nors ir turi Konstitucijos galią, yra konstitucinės kontrolės objektas.

<...> pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi išimtinę kompetenciją tirti ir spręsti, ar *inter alia* bet kuris Seimo, taip pat bet kuris referendumu priimtas aktas (jo dalis)

neprieštarauja *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai (*inter alia* 2006 m. kovo 28 d., 2007 m. spalio 24 d., 2010 m. gegužės 13 d. nutarimai). Taigi pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi išimtinę kompetenciją spręsti, ar Konstitucijos keitimo įstatymai (Konstitucijos pataisos) atitinka iš Konstitucijos kylančius materialiuosius ir procesinius Konstitucijos keitimo apribojimus. Kitaip aiškinant Konstituciją, iš Konstitucijos kylantys materialieji ir procesiniai Konstitucijos keitimo apribojimai būtų beprasmingi, taigi nebūtų sudaryta prielaidų ginti universalias vertybes, kuriomis grindžiama Konstitucija, kaip aukščiausioji teisė ir visuomenės sutartis, ir valstybė, kaip bendras visos visuomenės gėris, apsaugoti šias vertybes, Konstitucijos nuostatų darną, kartu ir užtikrinti Konstitucijos viršenybę.

8.3.2. Konstitucinio Teismo įgaliojimai teikti išvadas

Seimo ir Konstitucinio Teismo įgaliojimai apkaltos procese (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 107 straipsnio 3 dalis)

Žr. 4. Valstybė ir jos institucijos, 4.4. Valdžios atsakomybė visuomenei. Konstitucinė aukščiausiųjų valstybės pareigūnų atsakomybė, 2004 m. kovo 31 d. išvada.

Konstitucinio Teismo kompetencija teikti išvadą dėl rinkimų įstatymų pažeidimų (Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalis, 105 straipsnio 3 dalies 1 punktas)

Konstitucinio Teismo 2004 m. lapkričio 5 d. išvada

Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta, kad Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus.

Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas.

Pagal Konstitucinio Teismo [įstatymą] Konstitucinis Teismas, tirdamas paklausimą dėl rinkimų įstatymų pažeidimų per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, tiria ir vertina tik Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimus arba jos atsakymą nagrinėti skundus dėl rinkimų įstatymų pažeidimų tais atvejais, kai sprendimai buvo priimti ar kita šios komisijos veika buvo padaryta pasibaigus balsavimui renkant Seimo narius ar Respublikos Prezidentą.

Konstitucinio Teismo išvada, kad per Seimo rinkimus buvo šiurkščiai pažeistas rinkimų įstatymas (Konstitucijos 63 straipsnio 6 punktas, 105 straipsnio 3 dalies 1 punktas)

Žr. 5. Seimas, 5.3. Seimo nario konstitucinis statusas, 2012 m. lapkričio 10 d. išvada („Seimo nario įgaliojimų nutrūkimas, kai rinkimai pripažįstami negaliojančiais arba šiurkščiai pažeidžiamas rinkimų įstatymas (Konstitucijos 63 straipsnio 6 punktas)“).

Konstitucinio Teismo išvada, ar per Seimo rinkimus nebuvo pažeistas rinkimų įstatymas (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punktas)

Konstitucinio Teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, remdamasis Konstitucinio Teismo išvadomis, Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje nurodytus klausimus galutinai sprendžia Seimas. Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punktą Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar nebuvo pažeistas rinkimų įstatymas per Seimo narių rinkimus. Kaip Konstitucinis Teismas konstatavo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendime, Seimas, gavęs Konstitucinio Teismo

išvadą, kad per Seimo narių rinkimus buvo pažeistas rinkimų įstatymas, privalo priimti galutinį sprendimą.

<...>

Konstitucijos 106 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo išvados, ar nebuvo pažeistas rinkimų įstatymas *inter alia* per Seimo narių rinkimus (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punktas), gali prašyti Seimas ir Prezidentas. Pažymėtina, kad pagrindas prašyti Konstitucinio Teismo išvados gali būti abejonė, ar rinkimų įstatymas nebuvo pažeistas *inter alia* Vyriausiajai rinkimų komisijai įgyvendinant Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtintus įgaliojimus, susijusius su galutinių Seimo rinkimų rezultatų nustatymu; pagal Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punktą Konstitucinis Teismas turi patikrinti tokios abejonės pagrįstumą.

Pabrėžtina, jog Konstituciniam Teismui pateikus išvadą, kad per Seimo narių rinkimus rinkimų įstatymas nebuvo pažeistas, nebūtų pagrindo abejoti Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatytais Seimo rinkimų rezultatais ir Seimui priimti Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalyje numatytą galutinį sprendimą. Taigi pagal Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalį Seimas turi įgaliojimus priimti galutinį sprendimą dėl Seimo rinkimų rezultatų tik tuo atveju, kai pagal Seimo ar Prezidento paklausimą Konstitucinis Teismas pateikia išvadą, kad per Seimo narių rinkimus buvo pažeistas rinkimų įstatymas.

Pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalį Seimas priima galutinį sprendimą dėl Seimo rinkimų rezultatų tik remdamasis Konstitucinio Teismo išvada. Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punktą nustatyti, ar per Seimo rinkimus buvo pažeistas rinkimų įstatymas, gali tik teisminės valdžios institucija – Konstitucinis Teismas; rinkimų įstatymo pažeidimo nustatymas – tai teisinio, bet ne politinio vertinimo dalykas.

Taigi Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalies nuostata, kad, remdamasis Konstitucinio Teismo išvadomis, Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje nurodytus klausimus galutinai sprendžia Seimas, negali būti aiškinama taip, esą Seimas gali iš naujo spręsti tą patį klausimą, kuriuo Konstitucinis Teismas yra pateikęs išvadą; pagal Konstituciją Seimas neturi įgaliojimų spręsti, ar Konstitucinio Teismo pateikta išvada dėl rinkimų įstatymo pažeidimo yra pagrįsta ir teisėta. Tai *inter alia* reiškia, kad Seimas, savo prigimtimi ir esme politinė institucija, kurios sprendimuose atsispindi Seimo narių daugumos politinė valia ir kurios sprendimai grindžiami politiniais susitarimais bei kompromisais, negali spręsti teisės klausimo, ar rinkimų įstatymas buvo pažeistas, *inter alia* nepaisyti Konstitucinio Teismo išvados, kad per Seimo rinkimus buvo pažeistas rinkimų įstatymas.

8.3.3. Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją; Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas; oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

<...> vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo aspektų – tai, kad panašios bylos turi būti sprendžiamos panašiai. Tad jurisdikcinių institucijų diskrecija sprendžiant ginčus ir taikant teisę yra ribota. Konstitucinis Teismas 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimuose, 2004 m. vasario 13 d. sprendime konstatavo, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Konstitucinis

Teismas, sprenddamas analogiškus konstitucinius ginčus, vadovaujasi ankstesnėse bylose suformuota doktrina, atskleidžiančia Konstitucijos turinį.

Konstitucijos aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje; Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas

Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimai, 2004 m. vasario 13 d. sprendimas, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Tai pasakytina ir apie Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, kurioje formuluojama oficiali konstitucinė doktrina, aiškinami Konstitucijos principai bei normos, atskleidžiamos įvairių konstitucinių nuostatų tarpusavio sąsajos, jų turinio santykis, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė. Tirdamas teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

Oficialiosios konstitucinės doktrinos reinterpretavimas (koregavimas), kai yra padaromos Konstitucijos pataisos

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas

Konstitucinės jurisprudencijos tęstinumas nereiškia, kad konstitucinė doktrina negali būti koreguojama, jos nuostatos reinterpretuojamos.

<...> reinterpretuoti oficialias konstitucines doktrininis nuostatas (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) yra (arba gali būti) būtina *inter alia* tais atvejais, kai yra padaromos atitinkamų Konstitucijos straipsnių (jų dalių) pataisos. Įsigaliojus Konstitucijos pataisai, kuria yra pakeičiama (arba panaikinama) kuri nors iš tų Konstitucijos nuostatų, kurių pagrindu (t. y. kurias aiškinant) buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina (atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi išimtinis įgaliojimus konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir kokių mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina, ar ja jau negalima remtis (ir kokių mastu) (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 24 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijos, kuri yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis), nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir sudaro darnią sistemą, kad tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių yra pusiausvyra, kad nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų iškreiptas arba paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes taip būtų iškreipta viso konstitucinio teisinio reguliavimo esmė, pažeista Konstitucijoje įtvirtintų vertybių pusiausvyra. Atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad reinterpretuoti oficialius konstitucinius doktrininis teiginius (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) gali būti būtina ir tada, kai yra padaroma tokia Konstitucijos pataisa (pakeičiama arba panaikinama tam tikra Konstitucijos nuostata, arba Konstitucijoje įtvirtinama nauja nuostata), kuria yra iš esmės pakoreguojamas visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo turinys, nors būtent ta Konstitucijos nuostata, kurios pagrindu (t. y. kurią aiškinant) tam tikru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina, formaliai ir nėra pakeičiama. Tokiais atvejais išimtinis įgaliojimas konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir

koku mastu) ankstesne oficialia konstitucine doktrina (ir kaip visuma, ir atskirai kiekvienu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu), taip pat turi tik Konstitucinis Teismas.

<...>

Kita vertus, konstitucinės jurisprudencijos bei joje formuluojamos konstitucinės doktrinos tęstinumas ir Konstitucinio Teismo išimtiniai konstituciniai įgaliojimai konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina, ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu), suponuoja tai, kad kiekvieną kartą, kai dėl tam tikrų Konstitucijos pataisų reikia reinterpretuoti kurias nors oficialias konstitucines doktrinines nuostatas (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną), Konstitucinis Teismas tai eksplicitiškai nurodo ir deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuoja atitinkamame Konstitucinio Teismo akte.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją; oficialiosios konstitucinės doktrinos galia

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas). Būtent Konstitucinis Teismas formuoja oficialią konstitucinę doktriną: Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos bei principai. Oficialioje konstitucinėje doktrinoje yra *inter alia* atskleidžiama įvairių konstitucinių nuostatų turinys, jų tarpusavio sąsajos, konstitucinių vertybių pusiausvyrą, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai). Oficialioje konstitucinėje doktrinoje taip pat gali būti *expressis verbis* nurodoma, koks Konstitucijos nuostatų aiškinimas yra negalimas.

Kiekvienas Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas (sudaro vieną visumą), jo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas, 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas, 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d. sprendimai, 2005 m. sausio 19 d. nutarimas, 2005 m. vasario 10 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimai). Konstitucinio Teismo nutarimo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimai). Leidžiant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus, juos leidžiančias valstybės institucijas saisto Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamojoje dalyje išdėstyta Konstitucijos nuostatų samprata, kiti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2005 m. sausio 19 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas). Pažymėtina ir tai, kad teisę kuriančias ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus) saisto konstitucinių nuostatų samprata, argumentai, išdėstyti ne tik Konstitucinio Teismo nutarimuose, bet ir kituose Konstitucinio Teismo aktuose – išvadose bei sprendimuose; taigi pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose yra aiškinama Konstitucija – formuojama oficiali konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas).

Subjektai, kuriantys teisę, aiškinasi (neretai ir aiškina) aukštesnę teisę, taigi ir Konstituciją; subjektai, taikantys teisę, *inter alia* Konstituciją, taip pat negali jos nesiaiškindi

(neretai ir neaiškinti). Konstitucijos taikymas neatsiejamas nuo jos nuostatų turinio išsiaiškinimo, o neretai ir nuo aiškinimo. Būtent Konstitucijos nuostatų turinio išsiaiškinimas ir aiškinimas yra būtina prielaida, kad būtų galima inicijuoti atitinkamų teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijai patikrą Konstituciniame Teisme arba kitame teisme, kurio jurisdikcijai tai priskirta. Šiame kontekste pabrėžtina, kad, kaip savo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai, įskaitant ir teismus, taikydami Konstituciją privalo paisyti oficialios konstitucinės doktrinos, jie negali aiškinti Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinę Konstitucinis Teismas; priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, būtų nepaisoma Konstitucijos viršenybės, būtų sudarytos prielaidos nesuderinamumams teisės sistemoje atsirasti.

Pažymėtina, kad teismai, pagal Konstituciją ir įstatymus turintys įgaliojimus tirti teisės aktų (jų dalių), kurių atitikties Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) tyrimas nėra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, atitiktį Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) ir priimti atitinkamus sprendimus, atitinkamose bylose tirdami tų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai negali neaiškinti Konstitucijos. <...> pagal <...> įstatymus dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių), *inter alia* dėl ministrų išleistų teisės aktų, kitų žemesnės galios poįstatyminių teisės aktų, taip pat savivaldybių institucijų išleistų teisės aktų, atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, sprendžia pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigti specializuoti teismai – administraciniai teismai. Konstitucinis Teismas 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendime yra konstatavęs, kad įgyvendindami savo atitinkamus įgaliojimus administraciniai teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo aktuose (nutarimuose, išvadose, sprendimuose) suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai).

Konstitucinės jurisprudencijos ir joje formuojamos oficialios konstitucinės doktrinos raidai (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje, kai dėl daugelio Konstitucijos nuostatų jokia oficiali konstitucinė doktrina apskritai dar nėra suformuota) būdinga tai, kad oficiali konstitucinė doktrina bet kuriuo konstitucinio teisinio reguliavimo (atitinkamų Konstitucijos nuostatų aiškinimo) klausimu yra formuojama ne „visa iškart“, bet „byla po bylos“, vienus tos doktrinos elementus (fragmentus), atskleistus ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose, papildant kitais, atskleidžiamais Konstitucinio Teismo aktuose, priimamuose naujose konstitucinės justicijos bylose.

Tad pabrėžtina, kad oficialios konstitucinės doktrinos (ir kaip visumos, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) formavimas yra ne vienkartinis aktas, bet laipsniškas ir nuoseklus procesas. Šis procesas yra nenutraukiamas ir niekuomet nebūna visiškai baigtas, nes – kadangi pati Konstitucijos, kaip aukščiausios teisinės galios akto, prigimtis, konstitucingumo idėja suponuoja tai, kad Konstitucijoje negali būti ir nėra spragų

ar vidinių prieštaravimų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai), – aiškinant Konstitucijos normas bei principus, eksplacitiškai arba implacitiškai įtvirtintus Konstitucijos tekste ir sudarančius darnią sistemą, niekuomet neišnyksta galimybė – jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos – formuluoti tokias oficialias konstitucines doktrines nuostatas (t. y. atskleisti tokius konstitucinio teisinio reguliavimo aspektus), kurios dar nebuvo suformuluotos ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose. Konstituciniam Teismui pagal pareiškėjų prašymus nagrinėjant vis naujas konstitucinės justicijos bylas, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose suformuota oficiali konstitucinė doktrina (kiekvieniu atskiru atitinkamoje byloje reikšmės turinčiu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra papildoma vis naujais fragmentais. Taigi formuluojant vis naujas oficialias konstitucines doktrines nuostatas yra atskleidžiama Konstitucijoje – aukščiausiosios teisės akte – įtvirtinto teisinio reguliavimo įvairovė ir pilnatvė.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad oficiali konstitucinė doktrina (ir kaip visuma, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra formuojama laipsniškai ir nuosekliai, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose atskleistus tos doktrinos elementus (fragmentus) papildant kitais, atskleidžiamais naujuose Konstitucinio Teismo aktuose.

Dėl to apskritai nėra neįmanoma, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje tam tikru metu (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje) būtų ir tokių oficialių konstitucinių doktrinių nuostatų (doktrinos fragmentų arba užuomazgų), kurios sugretintos, bet vertinamos atsietos nuo viso oficialaus konstitucinio doktrininio konteksto (ypač jeigu atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu nėra suformuotos išsamesnės, platesnės oficialios konstitucinės doktrinos) ir (arba) bendrųjų teisės principų gali būti traktuojamos kaip konkuruojančios. Jeigu Konstitucijos tekstas nepakinta, lieka stabilus (t. y. jeigu nėra padaromos atitinkamos Konstitucijos pataisos), minėta tikra ar tariama šių oficialių konstitucinių doktrinių nuostatų konkurencija yra pašalinama toliau aiškinant (*inter alia* sistemškai) ir plėtojant (naujose konstitucinės justicijos bylose) Konstitucijos nuostatų sampratą, šių nuostatų pagrindu jau suformuluotas oficialias konstitucines doktrines nuostatas.

Konstitucijos nuostatų sampratos, šių nuostatų pagrindu suformuluotų oficialių konstitucinių doktrinių nuostatų tolesnis aiškinimas ir plėtojimas naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose tam tikromis aplinkybėmis gali suponuoti ne tik naujų, toms konstitucinės justicijos byloms tirti būtinų konstitucinio teisinio reguliavimo aspektų atskleidimą ir ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymą naujais elementais (fragmentais), bet ir anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrinių nuostatų reinterpretavimą, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama.

Pažymėtina, jog konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, taip pat su tuo susijęs reikalavimas, kad visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai (neišskiriant nė teismų) taikydami Konstituciją paisytų oficialios konstitucinės doktrinos ir neaiškintų Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas, suponuoja tai, kad toks Konstitucijos nuostatų sampratos ir oficialių konstitucinių doktrinių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra išimtinė Konstitucinio Teismo kompetencija.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Pabrėžtina, kad tada, kai nėra padaryta Konstitucijos pataisų, dėl kurių tam tikras oficialias konstitucines doktrines nuostatas yra būtina reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, tai daryti galima tik jeigu iš Konstitucijos kyla būtinumas nukrypti nuo esamo precedento ir sukurti naują. Konstitucinis Teismas šioje srityje nėra visiškai laisvas, jį saisto jo paties sukurti precedentai ir jo paties suformuota tuos precedentus pagrindžianti oficiali konstitucinė doktrina.

<...> Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą, <...> naujų teismo precedentų kūrimas bei teismo precedentų argumentavimas (pagrindimas) negali būti racionaliai teisiškai nemotyvuoti valiniai aktai. Kaip bendrosios kompetencijos teismai, *inter alia* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir Lietuvos apeliacinis teismas, pagal savo kompetenciją privalo užtikrinti atitinkamos jurisprudencijos tęstinumą (*inter alia* tai, kad bendrosios kompetencijos teismų praktika būtų koreguojama (nuo teismus ligi tol saisčiusių precedentų būtų nukrypstama ir nauji precedentai būtų kuriami) tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama, ir tai, kad toks bendrosios kompetencijos teismų praktikos koregavimas (nukrypimas nuo teismus ligi tol saisčiusių precedentų ir naujų precedentų kūrimas) visais atvejais būtų deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas (pirmiausia pačių atitinkamų bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose)), kaip analogišką priedermę turi pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų aukščiausiųjų instancijų teismai (administracinių teismų sistemoje – Vyriausiasis administracinis teismas), taip ir Konstitucinis Teismas privalo užtikrinti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą (nuoseklumą, neprieštaringumą) ir savo sprendimų prognozuojamumą, remdamasis savo jau suformuota oficialia konstitucine doktrina bei precedentais.

Tad nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama. Lygiai taip pat ir Konstitucinio Teismo precedentus pagrindžiančios oficialios konstitucinės doktrinės nuostatos negali būti reinterpretuojamos taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, jeigu tai nėra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama. Jokio Konstitucinio Teismo precedentų pakeitimo ar oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai. Antai oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo negali lemti vien Konstitucinio Teismo sudėties pasikeitimas.

Pabrėžtina, kad minėtą būtinumą tam tikras oficialias konstitucines doktrines nuostatas reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, gali lemti tik tokios aplinkybės kaip būtinumas didinti galimybes įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises ir teisėtus interesus, būtinumas labiau apginti, apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, poreikis sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti Konstitucijoje deklaruotus lietuvių tautos siekius, kuriais grindžiama pati Konstitucija, būtinumas plėsti konstitucinės kontrolės šalyje galimybes, idant būtų garantuojamas konstitucinis teisingumas, užtikrinta, kad nė vienas teisės aktas (jo dalis), prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktams, neturėtų imunитета pašalinimui iš teisės sistemos.

Pabrėžtina ir tai, kad oficialios konstitucinės doktrinos (jos nuostatų) reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, yra negalima, konstituciškai neleistina, jeigu tuomet yra pakeičiama Konstitucijoje įtvirtinta vertybių sistema, paneigiamas

jų suderinamumas, sumažinamos Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijos, paneigiama Konstitucijos, kaip vientiso akto, darnios sistemos samprata, sumažinamos Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisių ir laisvių garantijos, pakeičiamas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo modelis.

Ypač pabrėžtina, kad kiekvienas tokio oficialios konstitucinės doktrinos reinterpretavimo, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, atvejis turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas) leidžia užtikrinti Konstitucijos gyvybingumą

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> oficialios konstitucinės doktrinos tolesnis aiškinimas ir plėtojimas, *inter alia* oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, taip pat ir toks, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose leidžia atskleisti giluminį Konstitucijos potencialą nekeičiant jos teksto ir šiuo atžvilgiu pritaikyti Konstituciją prie socialinio gyvenimo pokyčių, nuolat kintančių visuomenės ir valstybės gyvenimo sąlygų, užtikrinti Konstitucijos, kaip visuomenės ir valstybės gyvenimo teisinio pagrindo, gyvybingumą. Oficialios konstitucinės doktrinos formavimas ir plėtojimas – konstitucinės justicijos funkcija. Naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose toliau aiškinant ir plėtojant, *inter alia* reinterpretuojant, oficialias konstitucines doktrinines nuostatas, taip pat ir taip, kad oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra skatinama nedaryti intervencijos į Konstitucijos tekstą tada, kai tokia intervencija nėra teisiškai būtina. Šitaip yra prisidedama prie Konstitucijos teksto, kartu ir konstitucinės santvarkos, stabilumo užtikrinimo.

Oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, taip pat ir toks, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, reiškia *inter alia* tai, kad ateityje konstitucinės justicijos bylos Konstituciniame Teisme turės būti nagrinėjamos ir atitinkami sprendimai turės būti priimami vadovaujantis šia reinterpretuota (pakoreguota) oficialia konstitucine doktrina.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo peržiūrėti ankstesnėse bylose priimtų Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, ar jų argumentavimą (pagrindimą).

Tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai Konstitucinis Teismas, gavęs bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą motyvuotu, deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu nesprendė atitinkamo klausimo iš esmės – atsisakė nagrinėti tą prašymą arba nutraukė pradėtą teiseną (bylą)

(jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...>

<...> nei koks nors oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas, nei naujų teisės aiškinimo metodų taikymas aiškinant tam tikras Konstitucijos nuostatas nėra ir negali būti pagrindas Konstituciniam Teismui peržiūrėti savo baigiamuosius aktus – nutarimus, išvadas, sprendimus, *inter alia* tokius, kuriais buvo atsisakyta nagrinėti pareiškėjo – teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, arba kuriais buvo nutraukta pradėta teiseną (byla) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis reiškia, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas.

<...> Konstitucijos [107 straipsnio 1 ir 2 dalių] nuostatos padeda užtikrinti visuomeninių santykių teisinio reguliavimo stabilumą ir tikrumą, Konstitucinio Teismo (bei kitų teismų) jurisprudencijos tęstinumą, jų veiklos ir priimamų sprendimų prognozuojamumą, konstitucinių teisinių santykių subjektai yra apsaugomi nuo tokios Konstitucinio Teismo priimtų baigiamųjų aktų peržiūros, kurią lemtų ne objektyvi konstitucinė būtinybė, bet atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapatiu prašymu ar paklausimu

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaruoja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaruoja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nesprendė atitinkamo klausimo iš esmės.

Konstitucinio Teismo anksčiau suformuotos konstitucinės doktrinos pasikeitimas (reinterpretavimas, pakoregavimas) savaime nėra pagrindas ir Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su paklausimu, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, ar Respublikos Prezidento sveikatos būklė leidžia jam ir toliau eiti pareigas, ar Lietuvos

Respublikos tarptautinės sutartys neprieštarauja Konstitucijai, ar Seimo narių ir valstybės pareigūnų, kuriems pradėta apkaltos byla, konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai.

Konstitucijos ir kitų teisės aktų aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 8 d. sprendimas

Tirdamas, ar ginčijamas įstatymas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, Konstitucinis Teismas oficialiai aiškina ir Konstituciją, ir tą įstatymą. Tai darydamas, Konstitucinis Teismas taiko įvairius teisės aiškinimo metodus: sisteminiį, bendrųjų teisės principų, loginį, teleologinį, įstatymų leidėjo ketinimų, precedentų, istorinį, lyginamąjį ir kt.

Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas savaime nėra konstitucinis pagrindas reinterpretuoti (koreguoti) oficialiąją konstitucinę doktriną

Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas

<...> Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas pats savaime negali būti konstituciniu pagrindu reinterpretuoti (koreguoti) oficialiąją konstitucinę doktriną (jos nuostatas), jeigu tokia reinterpretacija, kai nėra atitinkamų Konstitucijos pataisų, iš esmės pakeistų visuminį konstitucinį teisinį reguliavimą (*inter alia* konstitucinių institutų <...> integruotumą), taip pat pažeistų Konstitucijoje įtvirtintų vertybių sistemą, sumažintų Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti Konstituciją

Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją, savo jurisprudencijoje pateikti oficialią Konstitucijos nuostatų sampratą kyla iš pačios Konstitucijos: kad galėtų nustatyti, ar tiriami teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, ir priimti sprendimą, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus oficialiai aiškinti ir tiriamus teisės aktus, ir minėtus aukštesnės galios teisės aktus; kitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų aiškinimas paneigtų pačią Konstitucinio Teismo konstitucinę paskirtį (Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas, 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas).

8.3.4. Konstitucinio Teismo jurisdikcijos ribos

8.3.4.1. Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės spragų konstitucingumą

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės spragų konstitucingumą

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas

Jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos.

Konstitucinis Teismas taip pat turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminių aktų (jų dalių), kuriuose nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose poįstatyminiuose teisės aktuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucija ir (arba) įstatymai.

Tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad pareiškėjo nurodytame įstatyme ar kitame ginčijamame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet

tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko; tai yra pagrindas bylą nutraukti (Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 25 d. nutarimas).

Teisės spraga (*lacuna legis*), *inter alia* legislatyvinė omisija

Žr. 1. Konstitucinės santvarkos pagrindai, 1.8. Teisėkūros ir teisės taikymo pagrindai, 1.8.3. Teisės spragos, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai pripažinti teisės aktą, kuriame yra legislatyvinė omisija, prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui); Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų vertinti teisėkūros subjektų neveikimo (teisėkūros sprendimų nepriėmimo) (Konstitucijos 105 straipsnio 1, 2 dalys, 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Legislatyvinės omisijos *par excellence* „aptikimas“ žemesnės galios teisės akte (jo dalyje), jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos, yra pakankamas pagrindas tą teisės aktą (jo dalį) pripažinti prieštaraujančiu (atitinkama apimtimi, t. y. ta apimtimi, kuria tame teisės akte (jo dalyje) nėra įtvirtintas aukštesnės galios teisės aktų, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijos, reikalaujamas teisinis reguliavimas) Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui).

<...>

Konstitucinio Teismo aktuose (*inter alia* 2004 m. balandžio 16 d. sprendime, 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. sausio 19 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimuose) yra atskleisti įvairūs legislatyvinės omisijos, kaip teisinės tikrovės reiškinių, aspektai.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (*inter alia* 2001 m. sausio 25 d. nutarime, 2003 m. gegužės 6 d., 2003 m. gegužės 13 d., 2004 m. balandžio 16 d. sprendimuose, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime) vadovujamasi nuostata, kad Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus ne tik konstatuoti, kad tiriamajame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) esama teisės spragos, *inter alia* legislatyvinės omisijos, bet ir savo nutarimu, priimtu konstitucinės justicijos byloje, pripažinti tokį teisinį reguliavimą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai. Tačiau kad Konstitucinis Teismas priimtų nagrinėti prašymą, kuriame ginčijama tam tikrame teisės akte (jo dalyje) iš tikrųjų ar tariamai esanti teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, juo labiau kad Konstitucinis Teismas galėtų savo nutarimu pripažinti atitinkamą teisinį reguliavimą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, būtina laikytis tam tikrų sąlygų, kurios yra apibrėžtos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (*inter alia* nurodytuose Konstitucinio Teismo nutarimuose ir sprendimuose), būtent: jeigu įstatymuose ar kituose žemesnės galios teisės aktuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus pripažinti tuos įstatymus ar kitus teisės aktus (jų dalis) prieštaraujančiais Konstitucijai ar kitiems aukštesnės galios teisės aktams tais atvejais, kai dėl to, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tiriamuosiuose įstatymuose ar kituose teisės aktuose (būtent tiriamosiose jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos, kitų aukštesnės galios teisės aktų nuostatos; tuo tarpu tais atvejais, kai pareiškėjo ginčijamame (Konstitucinio Teismo tiriamame) įstatyme ar kitame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, kuris pagal Konstituciją (o

jeigu yra ginčijamas Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis), Vyriausybės, Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (būtent toje jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko – tai yra pagrindas nutraukti pradėtą teiseną (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui) arba nutraukti bylą (jeigu konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sprendžiant, ar Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus pripažinti žemesnės galios teisės akte esančią teisės spragą (ar kitokią eksplisicitiinių teisės nuostatų nebuvimą tame teisės akte) prieštaraujančia Konstitucijai arba kitam aukštesnės galios teisės aktui, negalima apsiriboti vien <...> Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimo doktrininė nuostata (teiginiu), kad „jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos“. Būtina atsižvelgti ir į tai, kaip atsirado minėta teisės spraga: ar ji yra legislatyvinė omisija, sukurta atitinkamą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmu (t. y. dėl to, kad išleidžiant tą teisės aktą tie santykiai, kurie turėjo būti sureguliuoti būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje), kaip tik šiame teisės akte (šioje jo dalyje) nebuvo sureguliuoti), ar ši teisės spraga atsirado dėl kitų aplinkybių, pavyzdžiui, dėl to, kad Konstitucinis Teismas tam tikrą žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) nustatytą teisinį reguliavimą savo nutarimu pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai ar kitam aukštesnės galios teisės aktui. Antruoju atveju, kaip minėta, nėra pagrindo konstatuoti, kad esama legislatyvinės omisijos; priešingai, šiuo atveju atitinkamas teisėkūros subjektas (jeigu atitinkami visuomeniniai santykiai turi būti teisiškai reguliuojami) pagal Konstituciją turi pareigą pakeisti galios netekusį teisinį reguliavimą taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai.

Kitokia legislatyvinės omisijos samprata, taip pat kitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų tirti žemesnės galios teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir savo nutarimais pripažinti, kad tuose žemesnės galios teisės aktuose (jų dalyse) esančios teisės spragos prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, aiškinimas, būtent aiškinimas, esą Konstitucinis Teismas gali arba turi tirti ir tokias teisės spragas, kurios nėra tam tikrą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmo padarinys, pavyzdžiui, tokias teisės spragas, kai tam tikri visuomeniniai santykiai nė nebuvo pradėti reguliuoti kokiais nors teisės aktais, nors yra poreikis juos teisiškai sureguliuoti, taip pat tokias teisės spragas ar kitas neapibrėžtis, kurios galėjo atsirasti Konstituciniam Teismui nutarimu pripažinus, kad tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, paneigtų legislatyvinės omisijos, kaip atitinkamą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmo padarinio, esmę. Be to, prielaida, esą Konstitucinis Teismas gali arba turi tirti ir tokias teisės spragas ar kitas neapibrėžtis, kurios atsirado pačiam Konstituciniam Teismui savo nutarimu pripažinus, kad tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, reikštų, kad Konstitucinis Teismas, veikdamas pagal savo konstitucinę kompetenciją, šiuo savo nutarimu pats sukūrė tokią teisinę situaciją (iš esmės nustatė naują teisinį reguliavimą vietoje pripažintojo prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai), kuri yra nesuderinama su Konstitucija ar kitu aukštesnės galios teisės aktu; šitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų

savo nutarimu pripažinti, kad teisės spragos prieštarauja Konstitucijai, aiškinimas iš esmės iškreiptų, net paneigtų konstitucinės kontrolės ir konstitucinės justicijos esmę bei prasmę.

Minėta prielaida būtų ignoruojama ir tai, kad pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalis Konstitucinis Teismas tiria, ar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja būtent teisės aktai, o ne valstybės institucijų (Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės) teisėkūros sprendimų nepriėmimas – vengimas, delsimas priimti tokius sprendimus, taip pat kokių nors kitų motyvų nulemtas neveikimas. Pabrėžtina ir tai, kad, kaip minėta, pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai; tai reiškia, kad kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas. Juk jeigu Konstitucinio Teismo konstituciniai įgaliojimai būtų interpretuojami kaip apimantys ir (tariamus) įgaliojimus tirti ir priimti sprendimą, kad Konstitucijai ar kitam aukštesnės galios teisės aktui prieštarauja tai, kad valstybės institucijos nepriima teisėkūros sprendimų, kai joks teisės aktas apskritai nėra išleidžiamas, būtų visiškai neaišku, kaip tokiais atvejais turėtų būti taikoma Konstitucijos (kuri yra tiesiogiai taikomas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis)) 107 straipsnio 1 dalis, nes tokiais atvejais to teisės akto (jo dalies), kuri Konstitucijoje nurodyti subjektai galėtų ginčyti Konstituciniame Teisme, apskritai nėra. Tad minėta prielaida iš esmės iškreiptų, paneigtų ir Konstitucinio Teismo aktų konstitucinių teisinių padarinių sampratą.

<...> Konstituciniam Teismui savo nutarimu pripažinus, jog tam tikras žemesnės galios teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, atitinkamam teisėkūros subjektui kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Kol tai nėra padaryta, atitinkama teisės spraga (kuri, kaip pabrėžta šiame Konstitucinio Teismo sprendime, nėra legislatyvinė omissija) išlieka. Jai pašalinti gali prireikti laiko. Tačiau net tai, kad šis laikas gali būti gana ilgas, savaime nereiškia, kad Konstitucinis Teismas gauna įgaliojimus atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, atžvilgiu tirti tą patį teisės aktą, kuris šiuo atžvilgiu jau buvo ištirtas Konstitucinio Teismo anksčiau išnagrinėtoje konstitucinės justicijos byloje ir kurių ištyrus bei įsigaliojus atitinkamam Konstitucinio Teismo nutarimui kaip tik ir atsirado minėta teisės spraga.

Taigi Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją turintis išimtinius įgaliojimus tirti ir priimti sprendimus dėl bet kokių Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės teisėkūros sprendimų (veiksmų) padarinių – teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1, 2 dalis, 107 straipsnio 1 dalį neturi įgaliojimų tirti valstybės institucijų, kurių teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams jis tiria, teisėkūros sprendimų nepriėmimo – vengimo, delsimo priimti tokius sprendimus, taip pat kokių nors kitų motyvų nulemtu neveikimo, net jeigu teisės sistemoje dėl šio neveikimo atsiranda spragų ar kitų neapibrėžčių. Vadinasi, Konstitucijoje nurodyti subjektai, kurie gali Konstituciniame Teisme ginčyti būtent teisės aktų (jų dalių), kuriuos priėmė Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, arba teisės aktų (jų dalių), kurie buvo priimti referendumu, atitiktį aukštesnės galios teisės aktams,

inter alia Konstitucijai, negali ginčyti vengimo, delsimo priimti tokius teisėkūros sprendimus ar kokių nors kitų motyvų nulemtą neveikimo, dėl kurio nėra išleisti atitinkami teisės aktai, taip pat ir tokie, kurie turi būti išleisti, kad, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo aktus, būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuris atitiktų Konstituciją ar kitus aukštesnės galios teisės aktus.

Jeigu atitinkamas teisėkūros subjektas neišleido teisės akto (aktų), kuriuo (kuriais) vietoje teisės akto (jo dalių), Konstitucinio Teismo pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, būtų nustatytas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas, taip pat jeigu jis neišleido teisės akto (aktų), kuriuo (kuriais) teisės aktas (jo dalis), Konstitucinio Teismo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, yra pripažįstamas netekusiu galios, tai, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo sprendime, ir nėra to teisės akto (jo dalies), kurį Konstitucijoje nurodyti subjektai galėtų ginčyti Konstituciniame Teisme; taigi tokiu atveju nėra teisės akto (jo dalies), kurio atžvilgiu Konstitucinis Teismas galėtų vykdyti konstitucinę kontrolę.

<...>

<...> tai, kad Konstitucijoje nurodyti subjektai negali Konstituciniame Teisme ginčyti tokio teisėkūros subjekto neveikimo, kai šis nėra išleidęs teisės akto (aktų), kuriuo (kuriais) vietoje teisės akto (jo dalių), Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, būtų nustatytas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas, kuris būtų suderintas su tais aukštesnės galios teisės aktais, *inter alia* Konstitucija, o Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti tokių teisėkūros sprendimų nepriėmimo, anaip tol nereikia, kad tokie asmenys apskritai negali ginti (taip pat ir teisme) savo teisių ir laisvių, kurios yra pažeidžiamos dėl to, kad minėti teisėkūros sprendimai nėra priimti. Bendrasis teisės principas *ubi ius, ibi remedium*, Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Konstitucija yra tiesiogiai taikomas aktas, konstitucinis atsakingo valdymo principas, Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalies nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, Konstitucijos 18 straipsnio nuostata, kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės, taip pat Konstitucijoje įtvirtinta asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisė kreiptis į teismą suponuoja ne tik tai, kad tokiais atvejais asmens teisės, laisvės, teisėti interesai bei teisėti lūkesčiai turi ir gali būti apginti aiškinant Konstituciją ir tiesiogiai taikant jos nuostatas, bet ir tai, kad tokią gynybą turi užtikrinti teismai.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti legislatyvinės omisijos konstitucingumą

Konstitucinio Teismo 2012 m. balandžio 25 d. sprendimas

<...> pareiškėjo prašymas, grindžiamas jo preziumuojama legislatyvine omisija, gali būti priimamas ir byla pagal pareiškėjo prašymą gali būti pradėta tik tuomet, jeigu prašyme yra pateikti argumentai, motyvai, pagrindžiantys, kad nenustatytasis teisinis reguliavimas pagal Konstituciją turi būti nustatytas būtent pareiškėjo nurodytoje teisės akto dalyje (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 16 d., 2010 m. lapkričio 16 d. sprendimai).

8.3.4.2. Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti nebegaliojančių teisės aktų konstitucingumą

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas

Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas

Pagal Konstitucinio Teismo [įstatymą] ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisei nutraukti. Formuluoat „yra pagrindas pradėti

teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, bet ne kaip nustatanti, jog kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta.

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas; Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas

Pagal Konstituciją tik Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams (102 straipsnio 1 dalis). Konstitucijos 110 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Pagal šio Konstitucijos straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą, prašydamas spręsti, ar šis įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

Šios konstitucinės nuostatos reiškia, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kyla abejonės dėl toje byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne.

<...> [Konstitucinio Teismo įstatymo] formuluotė „yra pagrindas priimti sprendimą pradėtai teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, o ne kaip nustatanti, kad kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti negaliojančių teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> pareiškėjui – nagrinėjančiam bylą teismui kreipusis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, o Konstituciniam Teismui neišsprendus to klausimo iš esmės, nebūtų pašalintos nagrinėjančiam bylą teismui kilusios abejonės, ar atitinkamas įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir, pritaikius tą įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės.

Tai pasakytina ir apie tokias teises situacijas, kai ginčijamas įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turi būti taikomas Konstituciniam Teismui prašymą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo (numatomo nagrinėjimo) metu nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs: jeigu Konstitucinis Teismas to įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia)

Konstitucijai, klausimo neišspręstų iš esmės, nebūtų pašalintos nagrinėjančiam bylą teismui kiliosios abejonės, ar tas įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir, pritaikius tą atitinkamo teismo sprendimo priėmimo metu jau negaliojančią įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės.

Tad kiekvienu atveju, kai Konstitucinis Teismas, gavęs bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo prašymą iširti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą atsisako nagrinėti prašymą (taigi nesiima spręsti atitinkamo klausimo iš esmės), turi būti priimtas motyvuotas, racionaliai argumentuotas sprendimas.

<...>

<...> Konstitucija apskritai nedraudžia Konstitucinio Teismo įstatyme nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad jeigu ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, Konstitucinis Teismas galėtų, atsižvelgęs į visas turinčias reikšmės aplinkybes, atsisakyti pagal pareiškėjų (kaip minėta, jie nurodyti Konstitucijos 106 straipsnyje) prašymą tirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, o jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje – nutraukti pradėtą teiseną (bylą).

Tačiau pabrėžtina, jog pagal Konstituciją (*inter alia* Konstitucijos 110 straipsnio 1 dalį, pagal kurią teisėjas negali taikyti įstatymo, prieštaraujančio Konstitucijai, ir šio straipsnio 2 dalį, pagal kurią tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisinis aktas, kuris turėtų būti taikomas byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisinis aktas atitinka Konstituciją) negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad Konstituciniame Teisme gavus būtent teismo (kuris <...> nuo kitų Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų skiriasi, be kita ko, dar ir tuo, kad teismas, suabejojęs atitinkamoje byloje taikytino Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ne tik gali, bet ir privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą) prašymą iširti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir Konstituciniam Teismui šio klausimo nesiėmus spręsti iš esmės (atsisakius nagrinėti prašymą) būtent dėl to, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, būtų sudarytos prielaidos atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja; jei teismas taikytų tokį įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį) galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės. Todėl konstatuotina, kad bylą nagrinėjantis teismas, pagal Konstituciją ne tik turintis įgaliojimus, bet (jeigu jam kilo abejonių) ir privalantis kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės

išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, turi ir konstituciškai pagrįstą interesą gauti atitinkamą Konstitucinio Teismo atsakymą, kad toks atsakymas bus gautas; kitoks atitinkamų Konstitucijos nuostatų aiškinimas galėtų sudaryti prielaidas atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja. Vadinasi, Konstitucija draudžia Konstitucinio Teismo įstatyme (ar kuriame nors kitame įstatyme) nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad jeigu ginčijamas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, tačiau turėtų būti taikomas teismo nagrinėjamoje byloje, Konstitucinis Teismas galėtų būtent dėl to, kad tas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, atsisakyti pagal pareiškėjo prašymą tirti ir spręsti, ar tas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), o jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje – nutraukti pradėtą teiseną (bylą).

<...>

<...> oficialioje konstitucinėje doktrinoje ilgainiui buvo įtvirtinta nuostata, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas <...> neturi įgaliojimų nutraukti pradėtos teisenos (bylos) ir privalo nagrinėti bylą, o kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, Konstitucinis Teismas, atsižvelgęs į nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos aplinkybes, gali nutraukti pradėtą teiseną (bylą) arba jos nenutraukti.

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas

Konstitucinio Teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas

Kaip ne kartą pažymėjo Konstitucinis Teismas, formuluotė „yra pagrindas <...> pradėti teisei nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai, 2006 m. gegužės 31 d., 2006 m. gruodžio 29 d., 2007 m. gegužės 28 d., 2008 m. vasario 25 d., 2009 m. gruodžio 14 d. sprendimai); laipsniškai <...> Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje susiklostė ir toks aiškinimas, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, o ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus, atsižvelgdamas į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, tačiau neprivalo kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, nutraukti pradėtą teiseną (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje negaliojantiems teisės aktams (jų dalims) buvo prilyginti ginčijami teisės aktai (jų dalys), kurie atitinkamų konstitucinės

justicijos bylų nagrinėjimo metu oficialiai galiojo, bet nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip negu ginčijami teisės aktai (jų dalys) (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimai). <...> negaliojantiems teisės aktams (jų dalims) gali būti prilyginti ir laikinai taikomi teisės aktai (jų dalys), kurių taikymo nustatytas terminas ir jais reguliuoti santykiai sprendžiant konstitucinės justicijos bylą yra pasibaigę, nors šie aktai (jų dalys) nėra oficialiai pripažinti negaliojančiais.

Taigi pažymėtina, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, *inter alia* ne mažesnė kaip 1/5 visų Seimo narių grupė, ir ginčijamas teisės aktas (jo dalis) prilygintinas nebegaliojantiems teisės aktams (jų dalims), nes yra laikinai taikomas ir nustatytas jo taikymo terminas bei juo reguliuoti santykiai yra pasibaigę, Konstitucinis Teismas turi teisę nutraukti pradėtą teiseną, tačiau neprivalo kiekvienu atveju to daryti. Spręsdamas, ar nutraukti pradėtą teiseną, Konstitucinis Teismas turi atsizvelgti į nagrinėjamos bylos aplinkybes.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai spręsti dėl teisės akto, kuris nebegali būti taikomas, konstitucingumo tyrimo

Konstitucinio Teismo 2012 m. birželio 29 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2007 m. lapkričio 13 d. sprendime yra konstatavęs, kad teismo kreipimasis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės akto atitiktį aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, ir tos atitikties tyrimas nėra savitiksliai dalykai, teismo kreipimosi į Konstitucinį Teismą, kaip konstitucinio instituto, paskirtis – užtikrinti, kad bus įvykdytas teisingumas. Šiame sprendime taip pat konstatuota, kad net tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas neprivalo išnagrinėti bylos tada, kai atitinkamas teisės aktas ne tik negalioja (nes negaliojančių teisės aktų atitiktis aukštesnės galios teisės aktams gali būti tiriama ir paprastai yra tiriama), bet ir apskritai (t. y. ne tik atitinkamo teismo, kuris kreipėsi į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu, nagrinėjamoje byloje) negali būti taikomas, taip pat kad ši aplinkybė turi būti visuomet įvertinama tada, kai yra ginčijamas valstybės biudžeto ir savivaldybės biudžetų įstatymas ar kitas aktas, skirtas tam tikram biudžetiniam laikotarpiui.

Be to, minėtame Konstitucinio Teismo sprendime konstatuota, kad kiekvienas valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų įstatymas – tai terminuotai galiojantis ir terminuotai taikomas įstatymas; asignavimų valdytojų finansavimas iš atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų pasibaigia tada, kai baigiasi atitinkami biudžetiniai metai, t. y. tų metų gruodžio 31 d.; po šios datos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų įstatymo apskritai nebeįmanoma taikyti, *inter alia* – tai ypač pabrėžtina – po minėtos datos jokiai asignavimų valdytojai neįmanoma praėjusių biudžetinių metų asignavimų pervesti taip, tarsi tai būtų padaryta dar anais biudžetiniais metais, nes jau yra prasidėję nauji biudžetiniai metai; todėl net jeigu būtų nustatyta, kad ginčijamas teisinis reguliavimas prieštaravo Konstitucijai, jokia teisėkūros subjektų (atitinkamai Seimo ir Vyriausybės) intervencija į tą teisinį reguliavimą nebegalima, nes atitinkami teisės aktai buvo skirti reguliuoti santykiams, kurie yra pasibaigę, taigi nebeegzistuoja; tokia intervencija būtų beprasmė, iracionali, nes reikštų, kad atitinkami teisėkūros subjektai imasi reguliuoti – vadinasi, bando pakeisti, – praeitį.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai spręsti dėl teisės akto, kuris nebegali būti taikomas, konstitucingumo tyrimo

Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2011 m. gruodžio 22 d. nutarime yra pažymėjęs, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, *inter alia* ne mažesnė kaip 1/5 visų Seimo narių grupė, ir ginčijamas teisės aktas (jo dalis) prilygintinas nebegaliojantiems teisės aktams (jų dalims), nes yra laikinai taikomas ir juo reguliuoti santykiai yra pasibaigę, nors šis aktas (jo dalis) nėra oficialiai pripažintas negaliojančiu, Konstitucinis Teismas turi teisę nutraukti pradėtą teiseną, tačiau neprivalo kiekvienu atveju to daryti. Spręsdamas, ar nutraukti pradėtą teiseną, Konstitucinis Teismas turi atsižvelgti į nagrinėjamos bylos aplinkybes.

Taiigi, kai atitinkamas teisės aktas ne tik negalioja, bet ir apskritai negali būti taikomas, Konstitucinis Teismas turi diskreciją spręsti dėl tokio teisės akto konstitucingumo tyrimo. Tai darydamas jis turi įvertinti ne tik tai, kad tas įstatymas skirtas tam tikram biudžetiniam laikotarpiui, bet ir kitas svarbias aplinkybes, *inter alia* tai, ar toks tyrimas būtų reikšmingas kitų metų biudžetų įstatymų priėmimui.

Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens prašymą, neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija) formuluotė „yra pagrindas <...> pradėti teisei nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, o ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, atsižvelgus į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną (*inter alia* 2006 m. kovo 28 d., 2012 m. gegužės 2 d. nutarimai, 2014 m. spalio 7 d. sprendimas), o ne kaip nustatanti, kad kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta (*inter alia* 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad oficialioji konstitucinė prašymų priimtumo Konstituciniame Teisme doktrina, įtvirtinanti Konstitucinio Teismo įgaliojimus tirti ir negaliojančių įstatymų, kitų teisės aktų (jų dalių) atitikimą Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams), suformuota „diferencijavus Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytus subjektus, turinčius įgaliojimus kreiptis į Konstitucinį Teismą: oficialioje konstitucinėje doktrinoje ilgainiui buvo įtvirtinta nuostata, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas pagal Konstitucinio Teismo įstatymą (*inter alia* 69 straipsnio 4 dalį (1996 m. liepos 11 d. redakcija)) neturi įgaliojimų nutraukti pradėtos teisenos (bylos) ir privalo nagrinėti bylą, o kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, Konstitucinis Teismas, atsižvelgęs į nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos aplinkybes, gali nutraukti pradėtą teiseną (bylą) arba jos nenutraukti“ (2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

Šiame kontekste pabrėžtina, kad oficialiosios konstitucinės doktrinos, įtvirtinančios Konstitucinio Teismo įgaliojimus tirti ir negaliojančių įstatymų, kitų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams), nuostatos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje buvo suformuluotos Konstitucinio Teismo nutarimuose arba sprendimuose, priimtuose iki 2019 m. rugsėjo 1 d., kai įsigaliojo Seimo 2019 m. kovo 21 d. priimtas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymas. Šio įstatymo 1 straipsniu Konstitucijos 106 straipsnis papildytas nauja 4 dalimi, nustatančia, kad kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones; šios teisės įgyvendinimo tvarką nustato Konstitucinio Teismo įstatymas. Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymo 2 straipsniu Konstitucijos 107 straipsnis papildytas nauja 3 dalimi, kurioje nustatyta, jog byloje pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodyto asmens kreipimąsi priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, yra pagrindas įstatymo nustatyta tvarka atnaujinti procesą dėl pažeistų to asmens konstitucinių teisių ar laisvių įgyvendinimo.

Taigi Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymu 2019 m. rugsėjo 1 d. Konstitucijoje buvo įtvirtintas individualaus konstitucinio skundo institutas: kiekvienas asmuo, gindamas savo konstitucines teises ar laisves, turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucinio Teismo kompetencijai priskirtų tirti teisės aktų, kurių pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti jo konstitucines teises ar laisves, atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės teisinės galios aktui) (Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija)); teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą įgyvendinama šiam asmeniui išnaudojus visas teisinės gynybos priemones ir kitomis Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytomis sąlygomis (Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija)), *inter alia* per šiame įstatyme nustatytą terminą; konstitucinės justicijos byloje pagal šio asmens prašymą priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), yra pagrindas įstatymo nustatyta tvarka atnaujinti procesą siekiant apginti to asmens konstitucines teises ar laisves (Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija)).

Pabrėžtina, kad individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimas Konstitucijoje nėra savitiksliis. Juo siekiama sudaryti galimybes veiksmingai apginti asmens konstitucines teises ar laisves, kurios galėjo būti pažeistos sprendimais, priimtais Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų (jų dalių) pagrindu. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 6 straipsnio 2 dalį kiekvienas savo teises gali ginti remdamasis Konstitucija. Konstitucinis Teismas 2001 m. balandžio 12 d. nutarime konstatavo, kad pagal Konstituciją galimybė ginti pažeistas teises turi būti reali. Atsižvelgiant į tai, Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) įtvirtintas pagrindas atnaujinti procesą siekiant apginti Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens konstitucines teises ar laisves – Konstitucinio Teismo sprendimas, kad įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, – yra būtinas tam, kad, įgyvendinant Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės yra pažeistos, teisę kreiptis į teismą, Konstitucijai prieštaraujančio teisės akto (jo dalies) pagrindu priimtas sprendimas

būtų peržiūrėtas, siekiant pašalinti asmens konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimą ir (arba) atlyginti juo padarytą žalą.

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalies (2019 m. kovo 21 d. redakcija), 107 straipsnio 3 dalies (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nuostatomis įtvirtinus individualaus konstitucinio skundo institutą, iki tol suformuota oficialioji konstitucinė doktrina, įtvirtinanti Konstitucinio Teismo įgaliojimus tirti ir negaliojančių įstatymų, kitų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams), Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra plėtojama atsižvelgiant ir į tai, kad į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1, 2 dalyse nurodytų aktų gali kreiptis ir Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyti asmenys.

Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad, Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytam asmeniui kreipusis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti teisės akto (jo dalies), kurio (kurios) pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti šio asmens konstitucines teises ar laisves, atitiktį Konstitucijai, o Konstituciniam Teismui neišsprendus to klausimo iš esmės tuo atveju, kai ginčijamas įstatymas ar kitas teisės aktas nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, būtų užkirstas kelias tokiam asmeniui apginti savo pažeistas konstitucines teises ar laisves; kartu galėtų būti pažeistos ir kitos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės. Konstitucijos aiškinimas, esą Konstitucinis Teismas turi teisę, atsižvelgęs į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną (bylą) tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo, o ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, būtų nesuderinamas su individualaus konstitucinio skundo instituto paskirtimi sudaryti galimybes veiksmingai apginti asmens konstitucines teises ar laisves, kurios galėjo būti pažeistos sprendimais, priimtais Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų (jų dalių) pagrindu.

Vadinasi, tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą, išnaudojęs visas teisinės gynybos priemones ir kitomis Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytomis sąlygomis, Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo kreipiasi dėl įstatymo (jo dalies) ar kito teisės akto (jo dalies), kurio (kurios) pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti šio asmens konstitucines teises ar laisves, atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti šio asmens prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu galioja, ar negalioja.

Taigi Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija) formuluotė „yra pagrindas <...> pradėti teisei nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai ir ne Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyti asmenys, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, o ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, atsižvelgus į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, o ne kaip nustatanti, kad kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) yra panaikintas (pakeistas), pradėta teiseną turi būti nutraukta.

Konstitucinio Teismo pareiga ištirti nebegaliojančią ginčijimą teisės aktą (jo dalį)*Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimas*

<...> Konstitucinis Teismas, vykdydamas konstitucinius įgaliojimus, pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalį (1996 m. liepos 11 d. redakcija) tuo atveju, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai nei teismai ir Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyti asmenys, o ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios, panaikintas arba pakeistas, atsižvelgdamas į nagrinėjamos bylos aplinkybes konstatavęs, kad nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos neišsprendus iš esmės galėtų būti sudarytos prielaidos pažeisti Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, *inter alia* Konstitucijos ginamą viešąjį interesą, negali nutraukti pradėtos teisenos (bylos).

8.4. TEISENOS KONSTITUCINIAME TEISME PAGRINDAI**8.4.1. Subjektai, turintys įgaliojimus kreiptis į Konstitucinį Teismą, ir kreipimuisi keliami reikalavimai****Seimo narių grupės kreipimasis į Konstitucinį Teismą; Seimo narių parašų po prašymu atšaukimas***Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 15 d. sprendimas*

Pagal Konstitucijos 106 straipsnį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą turi ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių. <...> Tai reiškia, kad prašymas turi būti pasirašytas ne mažiau kaip 29 Seimo narių (Konstitucinio Teismo 1993 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas). Seimo narių valia kreiptis į Konstitucinį Teismą turi būti išreikšta aiškiai ir nedviprasmiškai (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 24 d. sprendimas). Jeigu prašymą Konstituciniam Teismui paduoda mažesnė negu 29 Seimo narių grupė, konstatuotina, kad nėra Konstitucijoje <...> nustatyto prašymo padavimo subjekto.

<...>

Jeigu būtų patenkintas Seimo narių, atšaukusių savo parašus po <...> prašymu Konstituciniam Teismui ištirti <...> ginčijamos nuostatos atitiktį Konstitucijai, prašymas priimti sprendimą atsakyti nagrinėti minėtą Seimo narių grupės <...> prašymą, tai būtų iš esmės paneigta jau įgyvendinta Seimo narių grupės, t. y. subjekto, pagal Konstituciją <...> turinčio teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar teisės aktas neprieštarauja Konstitucijai, teisė. Taip būtų paneigtas kitų <...> Seimo narių, pasirašiusių minėtą Seimo narių grupės <...> prašymą, teisėtas lūkestis, kad jų jau įgyvendinta teisė kartu su kitais Seimo nariais kreiptis į Konstitucinį Teismą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai nebus paneigta po to, kai jų visų bendras prašymas bus gautas Konstituciniame Teisme ir bus pradėti Konstitucinio Teismo įstatyme ir Konstitucinio Teismo reglamente nurodyti procesiniai veiksmai.

Teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams vertinančių administracinių teismų pareiga išsiaiškinti, ar tie aukštesnės galios teisės aktai patys neprieštarauja dar aukštesnės galios teisės aktams*Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas*

<...> šiuo metu <...> įstatymais yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad spręsti dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės

aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra priskirta administracinių teismų jurisdikcijai. <...>

<...>

<...> tyrimas, ar kitų teisėkūros subjektų išleisti (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisti ir ne priimti referendumu) teisės aktai (jų dalys) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir atitinkamų sprendimų priėmimas visuomet suponuoja būtinumą bylą sprendžiančiam administraciniam teismui išsiaiškinti, ar tie aukštesnės galios teisės aktai (jų dalys) patys neprieštaruja kuriems nors kitiems dar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir, jeigu kyla abejonų, imtis Konstitucijoje ir įstatymuose numatytų priemonių joms pašalinti, aišku, neįsiterpiant į Konstituciniam Teismui priskirtus įgaliojimus. To nepadarius, būtų rizikuojama priimti tokį sprendimą, kuris nebūtų teisingas, t. y. pritaikyti tam tikrą teisės aktą (jo dalį), grindžiamą tokiu aukštesnės galios teisės aktu, kuris, jeigu atitinkamas tyrimas būtų atliktas, pats turėtų būti pripažintas prieštaraujančiu kitam dar aukštesnės galios teisės aktui ar net Konstitucijai, arba netaikyti tam tikro teisės akto (jo dalies), administracinio teismo pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, nors tas aukštesnės galios teisės aktas, jeigu atitinkamas tyrimas būtų atliktas, pats turėtų būti pripažintas prieštaraujančiu kitam dar aukštesnės galios teisės aktui ar net Konstitucijai. Jeigu taip įvyktų, galėtų būti sudarytos prielaidos pažeisti Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, *inter alia* asmens konstitucines teises.

Šiuo atžvilgiu įstatymais <...> administracinių teismų jurisdikcijai priskirtas kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, išskyrus pačią Konstituciją, tyrimas, jeigu administracinis teismas suabejoja to Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto aukštesnės galios teisės akto (jo dalies) atitiktimi dar aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, suponuoja atitinkamos konstitucinės justicijos bylos inicijavimą Konstituciniame Teisme, taigi ir administracinių teismų pareigą tokiais atvejais kreiptis į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu.

Bylos šalies teisė prašyti bylą nagrinėjančią teismą kreiptis į Konstitucinį Teismą

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucijos 6 straipsnio 2 dalį ir 30 straipsnio 1 dalį aiškinant Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies, 110 straipsnio, taip pat konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste pažymėtina, kad kiekvieno asmens teisė savo teises ginti remiantis Konstitucija bei asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisė kreiptis į teismą suponuoja ir tai, kad kiekviena teismo nagrinėjamos bylos šalis, suabejojusi įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies), kuris gali būti taikomas toje byloje ir kurio atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tyrimas yra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai (t. y. kurio nors Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės akto ar kurio nors referendumu priimto akto (jų dalių), atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui)), turi teisę kreiptis į bylą nagrinėjančią bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtą specializuotą teismą ir prašyti, kad šis sustabdytų bylos nagrinėjimą ir kreiptųsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai.

Teismų pareiga argumentuoti sprendimus kreiptis arba (nors to prašo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį Teismą

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarime konstatavo: konstituciniai imperatyvai, kad teisingumą vykdo tik teismai, kad teisė negali būti nevieša, taip pat iš Konstitucijos kylantis reikalavimas teisingai išnagrinėti bylą suponuoja ir tai, kad kiekvienas baigiamasis teismo aktas turi būti grindžiamas teisiniais argumentais (motyvais); argumentavimas turi būti racionalus; iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisinio aiškumo reikalavimas *inter alia* reiškia, kad baigiamajame teismo akte negali būti ir nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės teisingo baigiamojo teismo akto priėmimui; baigiamieji teismo aktai turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims.

Minėti reikalavimai dėl teismų sprendimų argumentavimo taikytini ir bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sprendimams kreiptis arba (nors to prašo kuri nors teismo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai.

Teismų kreipimusi į Konstitucinį Teismą ypatumai

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> teismų (ir bendrosios kompetencijos, ir specializuotų) kreipimusi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir kitų Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų kreipimusi palyginimas rodo, jog teismų kreipimaisi yra ypatingi, be kita ko todėl, kad teismai, suabejoję Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ne tik gali, bet ir privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtas specializuotas teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu ištirti ir spręsti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet kuris konstitucinis įstatymas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams neprieštarauja ne bet kuris įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statusas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui neprieštarauja ne bet kuris Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams neprieštarauja ne bet kuris Respublikos Prezidento aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams neprieštarauja ne bet kuris Vyriausybės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje.

<...>

Pažymėtina, kad Konstitucija netoleruoja tokių situacijų, kai kuris nors teismas, turintis nagrinėjamoje byloje taikyti teisės aktą (jo dalį), dėl kurio atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, į Konstitucinį Teismą jau yra kreipęsis kitas pareiškėjas (pavyzdžiui, kitas teismas), nei (jeigu jis pats abejoja to teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) sustabdo

atitinkamos bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą, kad tos abejonės būtų pašalintos, nei (jeigu jis pats neabejoja to teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) taiko šį teisės aktą (jo dalį), bet, turėdamas informacijos, kad dėl to teisės akto (jo dalies) atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, į Konstitucinį Teismą jau yra kreipęsis kitas pareiškėjas (pavyzdžiui, kitas teismas), sustabdo bylos nagrinėjimą ir nesprenžia bylos iš esmės tol, kol Konstitucinis Teismas išnagrinėja atitinkamą konstitucinės justicijos bylą pagal to kito pareiškėjo prašymą.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*) (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

<...>

Vadinasi, pagal Konstituciją <...> teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet koks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), o tik toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turėtų būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje.

Taigi pagal Konstituciją <...> teismas neturi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje.

<...>

Be to, jeigu teismas į Konstitucinį Teismą kreipiasi su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje (taigi neturėdamas *locus standi*), atsižvelgiant į visą tokį prašymą pagrindžiančių argumentų visumą spręstina, ar pareiškėjo kreipimosi į Konstitucinį Teismą motyvai yra teisiniai.

Teismo pareiga, kilus abejonėms, kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl byloje taikytino teisės akto konstitucingumo (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

Teismų įgaliojimai sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai yra *expressis verbis* įtvirtinti Konstitucijoje: Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisinis aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisinis aktas atitinka Konstituciją.

<...> paminėtinos šios oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos <...>, kuriose Konstitucijos 110 straipsnis aiškinamas susietas su kitomis Konstitucijos nuostatomis, *inter alia* konstituciniu teisinės valstybės principu ir su Konstitucijos nuostatomis dėl specializuotų (administracinių) teismų:

- vienas esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra principas, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui;
- Konstitucijos 110 straipsnyje įtvirtintu draudimu taikyti įstatymą, kuris prieštarauja Konstitucijai, taip pat bylą nagrinėjančio teismo pareiga, kilus abejonėms, ar teisės aktas,

kuris turėtų būti taikomas šioje byloje, neprieštarauja Konstitucijai, sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją, yra siekiama, kad nebūtų taikomas Konstitucijai prieštaraujantis atitinkamas teisės aktas (jo dalis), kad dėl tokio teisės akto (jo dalies) taikymo neatsirastų antikonstitucinių teisinių padarinių, kad nebūtų pažeistos asmens teisės, kad asmuo, kurio atžvilgiu būtų pritaikytas Konstitucijai ar įstatymui priešingas teisės aktas, dėl to nepagrįstai neįgytų jam nepriklausančių teisių ar atitinkamo teisinio statuso;

– kai bylą nagrinėjančiam teismui kyla abejonų, ar įstatymas (kitas teisės aktas), kuris turėtų būti taikomas toje byloje, neprieštarauja Konstitucijai, jis privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas (kitas teisės aktas) atitinka Konstituciją, ir kol Konstitucinis Teismas neišspręs šio klausimo, bylos nagrinėjimas teisme negali būti tęsiamas – jis yra sustabdomas; <...>;

– įstatymų leidėjo nustatytas teisinis reguliavimas turi būti toks, kad sustabdytoji byla, iš kurios matyti aplinkybės, dėl kurių ginčijamas teisės aktas turi būti taikomas toje byloje, turi būti prieinama Konstituciniam Teismui; tik šitaip gali būti sudarytos sąlygos, būtinos tam, kad Konstitucinis Teismas galėtų vykdyti konstitucinį teisingumą ir spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas teismo nagrinėjamoje byloje, neprieštarauja Konstitucijai (o Seimo poįstatyminis aktas, Respublikos Prezidento aktas arba Vyriausybės aktas – Konstitucijai ir (arba) įstatymams);

– jeigu kilus abejonėms dėl byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai teismas nesustabdytų bylos nagrinėjimo ir nesikreiptų į Konstitucinį Teismą, kad šios abejonės būtų pašalintos, ir byloje būtų pritaikytas teisės aktas, kurio atitiktis Konstitucijai kelia abejonų, teismas rizikuotų priimti tokį sprendimą, kuris nebūtų teisingas;

– pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas sprendžia ne dėl visų žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams), o tik dėl to, ar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisti arba referendumu priimti aktai (jų dalys);

– pagal Konstituciją yra negalimos tokios teisinės situacijos, kad nebūtų įmanoma teisme patikrinti, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja tie teisės aktai (jų dalys), kurių atitiktis Konstitucijai kontrolė Konstitucijoje nėra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, *inter alia* ministrų išleisti teisės aktai, kiti žemesnės galios poįstatyminiai teisės aktai, taip pat savivaldybių institucijų išleisti teisės aktai;

<...>

– šiuo metu <...> įstatymais yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad spręsti dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra priskirta administracinių teismų jurisdikcija; jeigu administracinis teismas tokį teisės aktą pripažįsta prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), toks šio teismo sprendimas pagal Konstituciją ir įstatymus turi *erga omnes* poveikį visai atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo praktikai <...>.

Teismo kreipimuisi į Konstitucinį Teismą keliami reikalavimai

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

<...> Teismo baigiamiesiems aktams keliami reikalavimai, *inter alia* dėl teismų sprendimų argumentavimo, aiškumo ir suprantamumo, taikytini ir bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sprendimams kreiptis arba (nors to prašo kuri nors teismo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį

Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2007 m. liepos 5 d. sprendimas).

<...> kaip savo aktuose yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, teismai, kurie kreipiasi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, argumentuodami savo prašyme pateiktą nuomonę dėl įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) prieštaravimo Konstitucijai, negali apsiriboti vien bendro pobūdžio samprotavimais ar teiginiais, taip pat tuo, kad įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), jų manymu, prieštarauja Konstitucijai, bet privalo aiškiai nurodyti, kurie ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys, punktai) ir kokia apimtimi, jų nuomone, prieštarauja Konstitucijai, o savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamos teisės akto (jo dalies) nuostatos atitikties Konstitucijai turi pagrįsti aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais (Konstitucinio Teismo 2005 m. gruodžio 12 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 17 d. nutarimai, 2006 m. sausio 17 d., 2007 m. liepos 5 d., 2007 m. rugsėjo 6 d., 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendimai).

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*)

Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas

<...> teismas, kuris kreipiasi į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu, visada turi turėti *locus standi*. Antai pagal Konstituciją <...> teismas turi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turėtų (galėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje, taip pat įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris nėra tiesiogiai skirtas reguliuoti tiems santykiams, dėl kurių turi būti priimtas sprendimas atitinkamoje byloje, bet tai, kad yra atsizvelgiama į tą įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), teismo nuomone, neleidžia jam įvykdyti teisingumo atitinkamoje byloje (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2007 m. gegužės 22 d., 2007 m. birželio 27 d., 2007 m. liepos 5 d. sprendimai).

Kreipimuisi į Konstitucinį Teismą keliami reikalavimai

Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 29 d. sprendimas

<...> kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę, kad teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Prašyme ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį <...> turi būti aiškiai nurodyti teisiniai motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę dėl kiekvieno konkrečiai nurodyto ginčijamo teisės akto (jo dalies) straipsnio (jo dalies) ar punkto, kurio atitiktimi konkrečiai nurodytoms Konstitucijos nuostatomis pareiškėjas abejoja (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 16 d. sprendimas, 2005 m. gruodžio 12 d. nutarimas, 2006 m. kovo 14 d. (byla Nr. 14/03), 2006 m. kovo 29 d. sprendimai, 2007 m. gruodžio 20 d. nutarimas).

Teismo kreipimasis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą

Žr. 8.5. Konstitucinio Teismo aktai, 8.5.4. Konstitucinio Teismo aktų aiškinimas, 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas („Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas, jeigu to reikia, kad jais būtų deramai vadovaujama vykdant teisingumą“).

Teismo kreipimosi į Konstitucinį Teismą paskirtis – užtikrinti, kad bus įvykdytas teisingumas

Konstitucinio Teismo 2013 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas

<...> teismo kreipimasis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės akto atitiktį aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, ir tos atitikties tyrimas nėra savitiksliai dalykai, teismo kreipimosi į Konstitucinį Teismą, kaip konstitucinio instituto, paskirtis – užtikrinti, kad bus įvykdytas teisingumas (Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas, 2011 m. rugsėjo 2 d., 2012 m. birželio 29 d. nutarimai).

Seimo nutarimas kreiptis į Konstitucinį Teismą turi būti priimamas laikantis Seimo statute nustatytų teisės aktų priėmimo taisyklių

Konstitucinio Teismo 2015 m. gruodžio 30 d. sprendimas

<...> kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 20 d. nutarime, ne tik įstatymai, bet ir Seimo priimami poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami laikantis Seimo statute apibrėžtų teisės aktų priėmimo taisyklių. Tai taikytina ir Seimo nutarimams kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės aktų atitiktį Konstitucijai ar kitam aukštesnės galios teisės aktui.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*) (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2016 m. liepos 7 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

Pagal Konstituciją teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet koks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), o tik toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turėtų būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje (2007 m. birželio 27 d. sprendimas). Pagal Konstituciją teismas neturi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje (*inter alia* 2007 m. gegužės 22 d., 2007 m. birželio 27 d. sprendimai).

Šiame kontekste pažymėtina, kad nuostata, jog pagal Konstituciją teismas neturi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje, reiškia ir tai, kad teismas negali kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai tada, kai tai nėra būtina jam nagrinėjant konkrečią bylą.

Faktinių aplinkybių, kuriomis yra grindžiamas individualus poįstatyminis teisės aktas, tyrimas priklauso teismo, besikreipiančio į Konstitucinį Teismą dėl to teisės akto konstitucingumo vertinimo, kompetencijai

Konstitucinio Teismo 2019 m. sausio 23 d. sprendimas

<...> faktinių aplinkybių ir duomenų, kurie yra individualių poįstatyminių teisės aktų pagrindas, tyrimas, duomenų pagrįstumo, pakankamumo vertinimas pirmiausia priklauso

atitinkamas bylas nagrinėjančių teismų kompetencijai (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2018 m. kovo 2 d. nutarimai).

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą, kai jis siekia apginti ne savo, o kito asmens (kitų asmenų) konstitucines teises ar laisves

Konstitucinio Teismo 2019 m. spalio 16 d. sprendimas Nr. KT33-A-S22/2019

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nustatyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones.

Taigi pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį į Konstitucinį Teismą turi teisę kreiptis tik tas asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės galėjo būti pažeistos Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų pagrindu priimtu sprendimu; pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį asmuo neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą, kai jis siekia apginti ne savo, o kito asmens (kitų asmenų) konstitucines teises ar laisves.

Neišnaudojęs visų įstatymuose nustatytų savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonių ir nebegalėdamas jų išnaudoti, Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą

Konstitucinio Teismo 2019 m. spalio 17 d. sprendimas Nr. KT34-A-S23/2019

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį (2019 m. kovo 21 d. redakcija) kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones; šios teisės įgyvendinimo tvarką nustato Konstitucinio Teismo įstatymas.

Konstitucinio Teismo įstatymo 65 straipsnio (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 2 dalyje nustatyta, kad asmuo turi teisę paduoti Konstituciniam Teismui prašymą ištirti įstatymų ar kitų Seimo priimtų aktų, Respublikos Prezidento aktų, Vyriausybės aktų atitikti Konstitucijai arba įstatymams, jeigu: 1) tų aktų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir 2) šis asmuo pasinaudojo visomis įstatymuose nustatytomis savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonėmis, įskaitant teisę kreiptis į teismą, ir, išnaudojus visas įstatymuose numatytas teismo sprendimo apskundimo galimybes, yra priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas, ir 3) nuo šios dalies 2 punkte nurodyto teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip keturi mėnesiai.

Atsižvelgiant į tai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų tik tada, kai jis, laikydamasis įstatyme nustatytos tvarkos, pasinaudojo visomis įstatymuose nustatytomis savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonėmis, įskaitant teisę kreiptis į teismą, ir, jam išnaudojus visas įstatymuose numatytas teismo sprendimo apskundimo galimybes, yra priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas.

<...>

Pažymėtina, kad pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 1 dalies (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 2 punktą, jeigu Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodytas asmuo neišnaudojo visų įstatymuose nustatytų savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos

priemonių, įskaitant teisę kreiptis į teismą, Konstitucinio Teismo pirmininkas savo iniciatyva arba teisėjo siūlymu grąžina pareiškėjui prašymą.

Kartu pažymėtina ir tai, kad tais atvejais, kai akivaizdu, jog Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodytas asmuo nebegali pasinaudoti visomis įstatymuose nustatytomis savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonėmis, įskaitant teisę kreiptis į teismą ir teisę apskųsti teismo sprendimą, sprendimas grąžinti pareiškėjui prašymą būtų savitiksliis ir beprasmiis.

Taigi pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 1 dalies (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 2 punktą tik tais atvejais, kai Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodytas asmuo neišnaudojo visų įstatymuose nustatytų savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonių, įskaitant teisę kreiptis į teismą ir teisę apskųsti teismo sprendimą, bet dar gali jas išnaudoti, prašymas grąžinamas pareiškėjui.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad neišnaudojęs visų įstatymuose nustatytų savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonių ir nebegalėdamas jų išnaudoti, pareiškėjas pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų teisės aktų atitikimą Konstitucijai.

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą, jeigu ginčijamo teisinio reguliavimo pagrindu nebuvo priimtas sprendimas, galėjęs pažeisti šio asmens konstitucines teises ar laisves

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 6 d. sprendimas Nr. KT43-A-S31/2019

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį (2019 m. kovo 21 d. redakcija) kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones.

Taigi Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodytas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai ir (ar) įstatymams neprieštarauja ne bet kokie Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti aktai, o tik tokie jose nurodyti aktai, kurių pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti šio asmens konstitucines teises ar laisves. Vadinasi, pagal Konstituciją minėtas asmuo neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu nebuvo [priimta tokio sprendimo].

Individualus konstitucinis skundas (Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija) ir 107 straipsnio 3 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija))

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimas

<...> [Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo] įstatymo 1 straipsniu Konstitucijos 106 straipsnis papildytas nauja 4 dalimi, nustatančia, kad kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones; šios teisės įgyvendinimo tvarką nustato Konstitucinio Teismo įstatymas. Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymo 2 straipsniu Konstitucijos 107 straipsnis papildytas nauja 3 dalimi, kurioje nustatyta, jog byloje pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodyto asmens kreipimąsi priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo

dalį) prieštarauja Konstitucijai, yra pagrindas įstatymo nustatyta tvarka atnaujinti procesą dėl pažeistų to asmens konstitucinių teisių ar laisvių įgyvendinimo.

Taigi Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymu 2019 m. rugsėjo 1 d. Konstitucijoje buvo įtvirtintas individualaus konstitucinio skundo institutas: kiekvienas asmuo, gindamas savo konstitucines teises ar laisves, turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucinio Teismo kompetencijai priskirtų tirti teisės aktų, kurių pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti jo konstitucines teises ar laisves, atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės teisinės galios aktui) (Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija)); teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą įgyvendinama šiam asmeniui išnaudojus visas teisinės gynybos priemones ir kitomis Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytais sąlygomis (Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija)), *inter alia* per šiame įstatyme nustatytą terminą; konstitucinės justicijos byloje pagal šio asmens prašymą priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), yra pagrindas įstatymo nustatyta tvarka atnaujinti procesą siekiant apginti to asmens konstitucines teises ar laisves (Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalis (2019 m. kovo 21 d. redakcija)).

Pabrėžtina, kad individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimas Konstitucijoje nėra savitikslis. Juo siekiama sudaryti galimybes veiksmingai apginti asmens konstitucines teises ar laisves, kurios galėjo būti pažeistos sprendimais, priimtais Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų (jų dalių) pagrindu. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 6 straipsnio 2 dalį kiekvienas savo teises gali ginti remdamasis Konstitucija. Konstitucinis Teismas 2001 m. balandžio 12 d. nutarime konstatavo, kad pagal Konstituciją galimybė ginti pažeistas teises turi būti reali. Atsižvelgiant į tai, Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) įtvirtintas pagrindas atnaujinti procesą siekiant apginti Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens konstitucines teises ar laisves – Konstitucinio Teismo sprendimas, kad įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, – yra būtinas tam, kad, įgyvendinant Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės yra pažeistos, teisę kreiptis į teismą, Konstitucijai prieštaraujančio teisės akto (jo dalies) pagrindu priimtas sprendimas būtų peržiūrėtas, siekiant pašalinti asmens konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimą ir (arba) atlyginti juo padarytą žalą.

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą, pasinaudojęs visomis įstatymuose nustatytais savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonėmis

Konstitucinio Teismo 2019 m. gruodžio 11 d. sprendimas Nr. KT63-A-S49/2019

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų tik tada, kai jis laikydamasis įstatyme nustatytos tvarkos pasinaudojo visomis įstatymuose nustatytais savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonėmis, įskaitant teisę kreiptis į teismą, ir, jam išnaudojus visas įstatymuose nustatytas teismo sprendimo apskundimo galimybes, yra priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas (2019 m. spalio 22 d. sprendimas Nr. KT37-A-S26/2019).

Taigi pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą asmuo laikomas pasinaudojusiu visomis įstatymuose nustatytomis savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonėmis tik tada, kai ne tik išnaudotos visos įstatymuose numatytos teismo sprendimo apskundimo galimybės, bet ir yra priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas, kuriuo nebuvo apgintos šio asmens konstitucinės teisės ar laisvės.

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą ypatumai (kreipimosi į Konstitucinį Teismą terminas)

Konstitucinio Teismo 2020 m. sausio 16 d. sprendimas

<...> Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą turi būti įgyvendinta per Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytą terminą, kuris yra susietas su galutinio ir neskundžiamo teismo sprendimo įsiteisėjimo diena. Pažymėtina, kad Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo yra vienintelis teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės aktų atitiktį Konstitucijai turintis subjektas, kuriam nustatytas kreipimosi į Konstitucinį Teismą terminas.

<...>

<...> Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodyto asmens prašymo pateikimo Konstituciniam Teismui terminas nėra savitikslis: juo siekiama nepaneigti įsiteisėjusių teismo sprendimų nustatytų ir patvirtintų teisinių santykių stabilumo, taip pat suteikti laiko šiam asmeniui apsispręsti, ar kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucinio Teismo kompetencijai priskirtų tirti teisės aktų, kurių pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti jo konstitucines teises ar laisves, atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės teisinės galios aktui), ir, nusprendus kreiptis į Konstitucinį Teismą, parengti ir Konstituciniam Teismui pateikti Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytus reikalavimus atitinkančią prašymą.

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą ypatumai (kreipimosi į Konstitucinį Teismą terminas)

Konstitucinio Teismo 2020 m. vasario 5 d. sprendimas Nr. KT17-A-S17/2020

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog, be kitų sąlygų, Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą turi būti įgyvendinta per Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytą terminą, kuris yra susietas su galutinio ir neskundžiamo teismo sprendimo įsiteisėjimo diena (2020 m. sausio 16 d. sprendimas Nr. KT6-A-S6/2020). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. konstitucinę teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų įgijo tik tie asmenys, kurių atžvilgiu priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas byloje dėl šių asmenų konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo įsiteisėjo 2019 m. gegužės 1 d. ir vėliau (*inter alia* 2019 m. spalio 10 d. sprendimai Nr. KT29-A-S18/2019 ir Nr. KT30-A-S19/2019, 2019 m. gruodžio 3 d. sprendimas Nr. KT58-A-S44/2019).

Taigi ir tų asmenų, kurių atžvilgiu priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas byloje dėl šių asmenų konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo įsiteisėjo iki 2019 m. rugsėjo 1 d., bet ne anksčiau nei 2019 m. gegužės 1 d., prašymų pateikimo Konstituciniam Teismui terminas skaičiuojamas nuo galutinio ir neskundžiamo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos.

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytam asmeniui nustatyto termino kreiptis į Konstitucinį Teismą atnaujinimas

Konstitucinio Teismo 2020 m. vasario 5 d. sprendimas Nr. KT17-A-S17/2020

<...> terminas kreiptis į Konstitucinį Teismą gali būti atnaujinamas tik išimtiniais atvejais, nustčius, kad šio termino eigos metu egzistavo išskirtinės, objektyvios aplinkybės, nepriklausios nuo asmens valios ir sutrukdžiusios asmeniui laiku ir tinkamai įgyvendinti savo teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą. Pažymėtina, jog asmenys, manantys, kad jų konstitucinės teisės ar laisvės buvo pažeistos, turi ne tik teisę jas ginti, bet nusprendę šia teise pasinaudoti, turi pareigą tai daryti operatyviai, atidžiai, rūpestingai ir sąžiningai.

8.4.2. Konstituciniam Teismui nežinybingi klausimai ir kiti atsisakymo nagrinėti kreipimasi pagrindai

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapačiu prašymu ar paklausimu

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nespėdė atitinkamo klausimo iš esmės.

Konstitucinio Teismo anksčiau suformuotos konstitucinės doktrinos pasikeitimas (reinterpretavimas, pakoregavimas) savaime nėra pagrindas ir Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su paklausimu, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, ar Respublikos Prezidento sveikatos būklė leidžia jam ir toliau eiti pareigas, ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys neprieštarauja Konstitucijai, ar Seimo narių ir valstybės pareigūnų, kuriems pradėta apkaltos byla, konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų vertinti teisėkūros subjektų neveikimo (teisėkūros sprendimų nepriėmimo)

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

<...> pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalis Konstitucinis Teismas tiria, ar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja būtent teisės aktai, o ne valstybės institucijų (Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės) teisėkūros sprendimų nepriėmimas – vengimas, delsimas priimti tokius sprendimus, taip pat kokių nors kitų motyvų nulemtas neveikimas.

Galimybė kitu aspektu ginčyti teisės aktą, kurio atitiktis Konstitucijai jau buvo tirta*Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. sprendimas*

<...> kaip savo 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, „nė vienas iš <...> atsisakymo nagrinėti pareiškėjo prašymą pagrindų <...> negali būti aiškinaamas kaip sudarantis teisinę prielaidą atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti tokį įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja“.

Taigi tai, kad nėra teisinio pagrindo pareiškėjo <...> nurodytu aspektu vėl kreiptis į Konstitucinį Teismą, kad šis dar kartą ištirtų <...> teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai, nes <...> dėl atitinkamo teisinio reguliavimo konstitucingumo teismams jau negali kilti abejonių, jokių būdu nereiškia, kad [jo] atitiktis Konstitucijai apskritai negali būti ginčijama Konstituciniame Teisme kitais aspektais – tais, kuriais [šis] teisinis reguliavimas nėra tapatus [tam, kurio] atitiktis Konstitucijai <...> jau buvo tirta Konstituciniame Teisme <...>.

Konstitucinis Teismas nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo klausimų*Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. sprendimas*

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimų (Konstitucinio Teismo 1999 m. rugsėjo 29 d. sprendimas). Jeigu įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, jas pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas).

Jeigu Konstitucinio Teismo yra prašoma išspręsti vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimą, toks prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui. <...>

Kita vertus, tai anaipol nereiškia, kad tam tikrais atvejais teisės aktų (jų dalių) nesuderinamumas negali suponuoti jų (ar kai kurių iš jų) prieštaravimo Konstitucijai ir kad Konstitucinis Teismas tam tikromis aplinkybėmis negali to konstatuoti.

Fiktyvus prašymas nežinybingas Konstituciniam Teismui*Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 14 d. sprendimas*

Konstitucinis Teismas 2007 m. sausio 31 d. sprendime yra konstatavęs, kad prašymas tuo atveju, kai jis grindžiamas ne tais motyvais, kuriuos eksplicitiškai nurodo pareiškėjas, yra fiktyvus, taigi šiuo požiūriu jis „vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui ir negali būti priimtas nagrinėti Konstituciniame Teisme“.

Konstitucinis Teismas nevertina ministrų teisės aktų atitikties Konstitucijai ir įstatymams*Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimas*

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar Konstitucijai neprieštarauja įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai (1 dalis), taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja Respublikos Prezidento aktai, Respublikos Vyriausybės aktai (2 dalis).

Vertinti <...> ministrų išleistų teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams nėra Konstitucinio Teismo kompetencijos dalykas.

Tačiau, kaip Konstitucinis Teismas konstatavo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendime, pagal Konstituciją negalimos tokios teisinės situacijos, kad nebūtų įmanoma teisme patikrinti, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja tie teisės aktai (jų dalys), kurių atitikties Konstitucijai kontrolė Konstitucijoje nėra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai,

inter alia ministrų išleisti teisės aktai, kiti žemesnės galios poįstatyminiai teisės aktai, taip pat vietos savivaldybių institucijų išleisti teisės aktai.

Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 24 d. nutarime konstatavo, jog šiuo metu <...> įstatymais yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad spręsti dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra priskirta administracinių teismų jurisdikcijai; jeigu administracinis teismas tokį teisės aktą pripažįsta prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), toks šio teismo sprendimas pagal Konstituciją ir įstatymus turi *erga omnes* poveikį visai atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo praktikai.

Taigi vertinti ministrų išleistų teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams yra atitinkamo (kompetentingo) administracinio teismo kompetencijos dalykas. Šis teismas yra saistomas Konstitucinio Teismo doktrininii nuostatų <...>.

Konstitucinis Teismas nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo klausimų

Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 16 d. sprendimas (prašymo Nr. 1B-125/2010)

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas nenagrinėja, ar vienas įstatymas atitinka kitą įstatymą (Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai), nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimų (Konstitucinio Teismo 1999 m. rugsėjo 29 d. sprendimas). Jeigu Konstitucinio Teismo yra prašoma išspręsti vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimą, toks prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui (Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad kolizijų šalinimas yra įstatymų leidėjo prerogatyva (Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimas). Jeigu įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, jas pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d., 2006 m. lapkričio 13 d. sprendimai).

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų

Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 16 d. sprendimas (prašymo Nr. 1B-125/2010)

Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją nesprenžia teisės aktų taikymo klausimų; tokius klausimus sprenžia institucija, turinti įgaliojimus taikyti teisės aktus; jei įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, tai pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d., 2006 m. lapkričio 13 d., 2006 m. lapkričio 20 d., 2007 m. birželio 27 d. sprendimai). Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjo neišspręsti teisės taikymo klausimai yra teismų praktikos dalykas (Konstitucinio Teismo 1998 m. liepos 9 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas); taigi įstatymų leidėjo neišspręstus teisės taikymo klausimus gali spręsti teismai, nagrinėjantys ginčus dėl atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas). Prašymai išaiškinti, kaip turi būti taikomos įstatymo (ar kito teisės akto) nuostatos, yra nežinybingi Konstituciniam Teismui (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d., 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimai).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad aiškinti teisės normos esmę yra valstybės institucijos, taikančios įstatymą, pareiga (Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 11 d. sprendimas).

Savitikslis prašymas vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2013 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas

<...> Savitikslis prašymas ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas netiria Vyriausybės teisės aktų atitikties Vyriausybės programos nuostatoms

Konstitucinio Teismo 2013 m. lapkričio 6 d. nutarimas

<...> Vyriausybės programos įgyvendinimo priežiūra pagal Konstituciją nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai ir Vyriausybės teisės aktų atitiktis Vyriausybės programoje įtvirtintoms programinėms nuostatoms nėra konstitucinės kontrolės dalykas.

Konstitucinis Teismas netiria tarptautinės sutarties atitikties įstatymui

Konstitucinio Teismo 2014 m. lapkričio 4 d. sprendimas

<...> pagal Konstituciją <...> Konstitucinis Teismas teikia išvadas, ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys neprieštarauja Konstitucijai. Taigi konstatuotina, kad tarptautinės sutarties atitiktis įstatymui klausimo nagrinėjimas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas nevertina teisės aktų priėmimo tikslingumo

Konstitucinio Teismo 2016 m. rugpjūčio 29 d. sprendimas (Nr. KT24-S13/2016)

<...> Konstitucinis Teismas nevykdo teisės aktų konstitucinės kontrolės jų priėmimo tikslingumo aspektu <...>.

Konstitucinis Teismas netiria į Vyriausybės pasitarimo protokolą įrašyto sprendimo atitikties Konstitucijai ir įstatymams

Konstitucinio Teismo 2018 m. kovo 2 d. nutarimas

<...> pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnio 2 dalies 2 punktą Konstitucinis Teismas sprendžia, ar Vyriausybės aktai neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams. Taigi į Vyriausybės pasitarimo protokolą įrašomas sprendimas, kuris nėra Vyriausybės aktas, pagal Konstituciją nėra Konstitucinio Teismo tyrimo dalykas.

Konstitucinis Teismas nesprendžia, ar teismų sprendimai neprieštarauja Konstitucijai ir (ar) įstatymams, neturi įgaliojimų peržiūrėti teismų išnagrinėtų bylų ir panaikinti (pakeisti) teismų sprendimų

Konstitucinio Teismo 2019 m. spalio 9 d. sprendimas Nr. KT27-A-S16/2019

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nustatyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones.

Taigi pagal Konstituciją asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą ne dėl visų aktų atitikties Konstitucijai ir (ar) įstatymams, o tik dėl tų, kurie nurodyti Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse. Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai, o šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas taip pat nagrinėja, ar neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams Respublikos Prezidento aktai ir Respublikos Vyriausybės aktai.

Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas nesprensdžia, ar teismų sprendimai neprieštarauja Konstitucijai ir (ar) įstatymams, taip pat neturi įgaliojimų peržiūrėti teismų išnagrinėtų bylų ir panaikinti (pakeisti) teismų sprendimų. Tokie prašymai yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytų asmenų prašymus Konstitucinis Teismas nesprensdžia dėl Seimo narių, valstybės pareigūnų, teisėjų ir valstybės tarnautojų veiksmų atitikties Konstitucijai, nevertina valstybės ir savivaldybės institucijų ar įstaigų, teismų savivaldos institucijų veiksmų ar neveikimo

Konstitucinio Teismo 2019 m. spalio 9 d. sprendimas Nr. KT28-A-S17/2019

<...> pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytų asmenų prašymus Konstitucinis Teismas nesprensdžia dėl Seimo narių, valstybės pareigūnų, teisėjų ir valstybės tarnautojų veiksmų atitikties Konstitucijai, taip pat nevertina valstybės ir savivaldybės institucijų ar įstaigų, teismų savivaldos institucijų veiksmų ar neveikimo. Tokie prašymai yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Prašymas, kuriame nėra tyrimo dalyko, yra nežinybingas Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2019 m. spalio 9 d. sprendimas Nr. KT28-A-S17/2019

Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, jog tai, kad pareiškėjo prašyme nėra tyrimo dalyko, reiškia, kad prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui (*inter alia* 2008 m. kovo 20 d., 2013 m. lapkričio 20 d., 2013 m. gruodžio 16 d., 2014 m. liepos 3 d. nutarimai).

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens, dėl kurio priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas įsiteisėjo anksčiau nei 2019 m. gegužės 1 d., prašymas vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2019 m. spalio 10 d. sprendimas Nr. KT29-A-S18/2019

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį (2019 m. kovo 21 d. redakcija) kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones; šios teisės įgyvendinimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas.

Konstitucinio Teismo įstatymo 65 straipsnio (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 2 dalyje nustatyta, kad asmuo turi teisę paduoti Konstituciniam Teismui prašymą ištirti įstatymų ar kitų Seimo priimtų aktų, Respublikos Prezidento aktų, Vyriausybės aktų atitikimą Konstitucijai arba įstatymams, jeigu: 1) tų aktų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir 2) šis asmuo pasinaudojo visomis įstatymuose nustatytomis savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonėmis, įskaitant teisę kreiptis į teismą, ir, išnaudojus visas įstatymuose numatytas teismo sprendimo apskundimo galimybes, yra priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas, ir 3) nuo šios dalies 2 punkte nurodyto teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip keturi mėnesiai.

<...> Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymas, kuriuo Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta kiekvieno asmens teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą, įsigaliojo 2019 m. rugsėjo 1 d.

Pažymėtina ir tai, kad teisinio reguliavimo srityje galioja visuotinai pripažintas bendrasis teisės principas *lex retro non agit*, t. y. teisės aktas galioja į ateitį ir neturi grįžtamios galios. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad šis principas – svarbus ir būtinas veiksnys užtikrinantis teisės, įstatymų, teisinės tvarkos stabilumą ir tvirtumą, teisinių santykių subjektų teises, pasitikėjimą valstybėje priimtais teisės aktais, tai svarbi teisinio tikrumo prielaida, esminis teisės viešpatavimo, teisinės valstybės elementas (*inter alia* 1998 m. kovo 25 d. sprendimas, 2001 m. sausio 11 d. nutarimas, 2018 m. kovo 22 d. sprendimas).

Vadinasi, pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį 2019 m. rugsėjo 1 d. asmenys įgijo teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą Konstitucinio Teismo įstatyme nustatyta tvarka, *inter alia* šio įstatymo 65 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatytu terminu, t. y. nepraėjus daugiau kaip keturiems mėnesiams nuo galutinio ir neskundžiamo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Taigi nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. konstitucinę teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų įgijo tik tie asmenys, kurių atžvilgiu priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas byloje dėl šių asmenų konstitucinių teisių ir laisvių pažeidimo įsiteisėjo 2019 m. gegužės 1 d. ir vėliau.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodytų asmenų, kurių atžvilgiu priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas įsiteisėjo anksčiau nei 2019 m. gegužės 1 d., prašymai pagal Konstituciją yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų nagrinėti prašymų atnaujinti procesą bendrosios kompetencijos ir administraciniuose teismuose

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 12 d. sprendimas Nr. KT45-A-S32/2019

<...> pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų nagrinėti ir prašymų atnaujinti procesą bendrosios kompetencijos ir administraciniuose teismuose. Prašymai išspręsti tokius klausimus yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų vertinti ministrų išleistų teisės aktų, kitų žemesnės galios aktų atitikties Konstitucijai ir (ar) įstatymams

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 13 d. sprendimas Nr. KT46-A-S33/2019

Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų vertinti ministrų išleistų teisės aktų, kitų žemesnės galios aktų atitikties Konstitucijai ir (ar) įstatymams (1999 m. lapkričio 9 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimai) <...>. Prašymai išspręsti tokius klausimus yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti faktinės padėties atitikties Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 20 d. sprendimas Nr. KT50-A-S37/2019

Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnį Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti faktinės padėties atitikties Konstitucijai. Konstitucinis Teismas konstitucinį teisingumą vykdo tirdamas, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai, Respublikos Prezidento aktai, Vyriausybės aktai neprieštaruoja Konstitucijai (2017 m. spalio 20 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų spręsti kitų institucijų kompetencijai priskirtų klausimų

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 20 d. sprendimas Nr. KT51-A-S38/2019

<...> pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų spręsti kitų institucijų kompetencijai priskirtų klausimų. Prašymai išspręsti tokius klausimus yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų vertinti kitų institucijų (ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės) priimtų aktų atitikties Konstitucijai ir (ar) įstatymams

Konstitucinio Teismo 2019 m. gruodžio 11 d. sprendimas Nr. KT61-A-S47/2019

<...> pagal Konstituciją vertinti kitų institucijų (ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės) priimtų aktų atitiktį Konstitucijai ir (ar) įstatymams Konstitucinio Teismo kompetencijai nepriskirta. <...> Prašymai išspręsti tokius klausimus yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Prašymai ištirti vienų Konstitucijos nuostatų atitiktį kitoms Konstitucijoms nuostatoms yra nežinybingi Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2020 m. balandžio 1 d. sprendimas Nr. KT63-A-S58/2020

Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos nuostatos sudaro vieną, darnią sistemą, nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima priešpriešinti kitoms Konstitucijos nuostatoms; pati Konstitucijos, kaip aukščiausios teisinės galios akto, prigimtis, konstitucingumo idėja suponuoja tai, kad Konstitucijoje negali būti ir nėra spragų ar vidinių prieštaravimų (2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2014 m. sausio 24 d. nutarimai).

Vadinasi, pareiškėjų prašymai, kuriuose keliamos abejonės dėl vienų Konstitucijos nuostatų prieštaravimo kitoms Konstitucijos nuostatoms, negali būti tiriami.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad šioje pareiškėjo prašymo dalyje nėra tyrimo dalyko. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, jog tai, kad prašyme nėra tyrimo dalyko, reiškia, kad prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui (*inter alia* 2019 m. spalio 9 d. sprendimas Nr. KT28-A-S17/2019, 2020 m. kovo 25 d. sprendimas Nr. KT55-A-S50/2020).

Prašymai ištirti Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Europos Sąjungos teisės normoms yra nežinybingi Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2020 m. balandžio 8 d. sprendimas Nr. KT70-A-S65/2020

<...> Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 2 straipsnyje nustatyta, kad Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Jeigu tai kyla iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, Europos Sąjungos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijoje Europos Sąjungos teisės atžvilgiu yra *expressis verbis* nustatyta kolizijos taisyklė, įtvirtinanti Europos Sąjungos teisės aktų taikymo pirmenybę tais atvejais, kai Europos Sąjungos teisės nuostatos, kylančios iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, konkuruoja su teisiniu reguliavimu, nustatytu Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose (nesvarbu, kokia jų teisinė galia), išskyrus pačią Konstituciją (*inter alia* 2006 m. kovo 14 d. nutarimas, 2007 m. gegužės 8 d. sprendimas, 2008 m. gruodžio 4 d. nutarimas).

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Lietuvos Respublikos įstatymų bei kitų teisės aktų ir Europos Sąjungos teisės normų kolizija yra teisės taikymo klausimas.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją jis nesprensdžia teisės taikymo klausimų (*inter alia* 2006 m. lapkričio 20 d., 2016 m. gegužės 9 d. sprendimai, 2020 m. balandžio 1 d. sprendimas Nr. KT61-A-S56/2020). Prašymai išspręsti tokius klausimus yra nežyningi Konstituciniam Teismui.

Asmuo, įgyvendindamas savo konstitucinę teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą, turi elgtis sąžiningai ir nepiktnaudžiauti šia teise

Konstitucinio Teismo 2020 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. KT83-A-S78/2020

Konstitucinis Teismas 2019 m. lapkričio 25 d. nutarime yra konstatavęs, kad Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymu 2019 m. rugsėjo 1 d. Konstitucijoje buvo įtvirtintas individualaus konstitucinio skundo institutas: kiekvienas asmuo, gindamas savo konstitucines teises ar laisves, turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucinio Teismo kompetencijai priskirtų tirti teisės aktų, kurių pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti jo konstitucines teises ar laisves, atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės teisinės galios aktui); individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimas Konstitucijoje nėra savitikslis; juo siekiama sudaryti galimybes veiksmingai apginti asmens konstitucines teises ar laisves, kurios galėjo būti pažeistos sprendimais, priimtais Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų (jų dalių) pagrindu.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad pagal Konstituciją teisinių santykių subjektai yra įpareigoti elgtis sąžiningai, nepažeisdami teisės; to reikalauja bendrasis teisės principas *bona fides*, neatsiejamas nuo konstitucinio teisinės valstybės principo (*inter alia* 2007 m. birželio 27 d., 2013 m. gruodžio 11 d., 2020 m. vasario 6 d. nutarimai); kad asmenys, manantys, jog jų konstitucines teises ar laisvės buvo pažeistos, turi ne tik teisę jas ginti, bet, nusprendę šia teise pasinaudoti, turi pareigą tai daryti sąžiningai (2020 m. vasario 5 d. sprendimas Nr. KT17-A-S17/2020, 2020 m. balandžio 8 d. sprendimai Nr. KT66-A-S61/2020 ir Nr. KT69-A-S64/2020).

Vadinasi, Konstitucija reikalauja, kad kiekvienas asmuo, įgyvendindamas savo konstitucinę teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucinio Teismo kompetencijai priskirtų tirti teisės aktų, kurių pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti jo konstitucines teises ar laisves, atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės teisinės galios aktui), elgtųsi sąžiningai ir nepiktnaudžiautų savo konstitucine teise kreiptis į Konstitucinį Teismą.

Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis

Konstitucinio Teismo 2020 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. KT83-A-S78/2020

<...> pareiškėjo elgesys, kai jis, turėdamas suvokti savo teikiamo prašymo (teikiamų prašymų) akivaizdų nepriimtinumą ir šio prašymo (šių prašymų) svarstymo Konstituciniame Teisme beprasmiškumą, kreipiasi į Konstitucinį Teismą su tokio pobūdžio prašymu (prašymais), nėra suderinamas su sąžiningu naudojimu savo konstitucine teise kreiptis į Konstitucinį Teismą ir konstitucinio teisingumo vykdymo tikslais; taigi toks konstitucinės teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą įgyvendinimas ne pagal paskirtį yra laikytinas pagal Konstituciją draudžiamu piktnaudžiavimu procesinėmis teisėmis.

Prašymai, kuriuose prašoma suteikti teises konsultacijas, yra nežinybingi Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2020 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. KT85-A-S80/2020

<...> kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstitucinio Teismo įstatymą Konstitucinis Teismas teisinių konsultacijų nei dalyvavusiems byloje asmenims, nei kitiems asmenims neteikia (*inter alia* 2004 m. balandžio 6 d., 2014 m. rugpjūčio 27 d., 2016 m. sausio 13 d., 2019 m. rugsėjo 5 d. sprendimai). Tokie prašymai, kuriuose prašoma suteikti teises konsultacijas, yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.

Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyti asmenys neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą pateikdami bendro pobūdžio prašymus

Konstitucinio Teismo 2020 m. liepos 2 d. sprendimas Nr. KT116-A-S108/2020

<...> pagal Konstituciją jos 106 straipsnio 4 dalyje nurodyti asmenys neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą pateikdami bendro pobūdžio prašymus iširti jo kompetencijai priskirtų teisės aktų atitikį Konstitucijai (2020 m. vasario 5 d. sprendimas Nr. KT19-A-S19/2020; 2020 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. KT84-A-S79/2020).

Prašymas, kuriuo piktnaudžiaujama teise kreiptis į Konstitucinį Teismą, yra nežinybingas Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2020 m. liepos 23 d. sprendimas Nr. KT132-A-S123/2020

<...> prašymas, kuriuo piktnaudžiaujama asmens teise kreiptis į Konstitucinį Teismą, yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

8.5. KONSTITUCINIO TEISMO AKTAI

8.5.1. Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų samprata, rūšys

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų samprata (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „sprendimai“ (tokia pat sąvoka vartojama Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje, 107 straipsnio 1 dalyje, 109 straipsnio 4 dalyje) negali būti aiškinama kaip reiškianti, esą Konstitucinis Teismas, sprenddamas jo kompetencijai priskirtus klausimus, gali priimti tik tokį teisės aktą, kuris yra vadinamas sprendimu (turi sprendimo formą). Sąvoka „sprendimai“ yra bendrinė, ja ne tik apibūdinami Konstitucinio Teismo priimami teisės aktai ir tų aktų rūšis – ji reiškia, kad Konstitucinis Teismas įgyvendina Konstitucijos jam priskirtą kompetenciją ir pareiškia savo valią, t. y. priima Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą.

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra ir tokie jo teisės aktai, kuriais konstitucinės justicijos byla išnagrinėjama iš esmės, ir tokie, kurie yra priimti ginčijamo teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) netyrus iš esmės, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsisiakius nagrinėti prašymą arba nutraukus pradėtą teiseną (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas

Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui), arba nutraukus bylą (jeigu konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies bendrinė sąvoka „sprendimai“ yra sukonkretinta Konstitucinio Teismo įstatyme.

Konstitucinio Teismo [įstatyme] *inter alia* nustatyta: Konstitucinis Teismas išsprendžia bylą iš esmės, priimdamas nutarimą <...>; nutarimus Konstitucinis Teismas skelbia Lietuvos Respublikos vardu <...>; Konstitucinio Teismo įstatymo numatytais atvejais (t. y. tais pačiais atvejais, kurie numatyti Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje) baigiamasis Konstitucinio Teismo aktas vadinamas išvada <...>; Konstitucinis Teismas atskirais klausimais, dėl kurių byla neišsprendžiama iš esmės, priima sprendimus <...>. Taigi ištyręs, ar aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja kuris nors Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės teisės aktas, taip pat kuris nors referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), Konstitucinis Teismas priima nutarimą.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucinio Teismo įstatymą Konstitucinis Teismas priima sprendimus dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo <...>, dėl bylos (teisenos) nutraukimo <...>.

Nurodyti Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai yra Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai – jais baigiama konstitucinės justicijos byla. Visus šiuos Konstitucinio Teismo nutarimus, išvadas, taip pat sprendimus, kuriais baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamuosius aktus, apima Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje vartojama bendrinė sąvoka „sprendimai“, reiškianti ir tai, kad Konstitucinis Teismas įgyvendina Konstitucijos jam priskirtą kompetenciją ir pareiškia savo valią, t. y. priima Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą.

8.5.2. Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.“

Taigi pagal Konstituciją Konstituciniam Teismui pripažinus įstatymą (ar jo dalį) arba kitą Seimo aktą (ar jo dalį), Respublikos Prezidento aktą, Vyriausybės aktą (ar jo dalį) prieštaraujančiais Konstitucijai, atitinkamą aktą išleidusioms valstybės institucijoms – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei yra draudžiama vėliau priimtais įstatymais bei kitais teisės aktais vėl nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai. Konstitucijos 107 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas teisinis reguliavimas reiškia ir tai, kad Konstitucinio Teismo sprendimo (nutarimo) galia negali būti įveikta Seimo pakartotinai priimtais įstatymais ar kitais Seimo aktais, Respublikos Prezidento aktais ir Vyriausybės aktais.

<...>

Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucinio Teismo nutarimo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios ir sudaro vieną visumą, kad Konstitucinio Teismo nutarime turi būti pateikiami argumentai, kuriais grindžiamas nutarimas ir išdėstoma Konstitucijos nuostatų samprata, priimant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus ir kitus teisės aktus juos leidžiančios valstybės institucijos – Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė – yra saistomos Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamojoje dalyje išdėstytos Konstitucijos nuostatų sampratos, kitų teisinių argumentų.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad toks teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti.

Taigi Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį. Tačiau ši taisyklė nėra absoliuti.

Konstitucinio Teismo išvados teisinė galia (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 107 straipsnio 2, 3 dalys)

Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punktą Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar Respublikos Prezidento, kuriam pradėta apkaltos byla, konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai. Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami. Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punkte nurodytos išvados pateikimas – vienas iš klausimų, kurie Konstitucijoje yra priskirti tik Konstitucinio Teismo kompetencijai. Taigi pagal Konstituciją Konstitucinio Teismo išvada, ar Respublikos Prezidento, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmai prieštarauja Konstitucijai, yra galutinė ir neskundžiama.

<...>

Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalies nuostata, kad Seimas Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje nurodytus klausimus galutinai sprendžia remdamasis Konstitucinio Teismo išvada, reiškia, kad tuo atveju, kai apkaltos procesas Respublikos Prezidentui pradedamas dėl šiurkštaus Konstitucijos pažeidimo, Seimas turi pareigą kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas pateikti išvadą, ar Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja Konstitucijai.

<...>

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies nuostata, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, reiškia ir tai, kad Seimas, spręsdamas, ar pašalinti Respublikos Prezidentą iš pareigų, negali paneigti, negali pakeisti, negali kvestionuoti Konstitucinio Teismo išvados, kad konkretūs Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai. Tokie Seimo įgaliojimai Konstitucijoje nenumatyti. Konstitucinio Teismo išvada, kad Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai, susaisto Seimą tuo

atžvilgiu, kad pagal Konstituciją Seimas neturi įgaliojimų spręsti, ar Konstitucinio Teismo išvada yra pagrįsta ir teisėta – teisinį faktą, kad Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai, nustato tik Konstitucinis Teismas.

<...>

Pažymėtina, jog konstitucine nuostata, kad tik Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus spręsti (teikti išvadą), ar Respublikos Prezidento konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai, Konstitucijoje yra įtvirtinta garantija Respublikos Prezidentui, kad jam nebus nepagrįstai taikoma konstitucinė atsakomybė. Vadinasi, jeigu Konstitucinis Teismas padaro išvadą, kad Respublikos Prezidento veiksmai neprieštarauja Konstitucijai, Seimas negali apkaltos proceso tvarka pašalinti Respublikos Prezidento iš pareigų už šurkštų Konstitucijos pažeidimą.

<...>

<...> Jeigu apkaltos pagrindas yra šurkštus Konstitucijos pažeidimas, Seimas gali Respublikos Prezidento pašalinimo iš pareigų klausimą spręsti tik gavęs Konstitucinio Teismo išvadą, kad Respublikos Prezidentas šurkščiai pažeidė Konstituciją. Respublikos Prezidentui tai yra konstitucinė garantija, kad jam nebus nepagrįstai taikoma konstitucinė atsakomybė.

Konstitucinio Teismo išvados teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo išvada, kad asmuo šurkščiai pažeidė Konstituciją (taigi ir sulaužė priesaiką), yra galutinė. Jokia valstybės institucija, joks valstybės pareigūnas, joks kitas subjektas tokios Konstitucinio Teismo išvados pakeisti ar panaikinti negali. Pagal Konstituciją tokia išvada negali būti pakeista ar panaikinta nei referendumo, nei rinkimų ar kuriuo nors kitu būdu.

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.

<...>

Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos bei principai. Juose yra kuriama ir plėtojama oficiali konstitucinė doktrina. Visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai, įskaitant ir teismus, taikydami Konstituciją privalo paisyti oficialios konstitucinės doktrinos, jie negali aiškinti Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas. Priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, būtų nepaisoma Konstitucijos viršenybės, būtų sudarytos prielaidos nesuderinamumams teisės sistemoje atsirasti.

Kiekvienas Konstitucinio Teismo nutarimas sudaro vieną visumą, jo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios; leidžiant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus, juos leidžiančias valstybės institucijas saisto Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamojoje dalyje išdėstyta Konstitucijos nuostatų samprata, kiti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2005 m. sausio 19 d. nutarimai).

Pabrėžtina, kad teisę kuriančias ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus) saisto konstitucinių nuostatų samprata, argumentai, išdėstyti ne tik Konstitucinio Teismo nutarimuose, bet ir kituose Konstitucinio Teismo aktuose – išvadose bei sprendimuose. Taigi pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose aiškinama Konstitucija – formuluojama

oficiali konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų.

***Erga omnes* konstitucinės kontrolės modelis**

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Taigi Konstitucijoje yra įtvirtintas *erga omnes* konstitucinės kontrolės modelis.

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, kurioje <...> nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo.

<...>

Jokie aukštesnės galios teisės akto, net Konstitucijos, pakeitimai ar papildymai, padaryti po to, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Konstitucijos nuostatomis, pripažino tam tikrą Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistą arba referendumu priimtą teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, savaime negražina į Lietuvos teisės sistemą to teisės akto (jo dalies), kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Įgaliojimų grąžinti į Lietuvos teisės sistemą minėtus teisės aktus (jų dalis) pagal Konstituciją neturi ir Konstitucinis Teismas. <...>

<...>

<...> Konstitucija nesuteikia pagrindo „atgaline data“ grąžinti į Lietuvos teisės sistemą teisinio reguliavimo, kuris Konstitucinio Teismo buvo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisiniui reguliavimui, *inter alia* (ir pirmiausia) nustatytam Konstitucijoje, taip pat kvestionuoti ir anuliuoti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų, sprendimų, kurie buvo konstituciškai pagrįsti tuo metu, kai buvo priimti. Kitaip aiškinant būtų ne tik nepaisoma Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių konstitucinės justicijos – konstitucinės teisminės kontrolės – institutą, *inter alia* Konstitucinio Teismo sprendimų neskundžiamumą ir galutinumą, bet ir paneigiama Konstitucijos stabilumas, Konstitucinio Teismo sprendimų prognozuojamumas, įvairių teisės subjektų teisėti lūkesčiai, kurie tokiais sprendimais yra sukuriami.

Konstitucinio Teismo teisinė pozicija turi precedento reikšmę

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo teisinė pozicija (*ratio decidendi*) atitinkamose konstitucinės justicijos bylose turi precedento reikšmę.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia; teisėkūros subjektų pareiga pakoreguoti teisinį reguliavimą, pripažintą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui (Konstitucijos 107 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 1 d. sprendimas

Konstitucijos 107 straipsnyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai (1 dalis); Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami (2 dalis). Taigi kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), Konstitucinio Teismo sprendimu (nutarimu) pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas); atitinkamam teisėkūros subjektui – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei – kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai; bet ir tol, kol ši konstitucinė pareiga nėra įvykdyta, atitinkamas teisės aktas (jo dalis) jokiais aplinkybėmis negali būti taikomas – šiuo atžvilgiu tokio teisės akto teisinė galia yra panaikinta (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Priimant naujus, keičiant ir (arba) papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus (taip pat ir tada, kai naujas teisinis reguliavimas yra nustatomas tam, kad būtų vykdomi Konstitucijos reikalavimai, arba kai esamas teisinis reguliavimas yra koreguojamas tam, kad būtų suderintas su Konstitucija), visus teisėkūros subjektus saisto Konstitucinio Teismo jurisprudencija, *inter alia* joje (Konstitucinio Teismo aktų motyvuojamosiose dalyse) suformuota oficiali konstitucinė doktrina – Konstitucijos nuostatų (Konstitucijos normų ir principų) oficiali samprata (oficialus išaiškinimas), kiti Konstitucinio Teismo aktuose išdėstyti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 14 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės išleisti, taip pat referendumu priimti teisės aktai, kuriais vietoj teisinio reguliavimo, Konstitucinio Teismo pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai, yra nustatomas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas arba kuriais Konstitucijai prieštaraujantys teisės aktai (jų dalys) yra pripažįstami netekusiais galios, pagal Konstituciją gali būti nustatyta tvarka skundžiami Konstituciniam Teismui (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo teisės aktas (jo dalis) yra pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas; tuomet būtina atitinkamą teisinį reguliavimą pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus (Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Konstitucija netoleruoja tokios situacijos, kai atitinkamas teisėkūros subjektas vengia, delsia priimti atitinkamus teisės aktus, kuriais, vadovaujantis Konstitucinio Teismo nutarimuose pateikta Konstitucijos nuostatų oficialia samprata – oficialia konstitucine doktrina, būtų atitinkamai pakoreguotas teisinis reguliavimas, kuris Konstitucinio Teismo nutarimu pripažintas

prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai; tokia situacija ypač netoleruotina tada, kai, įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo tam tikras teisės aktas (jo dalis) buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (ar kitam aukštesnės galios teisės aktui), teisės sistemoje atsiranda *lacuna legis*, teisės spraga, t. y. kai tam tikri visuomeniniai santykiai lieka teisiškai nereguliuojami, nors, paisant iš Konstitucijos kylančių teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaringumo imperatyvų ir atsižvelgiant į tų visuomeninių santykių turinį, turi būti teisiškai sureguliuoti (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Šiame kontekste paminėtina, kad žemesnės galios teisės aktuose esančias teisės spragas (neišskiriant nė legislatyvinės omissijos) galima užpildyti *ad hoc*, teismams pagal savo kompetenciją sprendžiant bylas dėl individualaus visuomeninio santykio ir taikant (bei aiškinant) teisę. Todėl tais atvejais, kai atitinkamas teisėkūros subjektas nėra įvykęs savo konstitucinės pareigos – nėra išleidęs teisės akto (-ų), kuriuo (-iais) vietoje teisės akto (jo dalių), Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, būtų nustatytas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas, suderintas su tais aukštesnės galios teisės aktais, *inter alia* Konstitucija, teismai turi konstitucinę pareigą užtikrinti asmens, kuris kreipiasi į teismą dėl savo teisių ar laisvių pažeidimo, teisės, laisvės, kitas konstitucines vertybes; taigi teismai neabejotinai turi ir iš Konstitucijos kylančius įgaliojimus taikyti *inter alia* bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia Konstituciją – aukščiausiąją teisę. Tačiau pabrėžtina, kad teismams vykdant šiuos savo konstitucinius įgaliojimus atitinkamos teisės spragos galutinai nepašalinamos – jos tik užpildomos *ad hoc*; vis dėlto tai leidžia užtikrinti asmens, kuris kreipiasi į teismą dėl savo pažeistų teisių gynimo, teisių ir laisvių apsaugą esant būtent tam individualiam visuomeniniam santykiui, dėl kurio byla yra nagrinėjama teisme (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. birželio 7 d. nutarimas).

Konstitucinį Teismą saisto jo paties sukurti precedentai ir juos pagrindžianti oficialioji konstitucinė doktrina

Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą konstatuota, kad Konstitucinį Teismą saisto jo paties sukurti (ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose) precedentai ir jo paties suformuota tuos precedentes pagrindžianti oficiali konstitucinė doktrina; nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; lygiai taip pat ir Konstitucinio Teismo precedentes pagrindžiančios oficialios konstitucinės doktrininės nuostatos negali būti reinterpretuojamos taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, jeigu tai nėra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai, 2007 m. spalio 22 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai; taip pat 2007 m. lapkričio 13 d., 2007 m. gruodžio 6 d. 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

Konstitucinio Teismo nustatytų faktinių aplinkybių teisinė reikšmė

Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 9 d. nutarimas

Ankstesnėse Konstitucinio Teismo bylose nustatytos faktinės aplinkybės yra *res iudicata*; jos turi prejudicinę galią ir kitose bylose nebenustatinėjamos ir nebeįrodinėjamos (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada).

Įstatymų leidėjo teisė nustatyti teisinį reguliavimą, kuriuo būtų pašalintos neigiamos teisinės pasekmės, kilusios taikant prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintą teisės aktą

Konstitucinio Teismo 2011 m. spalio 25 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas, 2003 m. gegužės 13 d. sprendime konstatavęs, kad pagal Konstitucijos 107 straipsnį Konstitucinio Teismo sprendimų galia dėl teisės aktų atitikties Konstitucijai yra nukreipiama į ateitį, kartu konstatavo, jog pagal Konstituciją tai nereiškia, kad įstatymų leidėjas apskritai negali reguliuoti santykių, atsiradusių iki tos dienos, kai oficialiai buvo paskelbtas Konstitucinio Teismo sprendimas, kuriuo įstatymas buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai.

Vadinasi, Konstitucija, *inter alia* jos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, pagal kurią *inter alia* Seimo aktas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad Seimo aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, nepaneigia Seimo teisės nustatyti tokį naują teisinį reguliavimą, pagal kurį būtų pašalinamos neigiamos teisinės pasekmės, kilusios taikant teisės aktą (jo dalį), kurį Konstitucinis Teismas savo sprendimu pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai, t. y. naują teisinį reguliavimą taikyti ir santykiams, kurie atsirado iki tos dienos, kai oficialiai buvo paskelbtas minėtas Konstitucinio Teismo sprendimas. Tokiu teisiniu reguliavimu turi būti paisoma Konstitucijos, juo negali būti pažeistas viešasis interesas, jis turi atitikti *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo reikalavimus: negali būti sudaryta prielaidų paneigti teisingumą, teisinį tikrumą, teisinį saugumą, juo turi būti apsaugotos kitų asmenų sąžiningai įgytos teisės.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą yra aiškinęs Konstitucijos 107 straipsnio nuostatas.

Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalyse nustatyta:

„Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.“

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis aiškintina kaip reiškianti, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d., 2011 m. spalio 25 d., 2012 m. vasario 6 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad jis pagal pareiškėjų prašymus sprenddamas konstitucinės justicijos bylas turi konstitucinius įgaliojimus panaikinti atitinkamų teisės aktų (jų dalių) teisinę galią, jeigu jie prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas, 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas, 2011 m. spalio 25 d. nutarimas).

Aiškindamas Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, Konstitucinis Teismas taip pat yra atskleidęs iš jos kylančios teisės aktų ir jų padarinių konstitucingumo prezumpcijos turinį: Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, jog atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, jog atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad toks teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2010 m. gruodžio 22 d., 2011 m. spalio 25 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime yra konstatavęs, jog Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra taisyklė, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį; tačiau ši taisyklė nėra absoliuti.

Taigi gali būti konstituciškai pagrįdžiamų bendros taisyklės, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį, išimčių, t. y. pagal Konstituciją išimtiniais atvejais Konstitucinio Teismo sprendimų galia gali būti nukreipiama ir į pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai teisės akto (jo dalies) taikymo padarinius, atsiradusius iki Konstituciniam Teismui priimant sprendimą, kad šis teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Pažymėtina, jog Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje nustatytos bendros taisyklės, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį, išimtyms gali būti grindžiamos remiantis visuminiu konstituciniu teisiniu reguliavimu.

Konstitucija yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog Konstitucijos principai ir normos sudaro darnią sistemą, jog nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų iškreiptas arba paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes taip būtų iškreipta viso konstitucinio reguliavimo esmė, pažeista Konstitucijoje įtvirtinta vertybių pusiausvyra. Vadovaudamasis tokia Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatos samprata, Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime pabrėžė, kad aiškinant Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies turinį atsižvelgtina ir į kitas Konstitucijos nuostatas, *inter alia* į Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalį, 110 straipsnį, taip pat į konstitucinį teisinės valstybės principą. Pažymėtina, kad Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies turinys aiškintinas ir šio straipsnio 2 dalies, taip pat Konstitucijos 1, 5, 6, 18, 30 straipsnių bei 102 straipsnio 1 dalies nuostatų kontekste.

<...>

<...> atsižvelgiant į Konstitucijos viršenybę įtvirtinančią visuminį konstitucinį teisinį reguliavimą, konstatuotina, jog retroaktyvus Konstitucinio Teismo sprendimo, kad teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, taikymas gali būti konstituciškai pagrįstas tokiais išimtiniais atvejais, kai nepritaikius Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje nustatytos bendros taisyklės, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį, išimties būtų paneigtas Konstitucijos viršenybės principas ir su juo susijęs konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas, taigi būtų pažeisti konstitucinio teisingumo vykdymo reikalavimai.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai, nustačius, kad teisės aktu yra iš esmės paneigiamos pamatinės konstitucinės vertybės – Lietuvos valstybės nepriklausomybė, demokratija, respublika ar prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis, pripažinti šio teisės akto taikymo padarinius antikonstituciniais (Konstitucijos 1, 18 straipsniai, 102 straipsnio 1 dalis, 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas

Tai, kad nepriklausomybė, demokratija ir respublika bei prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis yra pamatinės konstitucinės vertybės, sudarančios Lietuvos valstybės, kaip Konstitucijoje įtvirtinto bendro visos visuomenės gėrio, pamatą, taip pat tai, kad šios vertybės negali būti paneigtos, suponuoja, kad teisės aktai (jų dalys), kuriais iš esmės būtų paneigta Lietuvos valstybės nepriklausomybė, demokratija, respublika ar prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis, negali galioti nuo pat jų priėmimo ir tokių teisės aktų (jų dalių) taikymo padariniai turi būti laikomi antikonstituciniais. Kitoks Konstitucijos 1, 18 straipsnių aiškinimas reikštų, kad ne tik būtų paneigiamas Konstitucijos viršenybės principas ir konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas, bet ir būtų sudaromos prielaidos prarasti valstybės nepriklausomybę, sužlugdyti demokratiją ar panaikinti respubliką, paneigti prigimtinių žmogaus teisių ir laisvių pobūdį, t. y. sugriauti Lietuvos valstybės, kaip Konstitucijoje įtvirtinto bendro visos visuomenės gėrio, pamatą.

Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad iš Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies, 107 straipsnio 2 dalies nuostatų, aiškinamų Konstitucijos 1, 18 straipsniuose įtvirtintų pamatinių konstitucinių vertybių, Konstitucijos viršenybės principo ir konstitucinio teisės viešpatavimo imperatyvo kontekste, *inter alia* kyla Konstitucinio Teismo, kaip vykdančios konstitucinį teisingumą bei garantuojančios Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą konstitucinės justicijos institucijos, įgaliojimai, konstitucinės justicijos byloje nustačius, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) ne tik prieštarauja Konstitucijai, bet ir iš esmės paneigia pamatines konstitucines vertybes – Lietuvos valstybės nepriklausomybę, demokratiją, respubliką ar prigimtinių žmogaus teisių ir laisvių pobūdį, pripažinti antikonstituciniais ir šio teisės akto (jo dalies) taikymo padarinius.

Konstitucinis draudimas įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią; Konstitucinio Teismo įgaliojimai pripažinti teisės akto, kuriuo šis draudimas pažeidžiamas, taikymo padarinius antikonstituciniais (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 107 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas

Aiškindamas Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalyse nustatytą konstitucinį teisinį reguliavimą Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad, Konstituciniam Teismui pripažinus įstatymą (jo dalį), kitą Seimo teisės aktą (jo dalį), Respublikos Prezidento aktą (jo dalį), Vyriausybės teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu Konstitucijai, atitinkamą teisės aktą išleidusioms valstybės institucijoms – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei – pagal Konstituciją yra draudžiama vėliau priimtais įstatymais bei kitais teisės aktais vėl nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2011 m. spalio 25 d., 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimai); Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d., 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimai).

Taigi Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje nustatytas Konstitucinio Teismo sprendimų galutinumas ir neskundžiamumas yra konstitucinio draudimo įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią pagrindas. Konstitucinis Teismas 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarime konstatavo, kad iš Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalių *inter alia* kyla draudimas vėliau priimtais įstatymais ir kitais teisės aktais vėl nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris nesiderina su Konstitucinio Teismo aktuose išdėstyta Konstitucijos nuostatų samprata. Atsižvelgiant į tai pažymėtina, kad konstitucinis draudimas įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią reiškia ne tik draudimą priimti tokį pat pavadinimą, teisinę galią, reguliavimo dalyką ir apimtį turintį teisės aktą (jo dalį), kaip tas, kurį Konstitucinis Teismas yra pripažinęs prieštaraujančiu Konstitucijai, bet ir draudimą priimti kitokį pavadinimą, teisinę galią, reguliavimo dalyką ar apimtį turintį teisės aktą (jo dalį), kurio turinys būtų visiškai ar iš dalies tapatus teisės aktui (jo daliai), kuriuo nustatytas teisinis reguliavimas Konstitucinio Teismo yra pripažintas pagal turinį prieštaraujančiu Konstitucijai.

Pažymėtina ir tai, kad konstitucinis draudimas įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią yra viena iš Konstitucijoje įtvirtintų jos apsaugos priemonių, skirtų Konstitucijos viršenybei ir teisės viešpatavimui užtikrinti. Kaip 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarime pažymėjo Konstitucinis Teismas, jeigu įstatymų leidėjas vis dėlto priimtų įstatymą, kuriuo nepaisoma šio draudimo, toks įstatymas negalėtų būti teisėtu pagrindu įgyti atitinkamas teises ar teisinį statusą; kitoks Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalių aiškinimas būtų nesuderinamas *inter alia* su Konstitucijos viršenybės principu, konstituciniais valdžių padalijimo, teisinės valstybės principais; be to, tai būtų nesuderinama ir su bendroju teisės principu *ex injuria jus non oritur* (neteisės pagrindu teisė neatsiranda).

Taigi Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies nuostata *inter alia* suponuoja tai, kad pažeidus draudimą įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią kartu paneigiamas Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas Konstitucijos viršenybės principas ir su juo susijęs konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas, taip pat kiti Konstitucijos viršenybės principo aspektai, *inter alia* Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas valdžių padalijimo principas, 5 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valdžios galias riboja Konstitucija. Atsižvelgiant į tai, teisės aktas (jo dalis), kuriuo mėginama įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią, neturėtų būti laikomas teisiniu pagrindu įgyti teisėtus lūkesčius, atitinkamas teises ar teisinį statusą, t. y. antikonstituciniais galėtų būti laikomi tokio teisės akto (jo dalies) taikymo padariniai, *inter alia* padariniai, atsiradę iki Konstituciniam Teismui priimant sprendimą, kad šis teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Priešingas Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies aiškinimas reikštų, kad teisėkūros subjektams pagal Konstituciją yra suteikiama galimybė įveikti Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų galią, t. y. galimybė tam tikrą laiką, kol Konstitucinis Teismas vėl pripažins atitinkamą teisinį reguliavimą prieštaraujančiu Konstitucijai, nesivadovauti Konstitucija ir teise. Pabrėžtina, kad tokios galimybės pripažinimas būtų tolygus Konstitucijos viršenybės principo ir konstitucinio teisės viešpatavimo imperatyvo esmės paneigimui, taigi būtų nesuderinamas su konstitucinio teisingumo vykdymo reikalavimais.

Šiame kontekste pažymėtina, kad <...> pagal Konstituciją, *inter alia* jos 102 straipsnio 1 dalį, Konstitucinis Teismas yra konstitucinės justicijos institucija, vykdanči konstitucinį teisingumą, garantuojanti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad iš Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies, 107 straipsnio 2 dalies nuostatų, aiškinamų Konstitucijos viršenybės principo ir konstitucinio teisės viešpatavimo imperatyvo kontekste, *inter alia* kyla Konstitucinio Teismo įgaliojimai, konstitucinės justicijos byloje nustačius, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja

Konstitucijai, įvertinus visas aplinkybes taip pat konstatuoti, kad šis aktas (jo dalis) vertintinas kaip konstitucinio draudimo įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią pažeidimas, ir tokio teisės akto (jo dalies) taikymo padarinius pripažinti antikonstituciniais.

Pažymėtina, kad įgyvendindamas tokius konstitucinius įgaliojimus Konstitucinis Teismas yra saistomas ir kitų konstitucinio teisinės valstybės principo imperatyvų, *inter alia* teisėtų lūkesčių apsaugos, teisingumo, protingumo, proporcingumo, *impossibilium nulla obligatio est* (niekas neįpareigojamas daryti to, kas neįmanoma) ir *lex non cogit ad impossibilia* (teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų) reikalavimų. Kitaip tariant, nustatęs konstitucinio draudimo įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią pažeidimą, Konstitucinis Teismas, sprenddamas, ar jo nutarimas pripažinti šį draudimą pažeidžiantį teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu Konstitucijai taikytinas retroaktyviai, turi pagal nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos aplinkybes įvertinti galimas tokio retroaktyvaus taikymo pasekmes, *inter alia* tai, ar toks taikymas yra apskritai įmanomas, ar jis nesukeltų siekiui visiškai pašalinti antikonstitucinio akto padarinius neproporcingos naštos visuomenei ir valstybei ir su tokia našta susijusių itin nepalankių padarinių žmogaus teisėms ir laisvėms.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucija apskritai neužkerta kelio tam tikrais ypatingais atvejais saugoti bei ginti ir tokias asmens įgytas teises, kylančias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminių aktų – prieštaraujančiais Konstitucijai ir (arba) įstatymams), kurių neapgynus ir neapsaugojus šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų didesnę žalą negu toji, kurią šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų, jeigu minėtos teisės būtų visiškai arba iš dalies apsaugotos ir apgintos; sprendžiant, ar iš teisės akto, vėliau pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai (poįstatyminio akto – prieštaraujančiu Konstitucijai ir (arba) įstatymams), jo galiojimo metu kilusios asmens įgytos teisės turi būti saugomos ir ginamos, ar ne, o jeigu taip, tai kokiu mastu, kiekvienu atveju būtina išsiaiškinti, ar neapsaugojus ir neapgynus šių įgytų teisių nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyra (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai, 2008 m. liepos 4 d. sprendimas).

Draudimas teismui taikyti prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintą teisės aktą (Konstitucijos 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas

Kaip 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime pažymėjo Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 110 straipsnyje yra įtvirtintas draudimas taikyti Konstitucijai prieštaraujantį įstatymą, taip pat bylą nagrinėjančio teismo pareiga, kilus abejonėms, ar teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas toje byloje, neprieštarauja Konstitucijai, sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją; tokiu konstituciniu reguliavimu yra siekiama, kad nebūtų taikomas Konstitucijai prieštaraujantis atitinkamas teisės aktas (jo dalis), kad dėl tokio teisės akto (jo dalies) taikymo neatsirastų antikonstitucinių teisių padarinių, kad nebūtų pažeistos asmens teisės.

Taigi Konstitucijos 110 straipsnyje yra nustatyta jos 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos bendros taisyklės, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį, išimtis: nagrinėjamoje byloje teismas negali taikyti teisės akto (jo dalies), kurį Konstitucinis Teismas, įgyvendindamas Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nustatytus įgaliojimus, pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai. Kitaip aiškinant Konstitucijos 110 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą draudimą taikyti Konstitucijai prieštaraujantį teisės aktą (jo dalį) būtų paneigtas jos 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas Konstitucijos viršenybės principas ir su juo

susijęs konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas, taip pat kiti Konstitucijos viršenybės principo aspektai, *inter alia* būtų paneigtas Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas Konstitucijos tiesioginio taikymo principas, šio straipsnio 2 dalyje įtvirtintos kiekvieno asmens teisės ginti savo teises tiesiogiai remiantis Konstitucija esmė, Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kiekvieno asmens teisės kreiptis į teismą ginant pažeistas konstitucines teises ar laisves esmė.

Konstitucinio Teismo sprendimo priimti prašymą teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2013 m. lapkričio 13 d. sprendimas

<...> Konstitucinio Teismo sprendimu dėl prašymo priėmimo nėra nei patvirtinami, nei paneigiami argumentai, kuriais pareiškėjas – Seimas grindžia savo poziciją; priimant tokius sprendimus lemiamą reikšmę turi tai, ar pareiškėjo prašymas yra grindžiamas teisiniais motyvais (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 15 d., 2008 m. sausio 8 d., 2008 m. spalio 8 d., 2009 m. balandžio 3 d. sprendimai).

<...>

<...> pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas ištirti, ar aktas neprieštarauja Konstitucijai, sustabdo šio akto galiojimą. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Aiškinant šias nuostatas sistemiskai konstatuotina, kad Konstitucinio Teismo sprendimas priimti Seimo nutarime išdėstytą prašymą ištirti, ar įstatymų, kitų Seimo aktų bei Vyriausybės aktų nuostatos sutinka su Konstitucija, sustabdo atitinkamų nuostatų galiojimą. Teismo sprendimas priimti pareiškėjo – Seimo prašymą ir atitinkamo teisės akto galiojimo sustabdymas priėmus prašymą nepanaikina ir nepakeičia įvykusių teisinių padarinių (Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 8 d. sprendimas).

Prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintam teisės aktui tapatus jį įgyvendinant priimtas poįstatyminis teisės aktas negali būti taikomas (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2015 m. gruodžio 15 d. sprendimas

<...> kai Seimo priimtas teisės aktas (jo dalis) Konstitucinio Teismo nutarimu pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai ir todėl jokiais atvejais negali būti taikomas, tai reiškia, kad tokio teisės akto (jo dalies) teisinė galia yra panaikinta, valstybės institucijoms ir jų pareigūnams kykla pareiga panaikinti tokį teisės aktą (jo dalį) įgyvendinant priimtus ir tapataus turinio poįstatyminius teisės aktus (jų nuostatas) arba pakeisti juos taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas pagal turinį nebūtų tapatus nustatytajam Konstitucijai prieštaraujančiame teisės akte; tol, kol ši pareiga nėra įvykdyta, atitinkamas poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) taip pat negali būti taikomas. Jeigu toks poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) būtų taikomas, būtų paneigta Konstitucijoje įtvirtinta teisės aktų hierarchijos samprata.

Teisės aktų konstitucingumo ir jų taikymo padarinių teisėtumo prezumpcija (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2016 m. balandžio 27 d. nutarimas

Aiškindamas Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, Konstitucinis Teismas yra atskleidęs iš jos kylančios teisės aktų ir jų padarinių konstitucingumo prezumpcijos turinį:

Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisės aktas (jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, jog tas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, jog tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad tas teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad jo pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2011 m. spalio 25 d. nutarimai, 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas).

Vadinasi, pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį iki Konstitucinio Teismo sprendimo, kad tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, oficialaus paskelbimo preziumuojama, kad tas teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad teisinės pasekmės (kaip antai: pagal atitinkamą institucijos sprendimą, priimtą vadovaujantis šiuo teisės aktu (jo dalimi), asmuo įgijo tam tikras teises ar atitinkamą teisinį statusą arba asmeniui atitinkamu institucijos sprendimu nebuvo suteikta tam tikrų teisių ar atitinkamo teisinio statuso), atsiradusios tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu, yra teisėtos (2011 m. spalio 25 d. nutarimas).

Konstituciniam Teismui vykdam konstitucinį teisingumą negali būti pažeistas teisinės sistemos stabilumas, pakirstas teisinių santykių subjektų pasitikėjimas valstybėje priimtais teisės aktais

Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 16 d. nutarimas

Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – Konstitucijai ir įstatymams. Konstitucinis Teismas užtikrina Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir vykdo konstitucinį teisingumą.

Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jis vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija; pagal savo kompetenciją sprenddamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos kylanti konstitucinio teisingumo samprata suponuoja ne formalų, nominalų vykdomą konstitucinį teisingumą, o tokius Konstitucinio Teismo baigiamuosius aktus, kurie savo turiniu nėra neteisingi; priešingu atveju, nesudariusi galimybės Konstituciniam Teismui pagal jam suteiktus įgaliojimus priimti tokio baigiamojo akto, kuris atitiktų teisingumo kriterijus, nebūtų užtikrinta Konstitucijos viršenybė teisės sistemoje, būtų užkirstas kelias vykdyti konstitucinį teisingumą ir užtikrinti konstitucinį teisėtumą; Konstitucinio Teismo įgaliojimai vykdyti konstitucinį teisingumą ir užtikrinti konstitucinį teisėtumą yra neatskiriami nuo konstitucinio teisinės valstybės principo imperatyvų, *inter alia* teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio saugumo, teisinio tikrumo, teisingumo, protingumo reikalavimų (2018 m. birželio 19 d. nutarimas).

<...> pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį teisės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad tas teisės aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, jog Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas, 2012 m. gruodžio 19 d., 2019 m. kovo 21 d. sprendimai). Pažymėtina ir tai, kad iš Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies kyla teisės aktų

konstitucingumo ir jų taikymo padarinių teisėtumo prezumpcija: kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisės aktas (jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, jog tas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra oficialiai paskelbęs sprendimo, jog tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad tas teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad jo pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2011 m. spalio 25 d. nutarimai, 2019 m. kovo 21 d. sprendimas).

Taigi, atsižvelgiant į minėtus konstitucinio teisinės valstybės principo imperatyvus, *inter alia* į teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio saugumo, teisinio tikrumo, teisingumo, protingumo reikalavimus, taip pat į konstitucinių vertybių pusiausvyros imperatyvą ir minėtą teisės aktų konstitucingumo ir teisėtumo prezumpciją, pažymėtina, kad vykdant konstitucinį teisingumą ir užtikrinant konstitucinį teisėtumą Konstituciniam Teismui priimant nutarimus nagrinėjamosiose byloje negali būti pažeistas teisinės sistemos stabilumas, pakirstas teisinių santykių subjektų pasitikėjimas valstybėje priimtais teisės aktais.

Teisėkūros subjektų pareiga nustatyti Konstitucijai neprieštaraujantį teisinį reguliavimą

Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimas

<...> kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, teisės spragų pašalinimas yra atitinkamo (kompetentingo) teisėkūros subjekto kompetencijos dalykas; teisės spragas yra įmanoma tam tikru mastu užpildyti ir taikant teisę, taigi taip pat ir aiškinant teisę, *inter alia* teisingumą vykdantiems teismams, pagal savo kompetenciją sprendžiantiems atskiras bylas ir privalantiems aiškinti teisę, kad galėtų ją taikyti; teisės spragas teismai gali užpildyti *ad hoc*, t. y. jie jas gali pašalinti individualiam visuomeniniam santykiui, dėl kurio sprendžiamas ginčas teisme nagrinėjamoje byloje; galutinai pašalinti teisės spragas galima tik teisę kuriančioms institucijoms išleidus atitinkamus teisės aktus; galimybė užpildyti teisės spragas *ad hoc* nereiškia, kad įstatymų leidėjas neturi pareigos per protingą laiką, paisydamas Konstitucijos, įstatymu nustatyti deramą atitinkamų santykių teisinį reguliavimą (*inter alia* 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. birželio 7 d. nutarimas). Konstitucinė pareiga per protingą laiką, paisant Konstitucijos, teisės aktais nustatyti deramą atitinkamų santykių teisinį reguliavimą *mutatis mutandis* taikytina ir kitiems teisėkūros subjektams.

Konstituciniame Teisme ginčijamo teisės akto galiojimo sustabdymas

Konstitucinio Teismo 2020 m. gegužės 28 d. sprendimas Nr. KT98-S93/2020

<...> pagal Konstitucijos 106 straipsnio 5 dalį (2019 m. kovo 21 d. redakcija) Seimo nutarimas ištirti, ar aktas neprieštarauja Konstitucijai, sustabdo šio akto galiojimą. Pažymėtina, kad Konstitucijos 106 straipsnio 5 dalyje numatytas teisės akto galiojimo sustabdymas tais atvejais, kai dėl šio akto atitikties Konstitucijai į Konstitucinį Teismą kreipiasi Respublikos Prezidentas arba Seimas savo nutarimu, savaime nepaneigia iš Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies kylančios ginčijamo teisės akto konstitucingumo ir jo taikymo padarinių teisėtumo prezumpcijos.

Šiame kontekste taip pat pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo sprendimas priimti pareiškėjo Seimo prašymą ir atitinkamo teisės akto galiojimo sustabdymas priėmus prašymą nepanaikina ir nepakeičia įvykusių teisinių padarinių (2008 m. sausio 8 d., 2008 m. spalio 8 d., 2013 m. lapkričio 13 d. sprendimai).

8.5.3. Konstitucinio Teismo aktų paskelbimas

Konstitucinio Teismo įgaliojimai atidėti savo nutarimų oficialų paskelbimą (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas

<...> nuo Konstitucinio Teismo nutarimo ar kito sprendimo viešo paskelbimo Teismo posėdžių salėje iki jo oficialaus paskelbimo <...> praeina tam tikras laikas. Taigi paprastai Konstitucinio Teismo nutarimo, jį paskelbus Teismo posėdžių salėje, turinys yra žinomas dar iki jo oficialaus paskelbimo, nors tas Konstitucinio Teismo nutarimas dar nėra Konstitucijos ir įstatymų nustatyta tvarka įsigaliojęs.

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį įstatymo (jo dalies) negalima taikyti nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad šis įstatymas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Tad įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo įstatymas (jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas. Tuomet būtina įstatyminių reguliavimą pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus.

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas, įvertinęs *inter alia* tai, kokia teisinė situacija gali susidaryti įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, gali nustatyti, kada tas Konstitucinio Teismo nutarimas turi būti oficialiai paskelbtas; Konstitucinis Teismas gali atidėti savo nutarimo oficialų paskelbimą, jeigu tai būtina, kad įstatymų leidėjas turėtų laiko pašalinti tas *lacunae legis*, kurios atsirastų, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir jeigu jos sudarytų prielaidas iš esmės paneigti tam tikras Konstitucijos ginamas, saugomas vertybes. Minėtas Konstitucinio Teismo nutarimo (*inter alia* nutarimo, kuriuo tam tikras įstatymas (jo dalys) pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai) oficialaus paskelbimo atidėjimas – iš Konstitucijos kylanti prielaida išvengti tam tikrų visuomenei ir valstybei, žmonių teisėms ir laisvėms nepalankių padarinių, kurie galėtų atsirasti, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir tą jo oficialaus paskelbimo dieną įsigaliojotų.

Pabrėžtina, kad įstatymų leidėjas, leisdamas naujus, keisdamas, papildydamas galiojančius įstatymus, negali neatsižvelgti į oficialiai paskelbtame ir įsigaliojusiame Konstitucinio Teismo nutarime išdėstytą Konstitucijos nuostatų sampratą, kitus teisinius argumentus. Antraip galėtų būti sudarytos prielaidos įstatymus, jeigu dėl jų konstitucingumo būtų kreiptasi į Konstitucinį Teismą, pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai. <...> tokios prielaidos būtų sudarytos ir tais atvejais, kai įstatymai priimami, galiojantys įstatymai keičiami, papildomi nepaisant tos Konstitucijos nuostatų sampratos, kitų teisinių argumentų, kurie išdėstyti jau Konstitucinio Teismo posėdyje viešai paskelbtame, bet dar oficialiai nepaskelbtame Konstitucinio Teismo nutarime, nepriklausomai nuo to, ar tuo nutarimu kuris nors įstatymas arba kitas teisės aktas (jo dalis) yra pripažintas prieštaraujančiu, ar neprieštaraujančiu Konstitucijai.

Konstatuotina, kad minėti teiginiai dėl laiko, praeinančio nuo Konstitucinio Teismo nutarimo viešo paskelbimo Teismo posėdžių salėje iki šio nutarimo oficialaus paskelbimo, *mutatis mutandis* gali būti taikomi Konstitucinio Teismo išvadoms bei sprendimams.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai atidėti savo nutarimų oficialų paskelbimą*Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimas*

<...> Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus nustatyti vėlesnę savo nutarimo, kuriuo tam tikras teisės aktas (jo dalis) pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, oficialaus paskelbimo (taigi ir įsigaliojimo) datą ir tais atvejais, kai tam nutarimui įgyvendinti būtina atitinkamai perskirstyti valstybės finansinius išteklius, priimti su tuo susijusius įstatymų pakeitimus.

8.5.4. Konstitucinio Teismo aktų aiškinimas**Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo baigiamuosius aktus***Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas*

Pagal savo kompetenciją spręsdamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, bei vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą. Konstitucinio teisingumo vykdymas, Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje ir konstitucinio teisėtumo garantavimas suponuoja tai, kad kiekvienas Konstitucinio Teismo sprendimas turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas, jo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d. sprendimai).

Kita vertus, nėra neįmanomos tokios situacijos, kai tam tikros Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatos yra nepakankamai aiškos subjektui, turinčiam vadovautis Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu, jį vykdyti. Nėra neįmanomos ir tokios situacijos, kai Konstitucinis Teismas dėl tam tikrų priežasčių mato, jog yra reikalinga išaiškinti tam tikras Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama.

Nors Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus Konstitucijoje *expressis verbis* nėra įtvirtinti, jie neabejotinai kyla iš Konstitucijos – konstitucinio teisinio reguliavimo visumos (*inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo), tokius Konstitucinio Teismo įgaliojimus suponuoja pati Konstitucinio Teismo konstitucinė paskirtis vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą. Tai suponuoja būtinumą nurodytomis aplinkybėmis Konstituciniam Teismui aiškinti atitinkamą Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą.

Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama.

Iš Konstitucijos kylantys Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus suponuoja įstatymų leidėjo pareigą Konstitucinio Teismo įstatymu (kuris pagal Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalį nustato Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką) nustatyti: kurių subjektų iniciatyva gali būti aiškinamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kitas baigiamasis aktas; kokia yra kreipimosi į Konstitucinį

Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą tvarka; kokį teisės aktą Konstitucinis Teismas priima dėl savo nutarimo išaiškinimo. Konstitucinio Teismo įstatyme gali būti nustatyti ir kiti Konstitucinio Teismo įgaliojimų aiškinti savo nutarimus įgyvendinimo elementai.

<...>

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutariamosios, tiek motyvuojamosios dalies turinio (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d. sprendimai).

<...> dėl Konstitucinio Teismo nutarimo išaiškinimo priimamas sprendimas – atskiras dokumentas. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad dėl Konstitucinio Teismo nutarimo išaiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d. sprendimai).

<...> aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas.

<...> Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas aiškinamas nutarimas, netyrė.

Taigi Konstitucinio Teismo nutarimo (kito baigiamojo akto) aiškinimo institutas iš esmės skiriasi nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (kito baigiamojo akto) peržiūrėjimo instituto.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas, jeigu to reikia, kad jais būtų deramai vadovujamasi vykdam teisingumą

Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovujamasi.

Taigi nagrinėjančiam bylą teismui kreipusis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas ir Konstituciniam Teismui neišaiškinus Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų, plačiau, išsamiau neatskleidus jų turinio, prasmės, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovujamasi, galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės, o tai reikštų, kad teisingumas liktų neįvykdytas.

<...>

<...> Konstitucinio Teismo [įstatyme] įtvirtinta Konstitucinio Teismo teisė oficialiai aiškinti nutarimą *inter alia* savo iniciatyva reiškia, kad Konstitucinis Teismas aiškina savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus, t. y. plačiau, išsamiau atskleidžia šių aktų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo

ar kito baigiamojo akto vykdymas, taip pat kad Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų ne formaliai, o deramai vadovaujamosi ir vykdomas teisingumas, kurių įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija. Konstitucinio Teismo įgaliojimai *ex officio* aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus reiškia ir tai, kad Konstitucinis Teismas gali aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus, jeigu to reikia tam, kad Konstitucinio Teismo priimtais aktais būtų deramai vadovaujamosi vykdant teisingumą, nepriklausomai nuo to, ar yra Konstitucinio Teismo įstatyme nurodytų subjektų prašymas.

Atsižvelgus į minėtas aplinkybes konstatuotina, kad nustačius pareiškėjo – bylą nagrinėjančio teismo konstituciškai pagrįstą interesą pašalinti abejones dėl Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų (jų nuostatų) deramo vykdymo tam, kad teismo nagrinėjamoje byloje būtų tinkamai vykdomas teisingumas, Konstitucinis Teismas gali priimti prašymus išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimo ar kito baigiamojo akto nuostatas, įstatymo nustatyta tvarka šiuos prašymus iširti ir paskelbti atitinkamą sprendimą.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad nors Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus Konstitucijoje *expressis verbis* nėra įtvirtinti, jie neabejotinai kyla iš Konstitucijos – konstitucinio teisinio reguliavimo visumos (*inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo), tokius Konstitucinio Teismo įgaliojimus suponuoja pati Konstitucinio Teismo konstitucinė paskirtis vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad jo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujamosi (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2010 m. gruodžio 22 d., 2011 m. vasario 23 d., 2011 m. rugsėjo 5 d. sprendimai).

Šiame kontekste pabrėžtina, kad Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimo paskirtis – nuodugniau paaiškinti tas Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas, formuluotes, dėl kurių prasmės yra kilę neaiškumų, o ne tai, kaip konkrečiai jis turėtų būti įgyvendinamas, *inter alia* teisės taikymo srityje.

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimas galėtų būti reikšmingas siekiant užtikrinti ne tik tai, kad būtų tinkamai įgyvendintas to akto rezoliucinėje dalyje įtvirtintas sprendimas, bet ir tai, kad teisėkūros procese būtų deramai atsižvelgiama į Konstitucinio Teismo formuojamą oficialiąją konstitucinę doktriną.

Pabrėžtina, jog prašymu išaiškinti įgyvendintą Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą negali būti siekiama, kad būtų įvertinta teisės akto, kuriuo tas Konstitucinio Teismo aktas įgyvendintas, atitiktis aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai; tai būtų naujos konstitucinės justicijos bylos tyrimo dalykas.

<...> pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalį, remdamasis Konstitucinio Teismo išvadomis, atitinkamus klausimus galutinai sprendžia Seimas. Taigi, gavęs Konstitucinio Teismo išvadą, kad per Seimo narių rinkimus buvo pažeistas rinkimų įstatymas, Seimas privalo priimti galutinį sprendimą.

Tais atvejais, kai remiantis Konstitucinio Teismo išvada yra priimtas galutinis Seimo sprendimas, Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus vertinti ir spręsti, ar šios išvados aiškini-
mas nebūtų beprasmis, ir atsisakyti ją aiškinti. Konstitucinio Teismo išvada, kuria remiantis
yra priimtas galutinis Seimo sprendimas, galėtų būti aiškinama *inter alia* tais atvejais, kai
siekiama, kad teisėkūros procese būtų deramai atsižvelgiama į Konstitucinio Teismo for-
muojamą oficialiąją konstitucinę doktriną.

Pažymėtina, jog prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo išvadą, kad per Seimo narių
rinkimus buvo pažeistas rinkimų įstatymas, negali būti kvestionuojama Seimo teisės akto,
priimto remiantis šia išvada, atitiktis aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia)
Konstitucijai. Tai gali būti daroma inicijuojant naują konstitucinės justicijos bylą, Konstitucijoje
numatytiems subjektams su atitinkamu prašymu kreipiantis į Konstitucinį Teismą.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad prašymo išaiškinti Konstitucinio
Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas nesuponuoja naujos konstitucinės jus-
tacijos bylos.

Šiame kontekste pažymėtina, kad <...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo
nutarimą nekeisdamas jo turinio. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad <...>
aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų
pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo
turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutari-
mas. Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas, jo visos sudedamosios dalys yra tarpu-
savyje susijusios; nutarimo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios
dalies argumentais; aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek
nutarimo nutarimosios, tiek motyvuojamosios dalies turinio. <...> Konstitucinio Teismo
aktuose ne kartą konstatuota ir tai, kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje
konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė;
tai būtų atskiro tyrimo dalykas.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad iš Konstitucijos kylantys ir
Konstitucinio Teismo įstatyme nustatyti Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai
aiškinti savo nutarimus negali būti interpretuojami taip, esą jie apima ir Konstitucinio
Teismo pareigą aiškinti savo nutarimų ar jų atskirų nuostatų įtvirtinimo ir suformulavimo
argumentus arba motyvus, kurie nėra nurodyti pačiame Konstitucinio Teismo nutarime
(Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas).

Šios nuostatos *mutatis mutandis* taikytinos Konstituciniam Teismui aiškinant ir kitus
savo baigiamuosius aktus, *inter alia* pagal Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalį pateiktas
išvadas.

<...> pažymėtina ir tai, kad tais atvejais, kai Konstitucinio Teismo prašoma išaiškinti
Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto rezoliucinės dalies nuostatas, igno-
ruojant jų ryšį su motyvuojamojoje dalyje išdėstytais oficialiosios konstitucinės doktrinos
nuostatomis, kitais argumentais, Konstitucinis Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad nutarimo,
kito baigiamojo akto rezoliucinės dalies nuostatos negali būti aiškinamos izoliuotai nuo
motyvuojamojoje dalyje išdėstytų oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatų, kitų ar-
gumentų, turi įgaliojimus atsisakyti pagal pareiškėjo prašymą aiškinti savo nutarimą, kitą
baigiamąjį aktą.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2013 m. kovo 13 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad jo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2010 m. gruodžio 22 d., 2011 m. vasario 23 d., 2011 m. rugsėjo 5 d., 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimai). Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimas galėtų būti reikšmingas siekiant užtikrinti ne tik tai, kad būtų tinkamai įgyvendintas to akto rezoliucinėje dalyje įtvirtintas sprendimas, bet ir tai, kad teisėkūros procese būtų deramai atsižvelgiama į Konstitucinio Teismo formuojamą oficialiąją konstitucinę doktriną (Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas 2012 m. lapkričio 29 d. sprendime pabrėžė, kad nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimo paskirtis – nuodugniau paaiškinti tas Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas, formuluotes, dėl kurių prasmės yra kilę neaiškumų, o ne tai, kaip konkrečiai jis turėtų būti įgyvendinamas, *inter alia* teisės taikymo srityje.

<...> Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad aiškindamas savo nutarimą jis yra saistomas tiek nutarimo nutariamosios, tiek motyvuojamosios dalies turinio. Ne kartą konstatuota ir tai, kad <...> aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas, taip pat kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė. Prašymo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas nesuponuoja naujos konstitucinės justicijos bylos.

Taigi aiškindamas savo baigiamuosius aktus Konstitucinis Teismas jų neperžiūri, taip pat jis negali remtis kitokiais motyvais nei išdėstytieji aiškinamo baigiamojo akto motyvuojamojoje dalyje ir išaiškinti baigiamojo akto kitaip, nei nuspręsta jo rezoliucinėje dalyje.

Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija; Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai, 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas). Taip pat pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas privalo užtikrinti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą (nuoseklumą, neprieštaringumą) ir savo sprendimų prognozuojamumą remdamasis savo jau suformuota oficialiąja konstitucine doktrina ir precedentais (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas, 2007 m. spalio 22 d., 2007 m. spalio 24 d., 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimai).

Taigi Konstitucinis Teismas yra teisinė, o ne politinė institucija. Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją jo kompetencijai priskirtus teisinius klausimus sprendžia remdamasis tik teisiniais argumentais, *inter alia* savo jau suformuota oficialiąja konstitucine doktrina ir precedentais. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai (pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo sudėties pasikeitimas); Konstitucinis Teismas savo baigiamųjų aktų negali aiškinti remdamasis *inter alia* politinio tikslingumo argumentais, politinių partijų ar kitokių visuomenės organizacijų dokumentais, politikų nuomonėmis ar vertinimais, politologiniais ar

sociologiniais tyrimais, visuomenės apklausų rezultatais. Priešingu atveju atsirastų prielaidų abejoti Konstitucinio Teismo nešališkumu, kiltų grėsmė jo nepriklausomumui, pačios Konstitucijos, *inter alia* oficialiosios konstitucinės doktrinos, stabilumui.

Pažymėtina ir tai, kad oficialiosios konstitucinės doktrinos vienodumas ir tęstinumas suponuoja būtinybę kiekvieną aiškinamą Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto nuostatą aiškinti atsižvelgiant į visą oficialų konstitucinį doktrininį kontekstą, taip pat į kitas Konstitucijos nuostatas (eksplicitines ir implicitines), susijusias su Konstitucijos nuostata (-omis), kurią (-ias) aiškinant Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte buvo suformuluota atitinkama oficiali konstitucinė doktrininė nuostata. Kaip jau ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jokia Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto oficiali konstitucinė doktrininė nuostata negali būti aiškinama izoliuotai, ignoruojant prasmines ir sistemes jos sąsajas su kitomis oficialiomis konstitucinėmis doktrinėmis nuostatomis, išdėstytomis tame Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte, kituose Konstitucinio Teismo aktuose, taip pat su kitomis Konstitucijos nuostatomis (eksplicitinėmis ir implicitinėmis) (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 28 d., 2009 m. lapkričio 6 d., 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimai).

<...>

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad oficialiai aiškinant <...> Konstitucinio Teismo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus oficialioji konstitucinė doktrina nėra koreguojama; oficialiosios konstitucinės doktrinos koregavimas (kuris, be abejo, visada turi būti konstituciškai pagrindžiamas ir eksplicitiškai motyvuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte) sietinas su naujų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimu ir naujų Konstitucinio Teismo precedentų sukūrimu jose, bet ne su Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų nuostatų oficialiu aiškinimu (Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d., 2008 m. liepos 4 d., 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. gegužės 15 d., 2009 m. spalio 28 d., 2009 m. lapkričio 6 d., 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimai).

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2017 m. lapkričio 8 d. sprendimas

<...> Konstitucinis Teismas, aiškindamas savo baigiamuosius aktus, negali jų pakeisti ir (arba) juose išdėstytos oficialiosios konstitucinės doktrinos koreguoti remdamasis po jų priėmimo pakitusių įstatymuose, kituose teisės aktuose nustatytu teisiniu reguliavimu.

Konstitucinio Teismo sprendimas priimti prašymą nėra baigiamasis aktas, kurio nuostatas pagal Konstituciją turi įgaliojimus aiškinti Konstitucinis Teismas

Konstitucinio Teismo 2020 m. gegužės 28 d. sprendimas Nr. KT98-S93/2020

Konstitucinio Teismo <...> sprendimas [priimti prašymą] nėra Konstitucinio Teismo baigiamasis aktas, kurio nuostatas pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą turi įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstitucinis Teismas. Juo nėra baigiama konstitucinės justicijos byla (išnagrinėjus konstitucinės justicijos bylą iš esmės, nutraukus pradėtą teiseną arba nutraukus bylą) arba atsakoma nagrinėti prašymą.

Konstitucinio Teismo pirmininko pranešimas nėra baigiamasis aktas, kurio nuostatas pagal Konstituciją turi įgaliojimus aiškinti Konstitucinis Teismas

Konstitucinio Teismo 2020 m. gegužės 28 d. sprendimas Nr. KT98-S93/2020

<...> Konstitucinio Teismo pirmininko pranešimas nėra Konstitucinio Teismo baigiamasis aktas, kurio nuostatas pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą turi įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstitucinis Teismas.

8.5.5. Konstitucinio Teismo aktų peržiūrėjimas

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų peržiūrėjimas; oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo peržiūrėti ankstesnėse bylose priimtų Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalį, kurioje <...> nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, taip pat tokie sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, negali būti peržiūrimi, išskyrus tuos atvejus, kai būtinybė juos peržiūrėti kyla iš pačios Konstitucijos.

<...> Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra galutiniai ir neskundžiami nepriklausomai nuo to, ar tuos teisės aktus Konstitucinis Teismas atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje priėmė iš esmės ištyręs teisės akto (jo dalies) atitiktą Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), ar teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) iš esmės netyręs, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsakęs nagrinėti prašymą arba nutraukęs pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies <...> formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo.

Tad pabrėžtina, kad joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, ar jų argumentavimą (pagrindimą).

Tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai Konstitucinis Teismas, gavęs bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu

priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą motyvuotu, deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu nesprendė atitinkamo klausimo iš esmės – atsisakė nagrinėti tą prašymą arba nutraukė pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...>

<...> nei koks nors oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas, nei naujų teisės aiškinimo metodų taikymas aiškinant tam tikras Konstitucijos nuostatas nėra ir negali būti pagrindas Konstituciniam Teismui peržiūrėti savo baigiamuosius aktus – nutarimus, išvadas, sprendimus, *inter alia* tokius, kuriais buvo atsisakyta nagrinėti pareiškėjo – teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, arba kuriais buvo nutraukta pradėta teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis reiškia, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas.

<...> Konstitucijos [107 straipsnio 1 ir 2 dalių] nuostatos padeda užtikrinti visuomeninių santykių teisinio reguliavimo stabilumą ir tikrumą, Konstitucinio Teismo (bei kitų teismų) jurisprudencijos tęstinumą, jų veiklos ir priimamų sprendimų prognozuojamumą, konstitucinių teisinių santykių subjektai yra apsaugomi nuo tokios Konstitucinio Teismo priimtų baigiamųjų aktų peržiūros, kurią lemtų ne objektyvi konstitucinė būtinybė, bet atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai peržiūrėti savo baigiamuosius aktus, kai būtinybė juos peržiūrėti kyla iš pačios Konstitucijos (paašikėjus naujoms esminėms aplinkybėms)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Nors Konstitucijoje nėra *expressis verbis* nurodyta, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus, taip pat nėra *expressis verbis* nurodyti pagrindai, kuriems esant Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus, tai nereiškia, jog minėti Konstitucinio Teismo įgaliojimai bei pagrindai Konstitucijoje apskritai nėra nustatyti. Konstitucinio Teismo įgaliojimai peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus kyla iš Konstitucinio Teismo konstitucinės paskirties vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą; tokius Konstitucinio Teismo įgaliojimus suponuoja ir konstitucinis teisinės valstybės principas, pagal kurį reikalaujama, kad jurisdikcinės institucijos (taigi ir Konstitucinis Teismas) siektų nustatyti objektyvią tiesą ir sprendimus priimtų tik teisės pagrindu (Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2000 m. rugsėjo 19 d., 2003 m. sausio 24 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

Priešingas aiškinimas reikštų, kad Konstitucinis Teismas negali peržiūrėti savo priimtų nutarimų, išvadų, sprendimų net tada, kai jie buvo priimti Konstituciniam Teismui nežinant apie tokias esmines aplinkybes, kurios, jeigu būtų buvusios žinomos, būtų galėjusios lemti kitokį priimtų nutarimų, išvadų, sprendimų turinį. Akivaizdu, kad toks aiškinimas nesiderintų su Konstitucinio Teismo konstitucine paskirtimi, jam Konstitucijoje nustatytą įgaliojimų sampratą, nes suponuotų *inter alia* tai, kad Konstitucinis Teismas negali vykdyti konstitucinio teisingumo, garantuoti Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje ir konstitucinio teisėtumo.

Tačiau pabrėžtina, kad Konstitucinis Teismas gali peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus tik jeigu tam yra konstitucinis pagrindas. Aiškinimas, esą Konstitucinis Teismas savo nutarimus, išvadas, sprendimus gali peržiūrėti ir tada, kai būtinybė juos peržiūrėti nekyla iš Konstitucijos, t. y. kai nėra paaiškėjusių naujų turinčių reikšmės aplinkybių, kurios nebuvo žinomos atitinkamo Konstitucinio Teismo baigiamojo akto priėmimo metu, reikštų, jog Konstitucinis Teismas nėra saistomas Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, pagal kurią <...> Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo. Toks aiškinimas būtų nesuderinamas su Konstitucija ir dėl to, kad sudarytų prielaidas paneigti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą, kartu ir pažeisti Konstitucijos viršenybės principą, konstitucinį teisinės valstybės principą, kitas Konstitucijos nuostatas.

<...>

<...> Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti ne tik savo nutarimus, bet ir kitus baigiamuosius aktus.

Tačiau pabrėžtina, kad <...> pagal Konstituciją Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra galutiniai ir neskundžiami, taigi privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui (nepriklausomai nuo to, ar tuos teisės aktus Konstitucinis Teismas atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje priėmė ištyręs teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) iš esmės, ar jos neištyręs); jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad Konstitucinis Teismas negali jų pakeisti arba peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo; jie gali būti peržiūrėti tik tais atvejais, kai būtinybė juos peržiūrėti kyla iš pačios Konstitucijos. <...>

<...>

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo baigiamasis aktas gali būti peržiūrėtas tik paties Konstitucinio Teismo iniciatyva <...>. Ši nuostata nereiškia, kad įvairūs teisės subjektai, *inter alia* tie, kurie pagal Konstituciją <...> gali kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ar paklausimu dėl klausimų, priskirtų Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, negali Konstituciniame Teisme kelti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto peržiūrėjimo klausimo, tačiau pagal Konstituciją <...> sprendamas, ar tai daryti, Konstitucinis Teismas turi plačią diskreciją.

Konstitucijos pataisos nesuteikia pagrindo peržiūrėti Konstitucinio Teismo aktų *Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas*

Jokie aukštesnės galios teisės akto, net Konstitucijos, pakeitimai ar papildymai, padaryti po to, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Konstitucijos nuostatomis, pripažino tam tikrą Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistą arba referendumu priimtą teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, savaime negražina į Lietuvos teisės sistemą to teisės

akto (jo dalies), kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Įgaliojimų grąžinti į Lietuvos teisės sistemą minėtus teisės aktus (jų dalis) pagal Konstituciją neturi ir Konstitucinis Teismas. Analogiškai ir jokie aukštesnės galios teisės akto, net Konstitucijos, pakeitimai ar papildymai, padaryti po to, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Konstitucijos nuostatomis, pripažino tam tikrą Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistą arba referendumu priimtą teisės aktą (jo dalį) neprieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, savaime nereiškia, kad sprendimas dėl to teisės akto gali arba turi būti pakeistas „atgaline data“. Kita vertus, kai padaroma Konstitucijos pataisa, įstatymų leidėjas, kiti teisėkūros subjektai privalo suderinti savo išleistus ir tebegaliojančius teisės aktus su pasikeitusiu konstituciniu teisiniu reguliavimu, tačiau tai nesuponuoja dar ir to, kad jau išnagrinėtos konstitucinės justicijos bylos dėl ankstesnio teisinio reguliavimo atitikties aukštesnės galios teisiniam reguliavimui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, turi būti atnaujintos, o jose priimti sprendimai – peržiūrėti ir pakeisti.

Tai *mutatis mutandis* taikytina ir tiems atvejams, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Konstitucijos nuostatomis, pateikia išvadą kuriuo nors iš klausimų, nurodytų Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje <...>, – tokia išvada lieka galioti, net jeigu būtų pakeistos ar panaikintos Konstitucijos nuostatos, kuriomis remiantis atitinkama išvada buvo padaryta ir pateikta. Be to, tai *mutatis mutandis* taikytina tiems Konstitucinio Teismo sprendimams, kurie yra priimti ginčijamo teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) netyrus iš esmės, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsisakius nagrinėti prašymą arba nutraukus pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

Taigi Konstitucija nesuteikia pagrindo „atgaline data“ grąžinti į Lietuvos teisės sistemą teisinio reguliavimo, kuris Konstitucinio Teismo buvo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisiniam reguliavimui, *inter alia* (ir pirmiausia) nustatytam Konstitucijoje, taip pat kvestionuoti ir anuliuoti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų, sprendimų, kurie buvo konstituciškai pagrįsti tuo metu, kai buvo priimti. Kitaip aiškinant būtų ne tik nepaisoma Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių konstitucinės justicijos – konstitucinės teisminės kontrolės – institutą, *inter alia* Konstitucinio Teismo sprendimų neskundžiamumą ir galutinumą, bet ir paneigiama Konstitucijos stabilumas, Konstitucinio Teismo sprendimų prognozuojamumas, įvairių teisės subjektų teisėti lūkesčiai, kurie tokiais sprendimais yra sukuriami.